283.592

PETRARCA SZERELMI SZONETTJEI

OSZK

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

PETRARCA

ÖSSZES SZERELMI SZONETTJEI.

FORDITOTTA ÉS MAGYARÁZATOKKAL ELLÁTTA

RADÓ ANTAL.

*

OSZK
Országos Könyvtár

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

283592

R 2

OSZ... KÖNYVTÁR
N. ...
1965 év 5286 ...

R 1965

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A NEMZETI KÖZPONTI KÖNYVTÁR ELS. PÉLDÁNYA NEM KÖLCSÖNÖZHETŐ

ELŐSZÓ.

Petrarcának, a legnagyobb olasz lyrikusnak szerelmi dalait nyujtom e kötetben, melyet a Kisfaludy-Társaság Szász Károly birálata alapján kiadásra elfogadott.

Tudom, hogy nehéz feladatra vállalkoztam, midőn e mintegy háromszázra menő szonettet nyelvünkre átültetém. Maga a versforma is, melylyel irodalmunkban eddig vajmi kevesen próbálkoztak meg, nehezítette munkámat. Rímszegény nyelvünkben csak akkor írtak igazi szonetteket, midőn még kifogástalan verselésű sorok voltak például a következők, melyek Kazinczy egy szonettjét kezdik meg:

Mint a szerelmes jár a tánczosával
Menüetje kecscsel teljes lépteit,
S igézi a szála torlott rendeit
Enyelgő vissza- s vissza fordultával:

Honom Ausonia narancsgalyával
Körűlölelve főm szög-fürtjeit,
Úgy járom én a dal lejtéseit,
A négyest összefűzve hármasával.

Mióta a magyar prozódia az ily rímelést nem engedi meg, a szonett-írás — nem mondom, hogy az irodalom kárára — kiment a divatból, és a szonettek fordítói sem igen ragaszkodtak az eredetinek alakjához. Midőn én ezt jelen kötetemben mégis megtettem, felhasználtam mindama szabadságokat, melyekkel formai tekintetben az olasz szonettisták élni szoktak, s remélem, hogy ezt birálóim nem is fogják hibáztatni.

A szonett rendes formája az első két strófában: abba—abba. De maga Petrarca is sokszor használ ölelkező rím helyett kereszt-rímet, mint például itt:

S'al principio risponde il fine e'l mezzo
Del quartodecim' anno, ch'io sospiro,
Più non mi può scampar l'aura nè'l rezzo,
Sì crescer sento 'l mio ardente desiro stb.

(LI. szon.)

Megtörténik az is, hogy a rímelés az első két strófában a következő: abba—baab, vagy abab—baba. Sőt még szabálytalanabb formát is találunk magánál Petrarcánál is, a ki a CLVI. szonettben (Non dell' ispano Ibero) így helyezi el rímeit: abab—baab, a hol tehát az első strófa kereszt-rímes, a második ölelkező. E licentia azonban csak igen ritkán fordúl elő, s azért én részemről nem is vettem igénybe.

Csak ennyit akartam fordításaim külalakjára nézve megjegyezni. Hogy azok tartalma is sok

gondot ád az átültetőnek, tudni fogja, a ki a középkori olasz költők mysticus és rejtett czélzásokkal tele poesisében csak némileg is otthonos. Magyarázatok nélkül Petrarcát még a műveltebbek is bajosan fogják megérteni s azért szükségesnek tartottam bő kommentárral szolgálni az olvasónak. De hogy jegyzeteim ne zavarják azt, aki netán rájok nem szorult, nem az egyes versek alatt, hanem a kötet végén, egybegyűjtve adom őket.

Még csak köszönetemet akarom kifejezni a Kisfaludy-Társaságnak, mely e művem megjelenését lehetővé tette, aztán pedig Szász Károly úrnak, a ki annyi elnézéssel viseltetett fordításaim fogyatkozásai iránt és annyi jó tanácscsal volt kegyes ellátni. Legyen szabad megemlítenem néhai Győry Vilmost is, a kit a Kisfaludy-Társaság szintén birálómul küldött ki, a kinek azonban testi szenvedései már nem engedték meg, hogy e tisztében eljárjon. Mintegy hetven szonettet nézhetett csak át, melyekre nézve az ő ismert, áldott jóakaratával, szóval mondotta el nekem véleményét. Az ő bölcs észrevételeit is iparkodtam hasznomra fordítani és nem tehetem, hogy midőn e könyvemet nyilvánosság elé bocsátom, ne áldjam emlékezetét.

Budapest, 1886 október havában.

Dr. Radó Antal.

PETRARCA.

(1304—1374.)

Nincs költő, a ki teljesen szabadúlni bírna kora hibáitól; s az irodalomtörténésznek, midőn ítéletet akar mondani bárki fölött, legelső kötelessége azt kutatni, milyen irányú hatás alatt állott a megbirálandó. Eleve kimondhatjuk, hogy Petrarcát illetőleg ez a hatás a lehető legrosszabb volt. Egy részről a provence-i troubadour-poesis, más részről a scholasticismus nehezedtek nyűgként alkotó szellemére. Emez utóbbi az okoskodást, a tudálékoskodást, a szőrszálhasogató subtilisálást vitte bele a XII. és XIII. század olasz költészetébe és nagy részben okozta azt, hogy Petrarca sok verse kommentár nélkül alig érthető; amaz pedig, mint az olasz lyra tulajdonképeni anyja, egész sereg ízetlenséget hagyott lányára örökűl. Az érzelem conventionálismusa volt a provence-i hatás alatt álló szerelmi dalnokok egyik főbűne; mindegyiknél egyforma alakban jelentkezett a szerelem, mindegyiknél egyforma volt a szerelem tárgya is. Nem ezt vagy azt a nőt énekelték, hanem általában *a nőt;* énekelték mint minden szépség és minden erény kútforrását, mely oly magasan áll felettük, hogy

hozzá csak mintegy istenséghez, térdelve lehetett közeledniök. Másik főbűne a kor lyrájának a személyesítések túltengése; Petrarcánál minden personificálódik: beszél a lélek, beszél az agy, sőt a költő meg szemei az LV. szonettben párbeszédet is folytatnak egymással. S aztán ott van a «képfokozások» (concetti) ízetlensége; a költő nem éri be azzal, hogy beszél az arcz rózsáiról, hanem egyuttal megkérdi Ámort: mily tövisek közül szaggatta le őket? Beszél Laura aranyhajáról, és azt kérdezi: mily bányából vehette Ámor az aranyat e szőke fürtökhöz? (CLXV. szonett.) Végül, a mi tán a modern olvasót legjobban bánthatja: ott van a sok szójáték. Laura (l'aura), a lég; Petrarca tehát akárhányszor szólítja meg kedvese helyett azt a levegőt, melyet az beszí; «Laura» hasonhangzásu a «l'auro» «arany» szóval, a mi új szójátékra ad alkalmat, és végre — last not least — az egész Canzonieren végig kedves babérfáról hallunk beszélni, mert babérfa olaszul annyit tesz, hogy «lauro». S még ha itt megállna a költő! De nem. Daphne babérfává lett, tehát Laura is Daphne; Apollo szerelmes volt Daphnéba, tehát szerelmes volt Laurába is, de Apolló a napisten, tehát a nap is szerelmes Laurába!! Milyen skálán keresztül érkezik a költő ama ponthoz, melyen aztán elzengheti, hogy közte és hatalmas vetélytársa között állva, Laura kire mosolygott? (LXXIX. szonett.)

Nagyjában ezek ama fogyatékosságok, melyek az akkori olvasó közönség előtt Petrarca legfőbb erényeiként tündököltek, mig manap csak megronthatják a Canzoniere élvezetét; ezekre kívántam e könyv olvasóját elsősorban figyelmeztetni, nehogy összetévesztve amaz idő divatszerűségeit magának a költőnek sajátosságaival, egészen helytelen szempontból ítélje meg a legnagyobb olasz lyrikust. A ki ezeken túlteszi magát, könnyen fel fogja ismerni Petrarcában a szerelemnek azt az édesszavú dalnokát, a ki az utolsó troubadour s a modern lyra előfutára volt, a kinek érzései, gondolatai, képei számtalanszor térnek vissza a mai szerelmi költészetben is, a ki egyhangú tárgyába, a platonicus epedésbe, oly csodás változatosságot bírt önteni, a ki a nyelv és forma művészetében dantei magasságig emelkedett. Ha sok helyütt meg fogja találni ama hibákat, melyeket föntebb elsoroltam: még több olyan költeményt fog élvezhetni, melyekben Petrarca azokkal egészen szakított és fog találni — kivált a Laura halálára írt dalokban — akárhány olyat, melyben semmi nyoma a XIII. század által megkövetelt czikornyásságnak, de melyben az egyszerűség, az őszinteség, a közvetlenség megkapó ereje nyilvánul.

Csak ennyit akartam itt tájékoztatóul elmondani és most áttérek Petrarca életére.

Apja azok közé tartozott, a kik midőn Flórenczben győzött a pápai, azaz gvelf-párt, számüzettek

onnan és elmentek Arezzóba. Dante is köztük volt. Midőn aztán V. Kelemen áttette székhelyét Avignonba, Petrarca atyja is oda költözködött; ekkor látta a még akkor gyermek költő legelőször Vaucluse-t, azt a bájos völgyet, melyben annyira szeretett tartózkodni s melyet annyi dalában megénekelt. Később az ifju a montpellier-i egyetemre ment, jogot tanulni. Felesleges megjegyezni, hogy a Pandekták és Digesták tudománya nem foglalkoztatta annyit, mint a költészet, melyet növekvő lelkesedéssel kezdett művelni akkor, midőn a bolognai egyetemen Cino da Pistoja, egyike legkiválóbb előzőinek, lett mesterévé. Bolognában szoros barátságot kötött egy tanulótársával, a hires római Colonná-k egy sarjával, a kinek révén később, midőn pap lett, igen gyorsan tett szert hatalmas maecenásokra és előkelő egyházi tisztségekre. Főkép latin műveket irogatott, ezek által remélve megszerezhetni a halhatatlanságot; és valóban, kortársai főkép e nemű bölcsészeti, történelmi és verses munkáiért csodálták leginkább. Kiváló latin szónok volt, s a püspökök és fejedelmek szivesen s gyakran használták követül. Barátságáért a legnagyobbak versenyeztek, királyok asztalánál étkezett és Róma a capitoliumon a költői koszorút tette fejére.

De az utókor leginkább olasz költeményeiért igtatta a nagyok sorába. A Laura életében és holta után írt 297 szonett ma is minden művelt

nemzetnél közkézen forog, míg például *Afrika* czimű nagy latin eposzát ma már alig ismerik csak hirből is. Bizonyára tudni fogja az olvasó, hogy mennyit vitáztak azon, vajon csakugyan Ugo de Sade felesége, Audiberto di Noves leánya-e a Petrarca Laurája? A kérdés még ma is eldöntetlen s én részemről nem is tartom olyan fontosnak, hogy e helyütt szükségesnek vélném érveket és ellenérveket felsorolni. Tudvalevőleg sokat elméskedtek már azon is, lehetséges-e, hogy valaki huszonegy évig szeressen egy nőt reménytelenül, és kétségbeesetten sirassa, mikor az tizenegy gyermeket hagyva maga után, elhal? Theoriát theoriára halmoztak, hogy e látszólagos furcsaságot kimagyarázzák. Szerintem, ha a költő nekünk azt mondja, huszonegy évig szerette Laurát: semmi okunk azt kutatni, folyton egyaránt szerette-e vagy pedig később hidegebb lett-e iránta s több effélét. Azt az egyet — s csak ez az egy lényeges — úgy sem fogják sohasem tagadhatni, hogy a ki a Canzonierét írta, az *ismerte* a szerelmet, ismerte minden üdvével, minden kínjával együtt.

LAURA ÉLETÉBEN ÍRT SZONETTEK.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

I.

Előhang.

Kik hallgatjátok szerteszórt rimekben
A sok sóhajt, a mely táplálgatott,
Midőn még ifju szívvel tévelyegtem,
És részben más valék, mint most vagyok:

Ha próbáltátok, Ámor mily kegyetlen,
Megszántok — nemcsak megbocsátotok —
Amért hogy annyi hangon énekeltem
Hiú reményt és hiu bánatot!

De most tudom, hogy által annyi éven
Mesélgeték, nevették dőreségem —
S ezért ma orczám szégyen égeti.

S a hiu epedés gyümölcse mi?
Hogy bánom tévedésem és belátom:
Minden, mi nékünk tetszik: röpke álom!

II.

Hogy édes bosszut álljon valahára
S lakoljon egy nap ezer sérelem:
A legjobb perczet és helyet bevárva,
Ivét fölajzá Eros ellenem.

Erényem épen a szivembe szálla,
Hogy védje azt meg s védje meg szemem' :
De már a nyíl le is csapott reája —
A nyíl, mely eddig nem volt sohse benn.

S úgy meglepé e támadás erényem,
Hogy megszorúlva térben és erőben,
Ah! még csak nem is védekezhetett!

Se nem szaladt a biztos meredekre,
A nagy csapástól gyorsan menekedve . . .
Segítne szívesen ma — s nem lehet!

III.

Midőn az alkotó kínján kesergve
Az égi bolton elsápadt a nap:
Még csak nem is védhettem magamat
És szép szemed szivem' már lánczra verte.

Azt véltem, nincsen szükség védelemre
S hogy Ámor oly napon nem hord nyilat —
S így nem is féltem. Búm ezért fakadt
Akkor, midőn a mindenség keserve.

Ámor egészen védtelen talált,
S szivembe férkezett, szememen ált',
A mely azóta folyton köny patakja.

Nem vallott azzal nagy becsületet,
Hogy védtelent sebezve: teneked,
A vértezettnek, ívét sem mutatta!

IV.

A ki e nagy csodáju alkotásba'
Olyan sok bölcseséggel remekelt;
Ki ezt s a másik féltekét csinálta,
S kegyesbbé tette Marsnál Jupitert;

Ki földre jött, fényt hozni az Irásra,
A melynek véle jóslata betelt,
Ki által földnek két szegény halásza,
János meg Péter trónust érdemelt:

Rómába nem ment, hogy benn' megszülessék,
De Júdeába — annyira szeret
Dicsővé tenni alacsony helyet!

S most kis fészekből külde oly napot,
Hogy büszke a természet s az a helység,
Mely a világnak ily nőt adhatott!

V.

Melyet szivembe Ámor írt maga,
Ha sóhajtozva szólitom neved':
Az édes hangok első szótaga
Már LAUsra emlékeztet engemet.

A RE REgensnő voltod jelszava,
S ez dallni még fokozza kedvemet,
De hajna! TAceot jelez a TA,
S szól: «hagyd ezt másnak, nem való neked!»

Mindenkit már neved tanít meg arra,
Hogy LAUs-szal s REverencziával dallja,
Te minden tiszteletre érdemes!

De hát Apollo nem kel-é haragra,
Ha énekelni földi nyelv akarja:
Örökzöld fája hogy mi szép s nemes?!

VI.

Vágyam, a régi ösvényről letérve,
Követi azt, ki tőlem megfutott.
Ki, mivel Ámor nem bilincselé le,
Repűl, mig én csak lassan ballagok.

Hiába mondom; «ott a jobb ut, ott!» —
A vágy bizony rá nem hajt a beszédre!
Sarkantyu, zabla haszontalanok —
Oly csökönyössé lett Ámor kezébe'!

Elrántja tőlem fékét szilajúl,
Hogy hirtelen csak ő leszen az úr,
S visz, merre néki tetszik: a halálba —

S csupán hogy a *babérfát* megtalálja,
Melynek gyümölcse gyógyulás helyett
Méginkább mérgesíti a sebet.

VII.

(Petrarca egy barátjának néhány madarat küld ajándékba, melyeket ő maga kerített lépre Laura születéshelye környékén. Ez állatok ajkára van adva a következő szonett. A madarak P. barátjához így szólnak:)

A dombok alján, mikre lerepűlve,
Halandó leplet ölte az a lány,
Ki miatt gyakran sír bús éjszakán
Az a ki minket ajándékba kűlde:

Ott éltünk eddig, semmitől sem űldve, —
Ah, minden állat *élni* vágy csupán! —
S nem is hivők, hogy akadhatna tán,
Ki miatt földi pályánk rövidűlne!

De a fogságban, melyben most vagyunk,
S a melybe oly szép létbül kelle mennünk,
Hogy itt haljunk meg: van egy vígaszunk!

S ez az: hogy meglakol, ki külde bennünk;
Mert hordja majdan élte végeig
Mienknél súlyosabb bilincseit!

VIII.

(E szonettet Petrarca valószinűleg egyik mæcenásához, Giacomo Colonna püspökhöz intézte, egy szarvasgomba-küldemény kiséretében. A költő állítólag ezt írta a vers margójára: «Tuberorum munus.»)

Midőn a bolygó, mérve az időt,
Nagy útján eljut végre a Bivalyba,
Emennek oly fényt hullat földre szarva,
Hogy uj színt vált a rét és bűvölőbb.

S nemcsak mi itten él, szemünk előtt,
Nemcsak halom virágzik s patak partja,
De ott is, hol az éjnek nincs viradta,
A földi nedvben kelnek új erők.

Az *ilyen* s más gyümölcs eként fakad.
És ő is, ki a nők sorába' nap,
Bűvös szeme reám ha néha fényt vet,

Bennem szerelmi szó, tett, eszme éled.
De sugara bárhogy, bármerre hull,
Számomra új tavasz már nem virúl.

IX.

Ha addig eltart kínos életem
A bú s a gyötrő szenvedés daczára,
Mig majdnem aggkorodnak végszakába'
Szemed már gyönge lesz és fénytelen;

S ezüst ragyog, arany helyt, fejeden,
S nem lesz virág ruhádnak czifrasága,
S fakó lesz arczod, melyet megcsodálva,
Félénk panasz kél szívem mélyiben:

Majd akkor Ámor bátorságot ad,
S majd elbeszélem, mennyi hosszú évet
Órát meg perczet tölték búban érted!

Bár *most* az ég ellenzi vágyamat:
Tudom, majd akkor valahára lészen
Késő sohajtásidból enyhülésem!

X.

Ha olykor más nők közepette áll
S én látom Ámort gyönyörű szemében,
Ép annyival nő égő szenvedélyem,
Amennyivel ő szebb mindannyinál.

S áldásom arr' a helyre s perczre száll,
Hol megakadt szemem e büszke fényen,
«Szállj, lelkem! szólok, megköszönd az égben,
Hogy isten erre méltónak talál!

E nőtől jött csak az az édes Eszme,
A mely a legfőbb Jóhoz elvezetve,
Azt *megveti*, mit bárki más *szeret*.

Ő benne látod azt a kellemet,
Mely majdan egyenesen égbe visz —
S ennek büszkévé tesz reménye is!»

XI.

Szünetlen visszafordulok feléd;
Fáradt a testem, s alig czipelem.
S ha felüdít, melyet *te* szívsz, a lég:
Megint megyek, sohajtva: Jaj nekem!

Az üdvre gondolok, mit elhagyék,
Rá, mily nagy útam s rövid életem,
S ismét megállok; arczom sápad, ég,
A földre nézek s hajh! nem könytelen.

Már sokszor, hogyha sírtam egymagamba',
Kérdém: hogy' élhet test ilyen soká,
Ha *lelke* réges-régen elhagyá?

De Ámor isten így felel szavamra:
«*Az* az előnye ép a szeretőknek,
Hogy nem köti földi tulajdon őket!»

XII.

(1330 táján találták meg Rómában és tették ott ki közszemlére szent Veronika izzadság-törlő kendőjét (sudariumát), melyre állítólag lenyomódtak volt Jézus Krisztus arczvonásai. Ez időben aztán igen sok keresztény zarándokolt Rómába, látni a szent ereklyét. Az alábbi szonett ez alkalomból iratott.)

A gyenge, őszhajú s -szakállu agg,
Elmén a helyrül, melyen elfolyt élte;
Övéi búsan látják menni s félve
Oly hőn szerettök édes apjukat.

S ez, aggkora utolsó idejébe',
Vonszolja a kifáradt tagokat;
A hogy kitellik tőle, megy, halad,
Bármint is gyötri útja s annyi éve.

S Rómába, melyre vágyott, el is ér,
Hogy mostan legalább arczképbe' lássa
Őt, a kit látni odafönn remél . . .

Én olykor ép ugy kutatom, oh hidd,
Mihelyt lehet, más női arczvonásba'
A *te* imádott arczvonásaid'!

XIII.

Szememnek folydogál keserü könyje
Sürű sohaj feszíti kebelem',
Ha szemem' olykoron rád emelem,
Ki az egész világtul elkülönze!

Igaz, hogy mosolygásod hirtelen
Átváltoztatja kínomat örömre
S ha rád tekintek hosszan, gyönyörömbe'
Szünik a vértanúi gyötrelem:

De szellemim legottan jéggé válnak,
A mikor híved' ujra elhagyod
És csillagim már nem rajtad pihennek.

Szivem' kinyitja kulcsa szerelemnek,
Lelkem kiszáll belőle s megy *utánad* — —
S bennem tömérdek eszme háborog.

XIV.

Ha, merre őt találom, arra nézek,
S Madonnám bűvös arcza rám ragyog,
S eszembe' forgatom a fényességet,
Amelytül olvadok meg lángolok:

Remegve, hogy közelg már az enyészet,
S hogy már a végtől messze nem vagyok,
Megyek, mint a kit vakká tőn a végzet,
S ki, czélja nincs bár, tovavánszorog.

Megyek — s futok előle a halálnak...
De hajna! bármilyen rohanva járjak,
A vágy nyomon követ mindenfelé.

Némán megyek; hisz bánatos szavam
A népet sírni kényszerítené:
S én szívesebben így sirok: magam!

XV.

Sok állat büszke szemmel néz a napba,
A fénynek sohse bántják árjai;
Más est előtt a fészkét el se hagyja,
Nem bír oly nagy fényt szeme párja ki.

Mást tűzbe csábít dőre gondolatja,
S azt véli: kéjt-adók sugárai,
S csak későn látja: *gyujtnak*... E csapatba,
Hajh! ebbe kéne nékem állani!

Ki nem birom hölgyem tekintetét,
Nincs hűvös barlang, mely előle véd,
Se nem nyujt menedéket esthomály.

Beteg szememből könyár folydogál —
És sorsom mégis csak feléje kerget,
Pedig tudom: sugári elperzselnek.

XVI.

Oh hölgyem! hogyha néha restelem,
Hogy ajkam bájadról még sohse zenge:
Első találkozásunk jut eszembe,
Mely óta nem büvölt meg semmisem!

Ah! ily súlyt nem birok meg kezemen,
Még ráspolyom az ily munkára gyenge!
És olykor kis erőmön elmerengve,
Már így is jéggé válik szellemem.

Sokszor nyitottam csengő dalra számat,
De ah! az ének ajkamon rekedt —
Hisz van-e hang, mely oly magasra szállhat?

Irnék én bájaidról verseket —
Csakhogy az ész, a toll, a kéz megállnak,
Alig hogy ily munkába kezdenek!

XVII.

Már százszor, létem édes ellensége,
Ajánltam szívemet föl teneked,
Hogy végre békén hagyjon szép szemed...
De lelked nem néz sohsem olyan mélyre!

Ám minden más nő hasztalan reménlle,
Ha hitte, hogy majd bírja szivemet.
Utálom én is, ha te megveted,
S nem engedem be többé volt helyére!

S ha én elűzöm s te nem adsz neki
A gyászos számüzésben menedéket,
Ha nem megy máshoz, úgy meg el nem élhet:

A létnek utját eltévesztheti...
S vétkemnél majd nagyobb lesz a *te* vétked,
Mert szívem jobb' szeret magamnál téged!

XVIII.

(E szonettet a költő Laura egy életveszélyes betegsége alkalmából írta.)

E tiszta lélek, mely más tájra híva,
Tőlünk olyan korán megy oda fel:
Ha meglesz néki ottan méltó díja,
A mennynek legszebb részét nyeri el!

Tanyát a Mars és Vénus közt ha lel,
A napnak majdan halaványul pírja,
Mert *őt* csodálni odaseregel
Mindenki, ki az égi üdvöt bírja.

Ha él a negyedik bolygó alatt;
Már nem lesz oly szép a legelső három,
S a hír s dicsőség az övé marad.

Az ötödik nagy körbe föl ne szálljon.
De bármi magasabbat is keresne:
Ő rajta egy se győzne — Jupiter se!

XIX.

Közelgek az utolsó nap felé,
Mely szüntetője bármilyen nyomornak.
Óráim — látom — gyorsan tova folynak
S reményim vélök lesznek semmivé.

S megkérdem lelkemet: vaj' érzi-é,
Hogy már szerelmet nem soká dalolhat,
Hogy földi terhünk mint a hó elolvad,
S immár megyünk az örök csend elé?

Megyünk; és véget ér majd valahára
Reményem téves utra vívő álma
Tünik mosoly, köny, félelem, harag,

És látni fogjuk, hogy az a mi *kétes*,
Gyakran vezérel jobb és tiszta léthez,
S hogy gyakran kár sohajtnunk oly sokat.

XX.

Betündökölte már a keletet
A Vénus-csillag; s az is ott fen állott,
Széthintve tiszta, ragyogó világot,
A kire Juno féltékenykedett.

A vén anyó rokkához sietett,
S még öltözetlen' fölszítá a lángot,
S akiknek ez a legkinosabb órájok,
Megint gyötrődtek a szerelmesek.

Ilyenkor tért meg hozzám a remény;
De nem jött ám szokásos ösvenyén —
Ezt bú áztatta s álom lecsuká.

És hajh! mi más volt most, mint azelőtt!
Csak ennyit mondott: «Hol van hát erőd?
Hisz *láthatod* még ittlen őt soká!»

XXI.

(Laura egy könnyed megbetegülése alkalmából iratott.)

Apollo! hogyha még dagasztja kebled'
A vágy, a mely Thesszáliába' gyúlt;
Ha lágy arany haját el nem feledted,
Mig annyi év a semmiségbe hullt:

E rossz fagyos időtől, mely nem enged,
Mialatt arczod oly nagyon borult,
A szentelt lombot meg kell védelmezned,
Mely után mindkettőnknek keze nyult.

Oh kérlek arr' az édes reménységre,
A mely fönntarta annyi szenvedésbe':
Tisztítsd legünk meg végre-valahára.

S majd akkor ujra látjuk, elbüvölve,
Hogy' űl megint a gyepre szívünk hölgye,
És hogy' lesz fánknak ujra hűvös árnya!

XXII.

Mindég magános, elhagyott vidék,
Melyen bolyongok lassan, szótalan;
S már messziről kerűlöm a helyét,
Ha bárhol ember lábanyoma van.

Máskép én meg nem óvhatom magam',
Búbánatom hogy észre ne vegyék!
Hisz testem csüggedt mozdulatiban
Láthatnák *rajtam*, a mi *bennem* ég!

S így tudják már e tájnak halma, berke,
Tudják a rétek, patakok, mezők,
Mit rejtni vágyok emberek előtt.

De oly vadont még nem lelék semerre,
Hol Ámor ne lett volna körülem,
S ne szóltam vón' vele, meg ő velem.

XXIII.

Ha hinném, hogy tán megment a halál
Szerelmi búmtól, mely úgy szomorít:
Kezemmel küldtem volna sírba már
E porhüvelynek csüggedt tagjait!

De félek, hogy bár testem sírba száll,
A kín, a harcz majd meg nem változik...
És így az ösvény régen nyitva bár,
Csüggedten, fele úton állok itt!

Ideje volna, hogy felém röpítnék
Kegyetlen ívbül azt a vég-nyilat,
Melyet már annyi vér fürészte meg.

S kérem is Ámort s azt a siketet,
Ki oda festé arczaimra színét,
De hajh! — magához mégse hivogat!

XXIV.

(Orso anguillarai grófhoz, Petrarca barátjához.)

Orsom! Vize folyó- vagy tó-medernek,
Vagy tenger, melybe annyi hab megyen,
Magas fal, hegység, sűrü árnyu berkek
Vagy áthatatlan felhő az egen.

Se semmi más nem szülhet oly keservet,
Bármint nem enged széttekintenem,
Mint egy kis fátyol, mely két szemet elfed,
És «sírj, búsulj!» ezt mondja énnekem.

S csábos tekintetének lesütése —
Nem t'om: alázat-é vagy büszkeség-e?—
Kora halálomat okozza majd!

S egy piczi kéz is növeli a bajt,
A mikor mindig azzal keserit,
Hogy sziklafalként födi szemeit!

XXV.

(Akkor iratott, midőn P. egyízben sokáig kerülte L.-t és végre mégis visszatért hozzá.)

Attól a bűvös szemtől rettegek,
A melyben Ámor s a halál tanyáznak:
S előle rég eredtem már futásnak,
Kerűlve, mint a vesszőt a gyerek.

S ezentul nem lesz hegy oly meredek,
Hogy rá előled bátran fel ne mászszak,
Ki érzékimben elvágsz minden szálat,
Ki előtt szívem is kővé mered!

S ezért, hogy közeledbe jönni késtem,
Mivel te szűlöd minden szenvedésem:
Tán még se menthetetlen nagy hiba.

Sőt az, hogy *hozzád* jöttem, kit futok,
S félelmém szívem győzni így tudott:
Talán hűségem nem kis záloga!

XXVI.

(A következő három szonett Laura egy elutazása és későbbi visszatérte alkalmából iratott. Összetartozóságukat az is mutatja, hogy *mind a háromban azonosok a rímek.)*

1.

A mikor más vidékre megy a fa,
Mely Apollóban gyujta hő szerelmet:
Tömérdek nyil kell ott fen Jupiternek.
S munkában izzad Vulkán homloka.

Villám, eső meg hó birokra kelnek,
Lehet bár Caesar vagy Jánus hava;
A föld is sír, a nap meg néz oda,
Hol hölgye látásával még betelhet.

Két ádáz csillag bátorságra kap:
Mars és Saturnus; Orion kaszája
Tépdes vitorlát s kormányrúdakat,

S Poseidon, Here és mi valamennyen
Meghalljuk Eolusnak zúgásába':
«Im elmegy ő, kit várnak fönn a mennyben!»

XXVII.

2.

De hogyha aztán édes mosolya
Megint csak erre mifelénk jelen meg:
Már kalapácsot hasztalan emelget
A vén kovács, kit szűlt Sziczilia.

Az Aetna mélyén gyártott jó nyila
Ilyenkor sohse kell már Jupiternek;
S kit Phöbus nyájas sugara melenget,
Hugának is megújul illata.

Kél nyugaton lágy szellő suttogása,
S a csónak immár biztosan halad,
És minden réten új virág fakad.

Rossz csillagink elbújnak valamennyen,
Mert őket az a szép szem zabolázza,
Melyért már annyit kelle keseregnem!

XXVIII.

3.

Kilenczszer nézett ide s amoda
Latona fia erkélyén a mennynek
Hogy kiért hajdan szíve lángola,
S most másé lángol, vajjon merre lenghet?

Kereste s mégse tudta sohasem meg,
Közel vagy messze van-e hát laka?
S sírt, mint ki bánatában esztelen lett,
Mert legdrágábbja, az veszett oda.

Felhőbe burkolódzott s félre állva,
Nem láthatá, hogy megjött azalatt,
Kit én majd dallok több mint száz danába'.

S buvában ugy megváltozott a nap,
Hogy sűrün omlott könnyeinek árja,
S a lég még aztán is komor maradt.

XXIX.

Az a ki oly kész volt Thesszáliába'
Hű polgárvérbe mártani kezét:
Alighogy megismerte holt vejét,
Legott megindult könnyeinek árja.

S az is, ki által Góliát veszék,
Könnyezve gondolt lázadó fiára,
S keserité a jó Saul halála,
Amin busúl a büszke hegy ma még.

De te, kit szánalom soha se győz le,
Ki meg vagy védve mindig Ámor ellen,
Ugy hogy reád már mindhiába ront:

Bár látod, száz halál emészti lelkem —
Szemed azért még egy könnyűt sem ont...
Csak megvetés, harag nyilal belőle!

XXX.

(Laura tükrére.)

Vágytársam, kiben oly gyakorta nézed
Ámornak s Égnek kedves szemedet,
Bájakba, melyek ah! nem földiek
S nem önnön bájai, szerelmessé tett.

S te, hölgyem, rossz tanácsát követed,
Mely hogy lakombul űzz ki, arra késztet.
Keserves búja a száműzetésnek! —
Bár veled élni méltó ki lehet?

De oly szilárdul laktam már szivedbe',
Hogy nagy jajomra tett ilyenné *tűkröd:*
Büszkén, hiún élsz, *magadat* szeretve!

Narczisszra gondolj, mily sors várt reája!
Egy útra véle ne kelljen kerűlnöd . . .
Bár van-e fű, mely méltó ily virágra?

XXXI.

Gyöngy és arany diszít, meg kert virága,
Bár a virágot *tél* fonnyasztja is . . .
Ah nékem mindegyik szuró tövis,
Melyet megérzek minden porczikámba'!

Éltem rövid lesz s könybe' dús . . . Hiába!
A nagy búbánat gyorsan sírba visz!
S ezt gyilkos tükröd, az okozta biz',
Mert mindig nézted, magadat csudálva.

Az némitá el szárnyas uramat,
Ki nálad, értem esdve, közbejárt,
Hogy vágyad tárgya csak te vagy magad!

. . . . Ah! tűkröd' lenn az alvilágba' gyárták
S az örök feledés vizébe márták —
S csak az hoz énrám korai halált!

XXXII.

(E szonett akkor iratott, midőn P. hosszú távollét után újra visszatért L.-hoz.)

Már érezém: szivembe' megfogyának
A szellemek, mik tőled nyernek éltet;
S mert, ösztönükből már, a földi lények
Ellenszegűlnek mindig a halálnak:

Ráengedém a zablán tartott vágyat
Amaz ösvényre, melyrül rég letévedt,
S a melyre bárhogy hítt hogy visszatérjek,
Nem engedék még sohasem szavának.

S most *ő* vitt engemet szégyenkezőt,
Hogy álljak ujra ama szem előtt,
Mely hogy ne lásson, oly soká vigyáztam!

. . . . Egy ideig hát lelkem élni fog,
Szemednek hála! S ha kel ujra vágyam
S én ellenállok néki: meghalok!

XXXIII.

Ha tűz a tűztől soha ki nem alhat,
Ha nem apaszta még folyót eső,
Ha edzik egymást a rokon hatalmak,
Sőt néha edzi két ellenkező:

Ámor! karod ha így lekötve tarthat
S varázsod *egy* lelket két testbe sző:
Mellette ennyi, ily nagy *akaratnak*
Miért hogy nincs szivemben több *erő?*

Miként a Nílus órjás vízesése
Megsüketíti, ki melléje lép,
S miként vakká lesz, ki a napba néz be:

Akkép talán szivünkben is a vágynak
A féktelenség veszi erejét —
Mert annyit sarkantyúzzuk: alig járhat!

XXXIV.

Hálátlan ajkam! mindig ügyelék,
Hogy csúf hazugság rajtad át ne menjen —
S te üdvöt nem hozál rám sohse még,
Szégyenbe hagytál mindig, mindig engem!

Ha kérnem kellene az *ő* kegyét,
Mikor leginkább kellene esengnem:
Te meg se nyílsz; s ha szólsz, úgy cseng igéd,
Mint hogyha álomban dadogna nyelvem!

S ti könnyek! bár pataktok egyre gyűl,
Ha szenderegni vágyom egyedűl,
Elhagytok, hogyha ő elébe érek!

S előtte ti is alig szólotok,
Ti máskor egyre gyötrő sóhajok . . .
Csak halvány arczaim! ti, ti beszéltek.

XXXV.

Hozzám ha még csak kissé közeleg
A fény, mely szemeim már rég zavarja:
Átváltoztam vón' én is oly alakra,
Milyenben ő vert hajdan gyökeret.

S ha erre átváltoznom nem lehet
(Tudom, kegyelni még így sem akarna!)
Tán akkor kővé lettem volna arczba',
Megmerevített vón' egy perczenet!

Gyémánt vagy jáspis lettem volna tán,
A melynek mennyi kapzsi a bolondja,
Vagy hószín márványnyá sápadtam volna.

S e súlyos terhemet se hordanám,
Melyért irígykedem az aggastyánra,
A kinek Marokkóra hull az árnya!

XXXVI.

(Légyotton.)

Ha vágyam nem csal, amely szívem' vonja
E hosszú percz-számlálgatás alatt:
Az óra akkor már el is haladt,
Mit szánva nékem ígértél, Madonna!

Mi gonosz árny pusztítgat vagyonomba',
Midőn már kikelőben van a mag?
Mily farkas tizedeli ólomat?
Kéz és kalász között mi fal lett vonva?

Haj! nem tudom; de azt már érezem,
Hogy e reményt is azért adta Ámor,
Hogy még busabbá tegye életem'!

S egy könyvre gondolok, hol írva állt:
«Mig meg nem érte végső nappalát —
Hogy boldog, senkise higye magáról!»

XXXVII.

Szerencsém lassan, lustán közeleg —
Reményem kétes, s egyre nő a vágyam!
Egyforma kín, kerűljem avvagy várjam,
S ha megy: futásnak tigrisként ered!

A hó előbb lesz fekete s meleg,
Előbb kifogy a víz az óczeánban,
S a hol a Tigris meg az Eufrát van
Előbb lesz ott nyugattá a kelet:

Mintsem én békém végre meglelem,
S megváltozik Madonnám avvagy Ámor,
Kik összeesküvének ellenem!

S ha kapok édest, az ürömpohártól
Oly romlott számize, hogy meg sem érzem...
Im ennyi jóba' van őtőle részem!

XXXVIII.

A szép, nemes fa, mely már annyi éve
— Mig nem zugott harag leveliben —
Virágoztatta gyönge szellemem
S hogy nőjjön egyre, árnyékával védte:

Mig magát lelkem biztonságba' vélte,
Egyszerre lett kegyesből kegyetlen!
S most minden eszmém arra terelem,
Hogy elgondoljam, mi ment velem végbe?

Mit mondanak majd, kiket kínoz Ámor,
S kikben reményt keltettem tán dalomban,
Hogy azt e fa miatt most elraboltam?

«Költő ne szedjen többé eme fáról,
Zevs ne szeresse többé, se a Nap,
Hogy lombjai mind kiszáradjanak!»

XXXIX.

Áldott legyen az év, a hó s a nap,
Az óra és a percz is légyen áldott,
S a hely s az ország, a hol láttalak,
Mikor szivemre raktad ezt a lánczot!

Áldott az első, kínos pillanat,
A melyben Ámor rajtam bosszut állott,
Áldott az ív s a mérgezett nyilak,
S a seb, a melytől nyugtot nem találok!

Áldott a hang, a melylyel, én Madonnám,
Dicső neved' már annyiszor kimondám!
S a köny s a sóhaj, érted mely eped,

S a mely dicsőjt, minden papir-darabka!
S áldott lelkem minden gondolatja,
Hisz téged illet — mind csak tégedet!

XL.

(Nagypénteken, 11-dik évfordulóján ama napnak, melyen a költő meglátta Lauráját.)

Nagy Isten! oly sok' napom elveszék,
Elábrándoztam annyi, annyi éjet,
Hol szívem lángjai vad tűzzel égtek
S előttem lengett az, ki búmra szép:

Hogy ím könyörgök: Hintsd utamra fényed,
Legyen szebb ösvény, lábam melyre lép,
Hadd lássa, czélt nem érhet semmiképp
Vad ellenem, ki egyre csak kisértget!

Tizenegy éve már, én istenem,
Hogy annak a bilincsét viselem,
Ki oly kegyetlen az oly hű iránt.

Szánd kínomat, mely nincs kiérdemelve,
Eszméimet irányítsd jobb helyekre:
Te rád, ki ma szenvedtél kínhalált!

XLI.

Ha azzal, hogy haraggal bánsz velem,
Szemed a porba daczczal szegezed le,
S hogy, jönni látva, elfutsz hirtelen
Hő szavaimra ah! ügyet se vetve,

Vagy máskép elhagyhatnád kebelem,
Hol Ámor uj s uj fába ojtja egyre
A laurus-ágat: én egyetlenem,
Értném a bosszút, a mely forr szívedbe.

Hisz jól tudom, hogy nem szeret elélni
Gyöngéd növény a túlmeleg talajba',
S hogy azt föl mindig szivesen cseréli:

De mert hát íme végzeted akarja,
Hogy *benne* élj: hát legalább a földet
Melyben tenyészned kell: meg ne gyülöljed!

XLII.

Oh mért valék oly gondtalan s ügyetlen
A mikor Ámor rám fogá nyilát!
Ő folyton folyvást ment és meg sem állt,
A míg egészen úr nem lett felettem.

De mint is gondolhattam volna hát
Hogy elvész íjától egy perczenetben,
A mi erőt szivemben fölneveltem!
Igy jár, ki túlbecsűli önmagát!

Most későn van már minden védelem;
De azt az egyet megkisérthetem,
Hogy Ámor hallgat-e buzgó imánkra?

Nem kérem azt — hisz erre képtelen —
Hogy legalább fékezze már hevem:
Csak legyen része neki is a lángba'!

XLIII.

A tyrrhén víznek balpartján eveztem,
Hol széltül megcsapdosva nyög a hab —
S egyszerre látom ama lombokat,
Mikről daloltam annyi, annyi versben.

Ámor meg bennem fölidézi sebten
Madonnám fürtjét s odacsalogat...
Ép ottan folydogált egy kis patak
A fűbe rejtve, és én beleestem.

Bár fák között és egyedül valék,
Szégyén fogott el. (Hol gyöngéd a lélek,
Ott ehhez immár ennyi is elég!)

De örülök, hogy szerepet cseréltek
Lábam s szemem... ha ugyan *ennek* könyjét
Szebb áprilisi órák letörölnék!

XLIV.

(Rómába érkeztekor.)

Viszontlátása szentelt földeteknek
Készt, hogy sirassam az elmultakat;
E *föld* szól: «Kelj fel! mit tészsz?» s föl-
Hová a tiszta lelkek törekednek. [mutat,

De küzd vele egy másik gondolat,
S ez így mond: «Minek innen elsietned?
Közel az óra már — tán elfeledted? —
A melyben *hozzá* menned lesz szabad!»

És én, a ki megértem szavait,
Jéggé fagyok, mint ki szomoru hírt hall,
Olyat, mely örömét felváltja kínnal.

És ujra *az* jő s emezt megszalasztja...
Ki győz majd, nem tudom, de mostanig
Ah, sokszor keltek immár ilyen harczra!

XLV.

Rég tudtam, hogy bármilyen tudomány van
Akárkiben, oh Ámor: még se győz le —
Úgy hitegetsz, úgy csalsz ezernyi tőrbe,
Úgy próbálsz mindent vadul és szilárdan!

De legutóbb csoda-esetbe' láttam,
Mily igaz ez. Magam valék a hőse,
A sós izű hullámokon időzve,
Giglió meg Elba mellett, Toscanában.

Ép akkor kezeidből menekűltem.
Lengett a szél, rengett hab, ég körűltem,
S engem, a vándort, ott nem ismerének.

Egyszer csak egy pár szolgád közeleg!
...S én ujra láttam, hogy harczolni véled,
Vagy bújni teelőled nem lehet!

XLVI.

Fáradt vagyok már — oly sokat kutattam,
Hogy rád gondolni mért meg nem unom?
Miért hogy testem nem a föld alatt van,
Hol nem üldözne ennyi fájdalom?

Hogy fürtid', arczod' zengni szakadatlan
S szemed', a melyrül annyit szól dalom —
Mért nem fogyatkozám meg sohse hangban,
Bár neved éjjel-nappal ajkamon?

Mért nem fáradt ki sohse még a lábam,
A mely, bármerre lépsz, nyomodba' van,
És annyi lépést megteszen hiában?

Mért nem fogytok ki ténta- s papirosbul
Melyen dícsőjtöm bájad?... hogyha
A bűnös Ámor isten, nem magam! [rosszul:

XLVII.

A szép szem által, mely úgy sebze meg,
Hogy meggyógyítni csak az maga tudna —
Nem kő, mely szunnyad, tengerünkbe'
[nyugva
Nem bűverő, nem drága gyógyfüvek —:

Ugy el lett vágva minden gondom útja
Hogy csak *egy* eszme bántja lelkemet...
Hova fáradtan ér a képzelet,
A nyelv olyan magasra hogy' is jutna?

Ez az a szem, mely győztessé tevé
Uramnak fegyverit mindenfelé,
S leginkább, mikor küzde szivem ellen;

Ez az a szép szem, a mely lelkemig
Küldötte lángra gyujtó tüzeit —
S *ezért* nem fáraszt, róla énekelnem!

XLVIII.

(A költő egy barátjához.)

Megbiztam csábitó igéretekben
És börtönömbe Ámor visszavitt,
Szép ellenemnek adta kulcsait,
Kiért hajh! enmagamnak rabja lettem,

S ki ujra rám adá — észre se vettem —
A lánczokat... S ma, bár rosszúl esik
(Tudom, ha esküszöm rá, sem hiszik!)
Szabad levék, bilincstől nyűgözetlen.

De most is bolygok, mint valódi rab,
Velem van lánczaimból pár darab
És szívem föl van homlokomra írva.

Láttára orczám halovány szinének,
Majd szól sz: «Ha nem káprázat, amit nézek:
Kis híja volt s már lenn volnál a sírba'!

XLIX.

(Laurának Memmi Simontól festett arczképére.)

Tudom, ha mindmegannyi Polyklétek
Versengtek volna egy évezredig
Nem alkothattak volna annyi szépet,
Amennyivel ez arcz ékeskedik!

De Simon a paradicsomba lépett,
A hol Madonnám szép hona virit;
Ott láthatá csak, ott festé e képet,
Hogy itten is csudáljuk arczait!

Mert ilyen munka csak ott fönn terem
A mennyországban, de nem idelenn,
Hol szellemünkön rajt' a testnek fátyla!

Oly szép e mű, hogy nem készítheté,
Midőn leszállt már fagy s meleg közé,
S azt, a mi múló, szeme ujra látta.

L.

(Ugyancsak L.-nak Memmi-féle arczképére.)

Ha Simon, mikor ecsetet ragadva
Ilyen hatalmas alkotást bevégzett:
E csudaszép, e bűvölő alakba
Teremtett volna észt is meg beszédet:

Ily sok sohajtól keblem nem dagadna,
Nem hinném rútnak, amit más mond szép-
... Ah oly alázatos az arczulatja! [nek!
Oly békét int felém, reá ha nézek!

S ha megyek olykor és megszólitom,
Szavamra olyan nyájasan figyel! ...
Oh csak felelne is hát azután!

Be büszke is lehetsz, Pygmalion!
Szobrodtól te ezerszer nyerted el,
A mit én egyszer óhajtnék csupán!

LI.

Ha vége is olyan lesz, a minő
Tizennegyedik évem eleje:
Nem ment meg engem hűs árny s levegő —
Oly nagy már égő vágyam ereje!

Kitől még lelkem nyugtot nem nyere,
Ugy kinoz Ámor, e szívfékező,
Hogy lettem önmagamnak a *fele*,
Mert egyre nézem: merre lehet *ő?*

Igy emésztődik éltem szüntelen,
S oly titkon, hogy csak én vagyok, ki látom,
És *ő*, kinek szemében rejlik átkom.

Alig hogy hálni jár belém a lélek,
És nem tudom, még meddig lesz velem —
Mert már közelg halálom s fut az élet!

LII.

Kimeritettek immár szerfelett,
A miket oly rég hordozok, a bűnök;
És félek egyre, hogy eltévedek
És ellenemnek körmibe kerűlök.

Igaz: egy nagy barátom enyheműl jött,
Árasztva rám kimondhatlan kegyet;
De aztán elrepült az égi küldött,
S csodálnom őt már mostan nem lehet.

De még a föld visszhangozik szavától:
«Oh ti, kik fáradoztok: jertek erre!
Ez útra lépjetek, ha mise gátol!»

Mi kegy, avagy mi szeretet, mi végzet
Ad tollat majd nekem, hogy mint a gerle
A földről elrepűljek s szálljak égnek?

LIII.

Nem untam azt meg — sohsem is fogom —
Hogy tégedet még szüntelen szeretlek:
Csak azt, hogy borzadok már magamon,
S hogy folyton folyvást könnyeim pereg-
[nek.
Hadd legyen inkább névtelen sirom,
Mint hogy ráirják betüit *nevednek*,
Ha szellemem majd fölszáll szabadon,
Mely pedig bennem még soká lehet meg.

Ha egy hű szívvel megelégedel
Úgy is, hogy darabokra el ne tépjed:
Ime itt van: szánd meg végre az enyémet!

S ha vélnéd, majd *boszúd* is csak megőriz:
Tévedsz. S hogy czélodat ne érjed el:
Megteszi Ámor majd — s meg enerőm is!

LIV.

Mig halántékom őszszé nem leszen
— Hisz lám ugyis már mily korán fehérül! —
Bár olykor majd melléje férkezem,
Nem leszek bizton Ámor fegyverétül.

Attól nem félek, hogy még több veszélyt szül,
S miatta tőrbe' többször is esem,
S hogy bármint vérzem mérges vesszejétül,
Úr birna lenne szívem- s eszemen.

Szememből sem folyik ki többé könnyem,
De hajh! pilláimig még eljut ám,
S nem is lehet utjába állni könnyen.

Már csak hevítnek édes szemei
S nem gyujtnak lángra; képe is csupán
Zavarja álmom — *el* nem űzheti!

LV.

Költő: Szemeim, sírjatok — szivem' kisérve,
A melyre bűnötök halált hozott.
Szemek: Mi úgy is sírunk, de mért okozod
Bűnünk', holott az másnak vala vétke!

Költő: Ámornak útat nem ti adtatok?
Igy jut be máig is lakó helyébe!
Szemek: Azért tevők, mert ettől jót reméle,
Ki mostan, hajna! már alig dobog!

Költő: Oh nem helyes, Szemek, e kifogástok!
Közös keservetek szülő okát
Ti látni mindjárt túlmohók valátok.

Szemek: Ah! hisz mi épen azon könyezünk,
Hogy olyan gyérek már a jó birák,
S a más bünét felrójják minekünk!

LVI.

Gyülölöm mindig majd az ablakot,
Amelybül Ámor nyilai jövének!
Mért hogy halált egyik sem adhatott?
Meghalni addig kell, mig szép az élet!

Hogy földi börtönömben maradok,
Oka határtalan sok szenvedésnek!
S e kínok szinte halhatlanok —
Sohsem repül szivemből ki a lélek!

Pedig hát meggyőzhette volna már
Sok bús tapasztalása életében:
Az idő meg nem fordul s meg sem áll!

Én ily szavakkal sokszor biztatám:
«Csak menj, én lelkem! Nem megy az korán,
Kinek leteltek víg órái régen!»

LVII.

Alig lövé nyilát ki a vadász:
Ha jó lövő, egy perczbe' kitalálja,
Vajon melyik lövése volt hibás,
És hogy a czélba melyik nyila szálla?

Igy érezéd *te*, lelkem Madonnája,
Hogy szemeid nyilával jól találsz,
S hogy épen ott vagyon, szivembe mártva...
Ezért nem szűnik ott a vérfolyás!

Tudom, magadban akkor mondtad is:
«Szegény szerelmes! Bájam hova visz!
Im meg kell halnod Ámornak sebében!»

S így ellenim, kik látják szenvedésem,
S mégis gyötörnek: már csak arra vágynak,
Hogy kínom nőjjön, nem hogy sírba szálljak!

LVIII.

Lassan közelg nagyon, a mit reméltem —
Az élet, az meg sebtiben hagy itt!
Oh tértem vón' hát észre idejében,
És szöktem volna vissza, mint a gyik!

Most megyek elcsigázott bénaképen
A helyrül, hova lelkem vágya vitt;
Bizton vagyok, de ah! még hordja képem
Szerelmi kínaimnak nyomait.

S ezért, ki lábát rátevé ez útra:
Fusson hamar! Kit Ámor lángra gyújta:
Ne várjon, a mig teste csupa seb lesz!

Ha én nem is: de más ezer meg elvesz!
Mert nékem bár erős volt ellenségem:
De annak is seb vérzett kebelében!

LIX.

(L. néhány barátnéjához.)

Hogy odahagytam Ámor börtönét,
Hol oly sokáig voltam kénye foglya:
Az új szabadság oly rosszul esék,
Hogy, szép nők! elbeszélnem hosszu volna!

Azt hitte szívem: egy napig se hordja
Magános éltét! S a hogy szöktem ép:
Álarczosan elémbe sompolyogva
Megint jött Ámor — s rá sem ösmerék!

Ezért be sokszor is sóhajtozám:
«Bár volna inkább lánczom és igám,
S ne volna szívem most se még szabad!»

Jaj, későn láttam lelkem mibe' vész el,
S most mennyi kínnal oszlik el a tévely,
A melybe béhálóztam magamat!

LX.

Arany haját a szellő széjjel szórta
S vállára ontá ezer gyűrüben,
S mit most csak néha látsz feltünni benn',
Mérhetlen tűz volt szép szeme lakója.

Ha látott, sápadt lett nagyhirtelen . . .
Tán képzelem csak s nem volt úgy valóba'!
De bennem volt a szerelem taplója,
Azért gyúlt lángra oly hamar hevem!

Ugy járt, a hogy halandó sohse jár,
Hanem csak angyal. És ha szava hangzott,
Nem jöttek ajakáról földi hangok!

Ő nékem szellem, nap volt!... Ah ma már —
Nem az! De attól nem gyógyúl a szív,
Lövés után ha engedett az ív!

LXI.

Már sokszor mondta Ámor: «Énekeld meg,
Arany betűkkel írd, a hogy tudod,
Mint halványodnak el, akik szeretnek,
Hogy' lesz belőlük eleven halott.

Hisz téged erre ívem tanitott,
S az ifjak példaképen emlegettek!
S bár aztán tőlem elvont más dolog,
Én utólértelek s most nem eresztlek!

S bár az a szem, hol láttál, s melybe' lakva
Oly bűvös-bájos szép tanyát lelék,
A mikor megtörém szived jegét,

Mindent elérő ívem visszaadja:
Majd lesz még újra könny orczáidon!
Hisz jól tudod: könnyel táplálkozom!»

LXII.

A kedves képe ha szivembe tér
Szememen át: szünik minden legottan,
A lélek működése véget ér
S a test marad lelketlenül, halottan.

S ez egy csudával, ahogy látni szoktam,
Jár más is: az a rész, mely útra kél,
Magától futva, megtelepszik ottan,
Hol bosszut áll s *víg* számüzésben él.

Ezért van az, hogy két arcz holtra sápad:
Az az erő, a mely éltette őket,
Gyorsan lakot cseréle itt s amott.

A mutkor leltem nyitját e talánynak,
Hogy láttam arczát két hű szeretőnek
Változni *úgy*, mint az *enyém* szokott.

LXIII.

Ha úgy lehetne zengnem, a mit érzek,
Miképen az szivemben lakozik:
Bármilyen szivtelen vagy durva lélek
Könnyezve hallaná szóm panaszit.

De ti, Szemek! melyek elől a vértnek
S paizsnak szilárd aczélja nem segit:
Láttok kivűl s bensőmbe is benéztek,
Ha búmat ajkim nem is zenghetik!

A *ti* nézéstek úgy hatol belém,
Miként a napsugár üvegbe mén —
Hát éljen vágyam úgy, hogy el se zengjem!

. . . Magdolna s Péter haj! nem láta kárt
Ama hűségből, mely csak nékem árt . . .
Ti értetek — más úgy nem ért meg engem!

LXIV.

E kínos epedés, e hosszu harcza
A sóhajoknak már úgy elcsigázott,
Hogy minden vágyat és reményt utálok,
S hálómat is, mely lelkem' fogva tartja.

De űz szivembe festett bájos arcza,
Melyet, bármerre nézek, egyre látok;
Ez rakja rám megint a régi lánczot,
S bármint is ellenálljak, semmi haszna!

Akkor hibáztam, mikor el hagyám
Előlem vágni azt a *szabad* ösvényt . . .
Rossz tenni olyat, mit a *szem* kiván!

Magamtul mentem én bajomba s önként,
S most el kell tűrnöm az idegen önkényt,
Ámbátor egyszer vétkezém csupán!

LXV.

Ah szép Szabadság! tőlem tovaszállva,
Beh mondtad: nézzek elmult éveimre:
Mi jól valék, míg *ő* rám nem tekinte,
S első nyilával nem sebzett halálra!

De ah! az észnek féke nem segíte,
Mert szememet elkábitá bübája,
Hogy a mi földi mű, mind megutálja
És ilyenné lett mindjárt eleinte!

A ki nem *róla* szól, vesztem okáról:
Nem hallgatom meg; és a levegőt
Csak bűvös, szép nevével rezgetem.

Más tájra mennem sohsem enged Ámor,
Meg nem is tudna lábam — míg kezem
Nem tudna mást dicsőjteni — csak őt!

LXVI.

(A költő egy barátjához.

Hogy a reményben bízni nem lehet,
Mi mindaketten rég tapasztalók itt:
S ezért, kiben a szív sohsem csalódik,
A Legfőbb Jóhoz emeld lelkedet.

E földi élet álnok egy berek,
Mely fű s virág közt rejti el kigyóit,
És benne bármi is szivet ha hódit,
Azért van, hogy keservink nőjjenek!

És így, barátom, hogyha akarod,
Hogy végső napodig majd légy nyugodt;
Járj, merre csak kevés — ne, merre sok jár!

Igaz, mondhatnád: Olyan útra hoztál,
Melyről te is lebolygtál annyiszor,
S melytől ma messzebb vagy, mint bármikor!

LXVII.

Az ablak, melyhez eljöhet Napom,
Mikor akar, a másik nap meg délben,
És *az* az ablak, mely a hideg szélben
Megcsörren sokszor, kurta napokon;

S a kőpad, melyen elmélkedni mélyen
Madonnám' olyan gyakran láthatom;
Akármi hely, hol maradt tőle nyom,
Hol árnyat vethetett én Üdvösségem;

S a büszke út, hol Ámor utolére,
S a kikelet, amikor évrül-évre
Ép *az* nap újra fölszakad sebem;

Gyönyörü arcza, csábitó beszéde,
Mely olyan mélyen van szivembe vésve —
Ezek okozzák, hogy így könnyezem!

LXVIII.

Tudom, hogy minket is majd tovahord,
Mint prédát, az aki sohsem kegyelmez,
Elhagyjuk gyorsan ezt a földi port
S időnknek javarésze sebten elvesz!

Sok búmnak eddig kicsi bére volt,
Pedig maholnap végnapom közel lesz . . .
Oh Ámor! mért hogy kezed föl nem old,
És könyadómbul mért hogy mitsem en-
[gedsz?!

Tudom, hogy milyen gyorsan lesznek évek
Percz-, óra-, s napbul. S arra, mit tudok:
Nagyobb erő tanítana, mint büvészet!

Kétszer hét évig harczolt kebelemben
A vágy s az ész. S ha tán jól sejti lelkem,
Mi lesz vele: a *jobbik* győzni fog!

LXIX.

Midőn Egyptom áruló fia
Caesarnak hozta Pompejus fejét:
Ez sírt — így mondja el a krónika —
Hogy vídámságát észre ne vegyék.

S hogy Hannibál sok karthagóija
Balsorstul üldözötten vérezék:
Ő, amíg másnak szállott sóhaja,
Kaczajba rejté szíve mély sebét.

Így rejlik el a szívnek szenvedélye
Ellenkező érzetnek köntösébe,
S majd gyász-szinűt, majd vidámszínüt ölt;

S én is, ha nevetek és szól dalom:
Teszem, mivel csak így titkolhatom
A véghetetlen kínt, amely betölt!

LXX.

Már nem tudom, hogy merre menekedjem!
Szemei vélem oly rég küzdenek,
Hogy félek: ez a sok bú kebelemben,
Amelytől nincs már nyugtom, eltemet.

Futnék hisz én; de hajh! amely szünetlen,
Még éjjel is zavarja lelkemet:
Ma is ragyog szeme sugára — s szebben
Mint most tizenöt éve fénylhetett.

S ott rezgnek mindenütt e sugarak;
Bármerre nézek, mindig látom őket,
Vagy mást, de amely fényükön gyuladt.

Im *egy* babérból oly nagy erdők nőttek,
Hogy ellensegém, bárhol vagyok is,
Mindég ez erdők sűrüjébe visz.

LXXI.

(Sennuccio del Bene költő-társához.)

Oh hely! te mindenek felett dicső,
Hol Ámor őt megállitá s szemének
Szentséges sugarai rám esének,
Miktől derültté lett a levegő;

Előbb roncsolhat széjjel az idő
Oly képet, melyet gyémántlapra véstek,
Mint az a lépés bennem elenyészhet,
Melyet megőriz szív és agyvelő!

Ah hozzád vissza úgy sosem jöhettem,
Hogy ne kerestem volna a nyomot,
A melyet egykor lába itt hagyott!

... Sennucciom, hogyha *él* Ámor szivedben,
Oh kérjed őt, ha szólasz vele majd:
Fakaszszon nála is könyt és sohajt!

LXXII.

Bárhányszor megrohan a Szerelem
— Tán százszor is naponként s éjjelenként —
Odamegyek, hol látom ama szemfényt,
Amelytől halhatatlan lett hevem,

És ott vagyok, mig nyugtom vissza nem tért.
Aztán is, reggel, este, szüntelen,
Alakját folyvást bensőmben lelem,
Ahova más kivűle sohasem fért!

Ah, azt hiszem: az az édes lehellet,
Mely ajkiról szavával jő felém,
Amelytől bárhol csend és béke terjed,

S mely úgy hat, mint valami égi lény,
Igen, *az* ad csak enyhet Laura mellett,
Míg másutt, hajna! csak alig lehellek!

LXXIII.

Odavitt Ámor a szokott helyekre,
S én, mint a harczos, ki csatára vár,
Ki minden utat el- s kaput bezár:
Vártam, sok régi eszmén képzelegve.

Megfordulok — s a földön tovaszáll
Egy árnyék; ép a nap elém vetette...
Ő volt, kinél az emberi seregbe'
Az égre méltóbb lényt ki sem talál.

S szóltam magamba': «Mért is félsz szi-
De már alighogy ébred ez az eszmém, [vem?»
Emésztő fényem már előttem állt.

Mint hogyha dörg s villámlik hirtelen:
Ép ugy hatott rám az a drága szemfény,
S az a köszöntés, amely vele járt!

LXXIV.

Akinek arcza szívem tűkre lett,
Eljött a nő oda, hol évek olta
Elüldögélni gyakran szeretek;
S köszöntém halvány arczczal, meghajolva.

De ő, alighogy engem észrevett,
Rám oly szokatlan nyájasan mosolyga,
Hogy eldobatta vón' a mennykövet
Zeussal és kiengesztelte volna.

Én megremegtem s ő tovább haladt,
S úgy búcsuzott, hogy ama hangokat,
Ama tekintetet már nem birám ki!

S ha rá *emlékezem* csak: percz alatt,
Kél bennem annyi édes gondolat,
Hogy nem fáj semmim s nem fog soha fájni!

LXXV.

(Sennuccio del Bene költő-társához.)

Én jó Sennucciom! hallgass most reám:
Tudd meg, miképen bán' velem, s hogy' élek!
Mint régen, most is lángolok meg égek,
Laurám gyötör s én mégse változom.

Ma még szerény s már holnap büszke tán;
Ma szende, szíves — holnap már lenézhet;
Tegnap még szűzies volt — ma kaczér lett;
Majd kegy, majd bosszuság ül ajakán.

Ott dallott, itt leült, ott messzetűnt,
Itt visszafordult, ott pedig megállt,
Amott meg szeme sebet üte rajtam,

Itt szólt velem, ott láttam mosolyát,
Ott sápadott... csupa ily gondolatban
Tart engem fogva Ámor, istenünk!

LXXVI.

(P. egy hirtelen támadt vihar elől ama domb aljához menekült, melyen L. szülőháza állott és ott költötte a következő szonettet, mely szintén Sennuccio del Benehez van intézve.)

Ide, hol *félig* vagyok csak jelen,
— Bár volna *ő* is itt, s te is, szerettem! —
A nagy viharban ide menekedtem,
Amely rám zúdult olyan hirtelen.

Itt bizton állok, s attól, hogy felettem
Mennykő czikázik, nem fél kebelem.
De vágyam itt is együtt van velem —
Az el nem alszik, lángol mindszünetlen.

Hisz itt van Ámor kedves palotája,
Hol Laurám születék, kinek szavára
A lég s a villám meghunyászkodik.

Itt Ámor szítogatja még szerelmem'
Amíg a rettegést eloltja bennem...
Hát még ha látnám szemsugárait!

LXXVII.

(Avignonból vaucluse-i lakába való visszatérte után.)

Elhagytam, Babilon! gonosz világod',
Melyben szemérem és erény kiasztak,
Mely bűnbe sülyedt és csak bút fakaszthat!
Ha maradok, siromra ott találok!

Most itt vagyok, s a mint Ámor igazgat
Vagy rímet fűzök egybe vagy virágot,
Vagy szebb időn, mely immár tovaszállott,
Merengek el. Csak ennyim van vigasznak!

Mit nékem a tömeg? mit a szerencse?
Mit enmagam? mit bármi híuság?
Már engem nem tüzel sok földi vágy!

Két lény van, a kit hordozok szivembe':
Legyen szelid és jószivű az egyik,
A más: szilárd, mint nem volt sohsem eddig!

LXXVIII.

Két híve közt egy hölgyet láttam én;
És *az* is ott volt, arczain tanyázva,
Ki úr a földi s mennyei hazába'.
Joobról a Nap volt, én meg balfelén.

S midőn elébe tűnt a büszke fény,
Amelyet szebb barátja rásugárza;
Boldoggá engemet tőn mosolygása,
Melylyel bár nézne mindig énfelém!

Víg kedvem aztán mindjárt tovavitte
A féltékenykedést, mely eleinte
Szivemben ébredt *ily* vágytárs előtt.

A Nap könyűktől elborított arczát
Most hirtelen kis fellegek takarták —
Ugy fájt neki, hogy *én* legyőztem *őt!*

LXXIX.

(Midőn Laurától visszatért Vaucluse-be.)

Ama varázstól voltam még lekötve,
Melyet arczáról szítt mohó szívem,
Midőn lehunytam volna mindörökre,
Hogy kisebb bájt ne nézzen sohasem —

Amikor elhagyám. De szellemem
Úgy megszoká, őt látni minden rögbe',
Hogy most is őtet nézi szüntelen,
S ami nem ő, az nem is él előtte.

Búsan merengve, oldalomon Ámor,
Egy mindenünnen bézárt völgybe jöttem,
Mely sóhajom közt enyhet gyakran ad.

Ott női arcz helyett kő és patak,
Meg ama napnak képe volt előttem,
Melyet szivem mindég elém varázsol!

LXXX.

(A vaucluse-i völgyben.)

Ha az a szikla, mely e völgyet zárja
— Hisz völgyem neve is erről beszél —
Utálva Bábelt, ehhez háttal állna,
S orczája nézné, Róma merre kél:

Hő sóhajom kurtább utat találna,
Hogy odajusson, hol reményem él.
Most mennek erre-arra, szétzilálva,
Bár egy se téved el s mind czélhoz ér.

Ott hölgyem őket édesen köszönti,
Hogy vissza nem szokott csak egy se jönni —
Mindegyik olyan szívesen marad.

. . . E sok sohajt szemem okozza csak:
A vesztett tájat vágyva megtekintni,
Fárasztja lábam' s arczom nedvesíti.

LXXXI.

Immár tizenhat évem tovaszállott,
Mióta búm tart. Sírom közeleg —
S im azt hiszem, még az imént eredt
A baj, melyért szememből köny szivárog.

S még ürmöm édes, üdv nekem az átok,
S bár teher életem: keservemet
Túl vágyom élni! ... Ah de rettegek,
Hogy arra halva lesz, akit imádok!

Itt nem birom már — másfelé huz vágyam.
Nagyon szeretnék vágyni — s nem tudok!
Sőt mindent megteszek, hogy csak ne
[vágyjam!

S agg szenvedélyből köny buzog,
Mutatva, hogy szivem a régi még —
Készűltem menni százszor s nem menék!

LXXXII.

Már tizenhétszer fordult meg a menny,
Mióta szikrát fogtam s egyre égek —
Bár hogyha végig nézek éltemen,
A láng között bizony fagyot is érzek!

Be jól is mondják, hogy előbb megyen
A haj ki a szokásnál; és az érzet
Ha vénül is, nem enged semmiben —
Ez átka lelkünk lomha köntösének!

Fáradt vagyok. Vaj' eljő-é a nap,
Amikor éveim tovalebegtén
E kínok és e láng elalszanak?

Vagy legalább, amelyen úgy szeretném
Imádott arcza szűzies lehét,
Amint akarnám s ahogy illenék?

LXXXIII.

(Amidőn L. elhalványult arra a hírre, hogy P. elhagyja őt.)

Csudásan bűvös elhalványodása,
Magára ködlepelt, mosolyt vevén —
Olyan nagy méltósággal jött felém,
Hogy szívem fogadá s kijött orczámra.

Ilyen lehet, ha fenn a mennyországba'
Két árny találkozik. *Megérezém*,
Hogy szán; s ezt nem is látta más, csak én,
Ki úgyse nézek őkivűle másra.

Akármi bájos arcz vagy mozdulat,
Amelyet ember megcsudálhat hölgybe':
Mellette haragot fejez ki csak.

Leszegzé szeme sugarát a földre
S én hallni véltem lezárt ajkait:
«Én hű barátom oh miért hagy itt?»

LXXXIV.

Ámor, Fortúna és az *Értelem*,
Mely multba néz csak, a jelent utálva:
Ugy elbusítnak, hogy irígyelem,
Ki átment már a túlsó part honába.

Míg *Ámor* szívem gyötri szüntelen
Fortúna, hajh! vigaszszal nem kínálja;
Az *Értelem* meg kesereg velem,
S így örök baj nekem a földi pálya!

A jelen multamat meg sohse hozza,
De bizonyos, hogy rosszabb jő a rosszra
S hogy már nekem feleidőm le rég járt.

Reményeim a földre hullnak im
Üveg csak valamennyi, egyse gyémánt! —
És ketté törnek gondolataim!

LXXXV.

(Midőn egy irigye el akarta tőle venni L. Memmi-féle arczképét.)

Midőn kegyének útját zárva leltem,
Sietve néztem más ösvény után;
S hol hűségemnek bérét kutatám,
Kerültem szemeit kétséggel telten.

És most sohajjal táplálom csak lelkem,
S, mire születtem, köny éltet csupán,
S nem bánkódom könyűim folyamán —
Édes vigasztalás az ily keservben.

És rám egy *képbül* is vigasztalás száll,
Praxiteles-, Zeuxis-, Phidiásnál
Melyet nagyobb művész teremte meg:

De mely numid vagy szittya honba szökjem,
Hogy az irígység ne legyen elöttem,
Mely keveselli számüzésemet!

LXXXVI.

Szeretnék zengeni új éneket,
Hogy száz sohaj fakadna kő-szivében,
S száz lángoló kivánság volna ébren
Ama kebelben, mely most jéghideg;

Hogy látnám, arcza elfehéredett,
Szeme könyűznék s nézne olyanképen,
Mikéntha szólna: Bánom régi vétkem
És szánlak, bárha későn, tégedet.

Mozogna két szép rózsa, hó közűl;
Látnám az elefántcsont szép szinét,
Melyet ki néz közelről, megkövűl —

S mindazt, amért nem bánom, hogy ez élet
Olyan rövid, s örűlök, hogy az Ég
Majd átad engem késő nemzedéknek!

LXXXVII.

Ha nem szerelem ez: *mi* hát, mit érzek?
S vajon miféle, hogyha szerelem?
Ha jó, mért oly halálos énnekem?
Ha rossz, mért kínja olyan kedves érzet?

Ha szívem önként ég: íly bús miért lett?
És hogyha nem: mit ér kesergenem!
Oh hogy lehet, hogy úr vagy szivemen:
Te kéjes szenvedés, halálos élet?!

Ám hogyha tűrlek: gyászra nincs jogom...
Sík tengeren, gonosz szelek között
Rongált hajóm kormánya eltörött.

Sok nagy hibám van és kicsiny tudásom;
Mit akarok: magam se mondhatom —
Ha tél van, égek, forró nyárba' fázom!

LXXXVIII.

Czélpontja lettem ím nyil záporának,
És hó a nap s viasz a tűz előtt,
És köd a szélben . . . Ajkam kiabálhat,
Donnám! nem hallod meg a szenvedőt.

A nyilak szemed fényiből találtak
(Te nem tekintesz helyet vagy időt!)
S játékszeredkép nálad láttam, nálad
A napfényt, enyhe szellőt s tűzesőt.

Nyil az az eszme, mit belém lövellesz,
Orczád a nap, tűz az a vágy, mit keltesz —
Igy megvakítsz, olvasztasz s íjazol.

Bűvös dalodba' meg s ajkad szavába',
S lehedben, mely leköt már egymagába',
Szellő van, melytől éltem szétfoszol.

LXXXIX.

Nincs háborúm és békét nem találok;
Remélek, félek, égek s megfagyok;
Az égbe szállok, majd meg lenn vagyok,
Nincs semmim s ölelem a nagy világot!

Nem zár be s föl nem old, ki elfogott;
Nem tart övének s még el sem bocsátott,
Nem öl meg Ámor s nem ad szabadságot,
Nem lehetek sem élő, sem halott!

Látok s szemem nincs; nyelvem nincs s be-
szélek;
Elveszni vágyom — s nézem, *ki* segéll meg;
Mást szeretek s gyülölöm magamat!

Táplál a bánat; lelkem sír s kaczag;
Egyformán rettegek halált meg éltet —
S ilyenné, Hölgyem, érted lettem, érted!

XC.

Ki trónját szívem közepén üté fel:
Ámor, ki bennem él s uralkodik,
Kilép orczámra minden fegyverével.
És ottan lobogtatja zászlait.

De ki szeretni s tűrni megtanit,
És szól: «elnyomni vágyad mért hogy késel,
Hit, ész, alázat mért nem fékezik?»
Bosszús, ha Ámor ily dolgokat merészel.

S ezzel megint szivembe űzi Ámort,
Ki mindent abbahágy és visszatámolyg,
Elrejlik s nem is látom egyhamar.

S a rettegővel mást lehet-e tennem,
Mint hagyni holtomig hogy éljen bennem?
Hisz szép halált hal, ki szeretve hal.

XCI.

Mint a mikor a forró nap hevit,
S valami, fényhez szokott kis bogárka,
A szembe száll, — amelynek vonzza lángja,—
Azt megfájdítja s maga ottveszik:

Akkép keresem én is *szemeit,*
Melyeknek énrám olyan nagy a csábja,
Hogy Ámor *eszem* fékeit se bánja
S az *akarók* a *bírót* leverik.

Oh pedig látom, mennyire utálnak!
És tudom azt is, hogy beléhalok,
Mivel erőmön túlmegy ennyi bánat!

De Ámor oly jól elkápráztatott,
Hogy nem bánt *vesztem,* csak az *ő* haragja —
Vak lelkem a halált maga akarja!

XCII.

(Egy szépszavú hölgyhöz.)

Ha bűvös, édes hangod hallhatom,
Minőt hiveinek csak Ámor ad:
Vágyamnak tüze ujra kigyulad,
S hűlt szív is fellobogna lángomon.

S elémbe hölgyemet varázsolom,
Hol váltott vélem nyájas szavakat?
És *milyen* alkata, a mely miatt
Nem kelt föl reggharang, de sóhajom?

S emlékezem zilált aranyhajára,
És arra, mint tekintett vissza rám?
Igy száll szivembe, melynek kulcsa *nála*.

De a túlságos élv gátolja nyelvem
S ezért még soha el nem dallhatám,
Miképen trónol ottben, kebelemben?

XCIII.

A napot olyan szépnek nem találtam
A fellegektől szabadult egen,
Eső után szivárványt sohse láttam
Olyan sok bűvös színben égni fenn,

Mint mikor aznap, melyen hajdanában
Rámrakta nyűgömet a szerelem,
Száz színt is váltott s égett szűzi lángban
Az arcz, amelynek párját nem lelem.

És Ámor emez arcznak szemeit
Forgatta úgy, hogy attól fogva bármi
Előttem csak homálynak tetszhetik.

S Ámor, Sennucciom, íjat vitt kezében,
S ezért van az, hogy már nem biztos éltem,
S sohsem szűnöm viszontlátásra vágyni.

XCIV.

Helyezz oda, hol fűvet öl a nap,
Vagy ahol rajta győz a fagy s a jég,
Oda, hol könnyen húzza szekerét,
Hol fölkel és hol éjen át marad,

Hol gőg tanyázik, hol nyomorganak,
Hol tiszta vagy ahol borús a lég,
Hol indul, hol nyugvóra száll a lét,
Hol hosszú s hol rövid az éj s a nap,

Vigy mennybe, alvilágba s bármi földre,
Magas halomra, posványtele völgybe,
Lelkem lehet szabad vagy testi lánczon,

Legyek hires, avagy nevem se légyen: —
Leszek ki voltam, élek, ahogy éltem,
S nem szűn' trilustrumos sohajtozásom.

XCV.

Lángzó erénynyel ékes, tiszta lélek,
Kinek szentelve annyi papirom,
Magas erődre épült szép torony,
Te, ki befogadád a Szűziséget!

Oh láng, oh rózsák bűvölő havon,
Arcz, mely jobbítja azt, ki rája nézett,
Ah kéj, mit csüngve szép szemein érzek,
Melyeknek párját nem találhatom!

Ha annyi tájon értnék ezt a rímet:
Dicsőjtne Thyla, Bactra, Tanais,
Olympus, Nilus, Calpe s Atlas is.

S bár négy földrészbe nem hatolhat híred:
De ama honban, mit eloszt a hegység,
Mit víz határol s Álpes: emlegessék!

XCVI.

Ha, mely vezet meg űz, az Akarat
(Lángsarkantyúja van s kemény a féke!)
Hogy érzékimnek jusson kurta béke:
Áthágja néha a korlátokat,

Megleli *Őt*, ki tudja percz alatt,
Hogy vágyam csendes vagy fölötte ég-e ?,
S Ámort, ki lakva két bosszús szemébe',
Az akaratnak más parancsot ad.

S ez gyorsan visszahökken, mint ki reszket,
Hogy Jupiter villámi rája esnek —
A vágy a félelemtől megszökik.

De ha üvegként áttetsző szivemben
Reményem hűlni látja és szerelmem;
Megint mosolygni látom szemeit.

XCVII.

Ticino, Arno, Po, Adige, Szajna,
Eufrates, Tigris, Hermus és Garonne,
Alfeus, Ister, zúgós vízü Rhône,
Tanais, Iber, Elba, Era, Rajna,

Repkény, fenyő, bükk, hársfa — ah tudom
Ugy nem könnyítnék lelkemet e bajba',
Mint egy patak, mely sír zokogva rajta,
S a fácska, melyről annyit zeng dalom!

E kettő ment meg, ha felém robog,
Aki miatt vértezve kell leélnem
Hajh! gyorsan tovaszálló, röpke létem!

Nőjj hát, babér, ez üde part virányán,
S ki ültetett: irjon dicsőt, nagyot —
Patak zugása mellett, lombod árnyán!

XCVIII.

Költő: Mit tész? Oh hova gondolsz? Mondd ki lel-
[kem!
Nem lesz-e békénk? Harczunk nem szünik?
Lélek: Azt nem tudom. De én sohsem hihettem,
Hogy kéjjel nézze szenvedéseid'!

Költő: Mi hasznom ebbül, mikor ő szünetlen
Fagyaszt, ha nyár van s télen tüzesít?
Lélek: Nem *ő!* Ki benn van ama szép szemekben!
Költő: Igen — de ő meg nem szól, nem segít!

Lélek: Sokszor szokott a nyelv ám néma lenni,
A szív meg jajgat! Száraz bár a pilla.
De ott a köny, hol nem láthatja senki!

Költő: Ez szivem' megnyugtatni mégse birja,
Bár jeges búja kissé olvad is!
Szegény oly *nagy* reményben sohse hisz!

XCIX.

Fáradt hajós még úgy nem sietett,
Hogy fergetegben kikötőbe érjen,
Mint gondjaimtól magam sietek,
Amerre mindig kerget szenvedélyem.

Az égi fény úgy nem vakít szemet,
Mint engem elvakíta büszke Fényem,
Ahol fehér övezte feketében
Ámor nyilat röpítni ugy szeret,

Ott benn ül: nem vakon, csak tegzesen,
Övén kivűl a teste meztelen,
Van szárnya is — s nincs festve, él valóban!

Mit *titkol* más előtt: én megtudám —
Hisz az a két szem súgta meg csupán,
Mit róla mondtam tollal s röpke szóban!

C.

E tigris, ez a medvelelkü vad,
Mely emberarczu angyalként jelen meg,
Forgat közötte remény s félelemnek,
Köny és mosolynak, s nyugtot sohsem ad.

S ha még soká magához nem fogad,
S kétség közt tartva egyre, el sem enged:
Az édes méreg, mit belém csöppentett,
Hamar okozza majd halálomat!

Erőm, hajh! legnagyobbrészt tovazüllött,
S e mindenfélét el nem tűrheti!
Láng, fagy, pír, sápadás — ez sok neki!

Most a futásban keresi az üdvöt,
Hisz perczről-perczre gyöngül agg szivem . . .
Eh! mitse tud, ki nem tud halni sem!

CI.

Hideg szivébe, lelkem hő sohajja,
Szállj s törd jegét, hogy szánja szenvedésem.
Az ég ha indul földi epedésen, [ajka!
Vagy sírom lesz, mely nyugtot ád, vagy

Oh édes eszmék, szálljatok, csak rajta!
Oda, hol rám se néz már az a szép szem!
Hiú reménykedésemet bevégzem,
Ha megváltozni sohasem ohajtna!

Elmondhatjátok — keveset is mondtok!
Hogy minket úgy epesztenek a gondok,
Amily nyugodtan s vígan *maga* él!

Bizton mehettek! Ámor elkisér!
S tán sorsotok majd nem lesz mostoha —
Jó légre vall napomnak sugara!

CII.

A csillagok, az ég, az elemek
Versenyre keltek, ezt a *fényt* csinálva,
A mely a természetnek tükre lett,
Meg a napé, mely párját nem találja.

Az új munkának oly dicső a bája,
Hogy rája még csak nézni sem merek —
Hisz abb' a szembe, abb' a csudalángba
Ámor belévitt minden kellemet!

A lég, amelyet rezget sugara
Kigyúlad szűzi fényben; hogy *mi* fény ez,
Azt ki se bírnám mondani soha!

Ott aljas vágyakat hajh, ki sem érez
Csak jót s nemest... Ah élt-e valaha
Szép nő, *rút* vágyakat eloltni képes?

CIII.

(Laura sírása.)

1.

Ugy nem akart még Zevs villámlani,
Caesar sem vágyott úgy a harczveszélyre,
Hogy bősz haragjok ne hűlt volna ki,
És fegyverök' ne dobták volna félre,

Midőn Madonnám sírt! — Ámor vezérle
Hogy lássam, halljam: búja, baja mi?
S hogy lelkem még *több* kínnal is tetézze,
S csontom'-velőm' átjárják nyilai!

Szivembe zokogását lefestette
Nem: belevéste! Édes szavait
Gyémántra írta és keblembe tette.

S azóta gyakran oda-odajön,
S egy csodaművü kulcscsal be-benyit,
Hogy szálljon el a sóhaj és a köny.

CIV.

2.

Én láttam égi angyalt idelenn,
S bájt, melynek párja nincs a nagyvilágba'..
Oly jól esik s úgy fáj gondolnom rája —
Hogy álom volt csupán, azt képzelem.

És láttam könyet olyan szép szemen,
A melyre írigy ő, a menny királya,
S hallék sohajt, mitől a víz elálla,
S sziklát meginditott az érzelem.

Sirása közben összeolvadának,
Alkotva földöntúli lágy zenét,
Szeretet, ész, erény, jóság, bubánat.

S e szép zenére úgy figyelt az ég,
Hogy meg se mocczant levele a fának —
El volt büvölve a szellő s a lég!

CV.

3.

A keserű nap, mely ünnepnapom,
Szivembe képét úgy beléedzette,
Hogy azt leírnom, dallnom sem lehetne,
Bárhányszor újra át-átgondolom.

Szánalmat kelte akkor bármi tette;
Sirása bús volt s édes is nagyon;
Nem tudtam, hogy előttem mi vagyon,
Hogy fényt nem angyal hint-e az egekre?

Arany volt fürtje, meleg hó az arcza,
A szeme csillag, ében a szemöldje,
Amely alatt kis Ámor ült, nyilazva.

Két rózsaszála volt s sok piczi gyöngye,
Hol búja tört elő lángzó szavakba'
Sohajja tűz volt, kristály volt a könyje!

CVI.

4.

Fáradt szemem' bármerre is tereljem,
Hogy ösztönének eleget tegyek:
Egy nőt varázsol elibe Szerelmem,
Hogy vágyaim mindig zöldeljenek.

Őt látom akkor, búsan és leverten,
Mikéntha szánná szenvedésimet!
S nemcsak szemem csalatkozik e perczben,
Fülembe szintén sóhaja rezeg.

És a valóság s Ámor is beszéli,
Hogy ilyen bája nincsen több a földnek,
S nem láttak ilyet még az ég alatt.

Nem zengtek oly szavak, mint az övéi,
És oly szép szemből olyan tiszta könnyet,
Nem látott folyni soha még a nap!

CVII.

Az ég mely része, milyen gondolat
Szolgált a természetnek mintaképen,
Midőn alkotta bűvös arczodat,
Mutatva *földön*, mit tud ő az *égben?*

Fürtként ily színaranyt kik hordanak,
A Dryadok s Najádok seregében?
És van-e szív, erényben gazdagabb?
Ah gyilkosom e sok erénye nékem!

Valódi égi szépet sohse látott,
A ki nem látta szemiben a lángot,
S nem tudja, mint tekintget erre-arra?

Nem tudja, hogyan öl s hogy' gyógyít Ámor,
Ki mitse tud még az ő sóhajáról,
S nem tudja, mint beszél s mosolyog ajka!

CVIII.

Ugy megbámuljuk, én meg velem Ámor,
Mint hogyha hihetetlen csoda volna,
Ha szóra nyílik ajka vagy mosolyra —
Ő úgy külömbözik akármi lánytól!

Arczának tiszta derüjén ragyogva
Két csillagom olyan szép fénybe' lángol,
Hogy — ha magasztos szerelemre vágyol —
Csak ez vezethet, ennek lészsz a foglya!

Milyen csudás, mikor leül a gyepre,
Mint egy virág! Vagy akkor, hogyha keble
Egy zöld halomnak nyomja le füvét!

Mi bájos, hogyha tavasz közeledtén
Magánosan bolyg s mélán elmerengvén,
Szép kondor aranyára köt füzért!

CIX.

Oh röpke eszmék! bolygó, gyönge léptek!
Oh te szilaj láng! hű emlékezet!
Oh te *erős* kivánság s *gyönge* lélek!
Oh szemeim — patakok, nem szemek!

Lomb, mely dicső fejeknek adsz csak éket
S jutalmazol kétféle hírnevet!
Oh édes ábránd! oh küzdelmes élet!
Mik halmon, síkon bolygnom késztetek!

S oh bűvös arcz, a melyen Ámor féke
És sarkantyúja, mikkel ösztökél,
S amiknek ellenállni mitsem ér...

Világ szerelmesi, óh jertek, jertek!
S jertek ti is, kik közt örök a béke:
Oh jertek nézni ezt a nagy keservet!

CX.

Boldog virágok, vidám kis füvek,
Miken Madonnám oly gyakorta bolygott!
Oh part, mely hallod, mint szól, mint cseveg,
Mely lábai nyomát is egyre hordod!

Ti csemeték, hüsítő, ifju bokrok!
Ibolyák, halaványak s kedvesek!
Erdők, mik ama nap körött susogtok,
Melynek fényétől szebbek lettetek!

Bűvös vidék s te boldog kis folyó,
Szemeit, arczát habbal locsoló,
Mely tisztaságodat is tőle nyerted! —

Hogy írigyellek titeket miatta!
Ne légyen köztetek egy kődarabka,
Amely nem érz iránta lángszerelmet!

CXI.

Oh Ámor, aki látod minden eszmém'
S az útat, melyre tegzed kénye vitt,
Szivembe nézz, szemed' odaszegezvén,
Ahova mások nem szegezhetik.

Tudod, mi kín követnem lépteid'!
S te mégis csúcsról-csúcsra igyekezvén,
Nem kérded: híved hogy s mint küzködik,
S hogy alig járhat útad meredekjén!

Bár látom: messziről felém rezeg
A fény, a melyhez ily uton vezetsz el:
De nincsen szárnyam ám, miként neked!

Oh Ámor! megelégszem kevesebbel! —
Hő vágyaim csak hadd emészszenek,
Ha sóhajtásimért *ő* nem neheztel!

CXII.

A föld, a menny, a szél elnémulának,
Vadat, madárkát álom zaboláz,
Az éj csillag-fogatján kocsikáz',
S a tenger nyugton nyomja már az ágyat.

S én ébren itt sirok. A látomás
Most is gyötör, mely mindig rám találhat,
Vív most is bennem a harag s a bánat,
S most is csak képe enyhit, semmi más!

Egy vízből foly a keserű s az édes,
Amelylyel magamat táplálgatom,
Egy kéz, mely orvosol s halálra vérez.

S hogy partot sohse érjen bánatom,
Ezerszer hal szívem s megint fölérez...
Ah! gyógyulásom messze van nagyon!

CXIII.

Midőn a fű között piczinyke *lába*
Szemérmes mozdulattal ellebeg:
Ugy látszik, édes léptei nyomába'
Virág nyilik s ujúl a régi gyep.

Ámor, ki nem bánt, csak gyöngéd szivet,
S mást érdemesnek sohse hitt nyilára,
Szemébe annyi élvet helyhezett,
Hogy szívem minden üdvét ott ott találja!

De hajna, lépteit s szeme mosolyját
Legyőzi az a mézszavú *ajak*,
S *tartása*, melyben annyi csáb s komolyság!

E *négyes* szikra — s nem *egyedül* ég —
Okozta szívem pusztító tüzét —
Éji madárrá ezzel tőn a Nap!

CXIV.

Ha szép szemével le a földre néz
S Ámor lehelletét átváltoztatja
Előbb sohajra, aztán oly szavakra,
A miknek hangja bűvölő, mesés:

Szivem' egyszerre újra elragadja,
Megmásul bennem akarat meg ész,
És szólok: «lelkem a halálra kész —
Hagyj ily dicsően halnom, égnek atyja!»

De csendül érzék-altató beszéde,
S a vágy, hogy gyönyörködjék ily zenébe',
Megfékezi a szállni vágyó lelket!

Így élek. Kurta élet-fonalam
Így gombolyítja, rántja untalan
Az a szirén, ki égből földre lengett!

CXV.

Im azt az édes eszmét küldi Ámor,
Mely tőle hozzám beh gyakorta szállt!
Vigasztal s így szól: «Mire lelked számol,
Még ahhoz *ily* közel sohasem állt!»

Én, a ki hallék sokszor ajakáról
Igaz s hazug beszédet egyaránt,
Most nem tudom, hogy szava mit palástol,
S «igen vagy nem?» — e kérdés egyre bánt!

S a közben folyton száll pár röpke perczem,
S tükrömben látom jönni már a kort,
Reményt s igéretet mely tovahord!

De hát hiszen — nem csak magam öregszem,
S a vágy a korral meg nem változik...
Csak attól félek: *éltem* lesz rövid!

CXVI.

Oly gonddal telve, mely a többitől
Elvonzza szívem' s kerget a magányba:
Szaladok olykor enmagam elől,
S *keresi* lelkem, kit *kerülni* vágyna;

S ha édes, búsló arczát megtalálja,
Reszketve elvágy földünk rögiről,
S Ámor s magamnak ellenségét látva,
Belőle sóhajok serege dől.

S ha rezgnek aztán szánó sugarak
A homlokon, min fellegek vonúlnak:
Ez fájdalmamnak bátorságot ad,

S én elhatárzom, fölfedezni búmat...
De annyit kéne mondanom neki,
Hogy hajna! el se bírom kezdeni!

CXVII.

Szép arcza biztat (ah! de hasztalan!)
Hogy leghűbb társaim kiséretében
Miért nem támadom meg ellenségem
Pár gyöngéd szóval, alázatosan?

De *szeme* gátol, ha meg is kisértem!
Hisz sorsom, éltem, üdvöm és javam
S halálom is mind hatalmába' van —
Rábíza mindent uram és vezérem!

S ezért most ajkam úgy sohase szólhat,
Hogy rajtam kívül más is értse szómat —
Oly félénk lettem, olyan habozó!

Ah látom immár: túlnagy lángba' mindég
Némúl a nyelv és elakad a szó!
Kis tűzben ég, ki elmondhatja, mint ég!

CXVIII.

Rábíza Ámor szép s kegyetlen kézre,
Mely bűntelent sujt; s ha könyűm pereg,
Kettőzi búmat... Jobb hát *nem beszélve*,
Szeretve várnom, míg kiszenvedek.

A befagyott Rajnára hogyha nézne,
Fölgyujtaná, s repesztne köveket!
S amily nagy bája, oly nagy büszkesége,
Mert gyűlöli, ki arczáért eped.

Kegyelmet bármi szép szavakkal kérek,
Nem tűn szive körött a gyémánt-kéreg,
Hisz élő márvány minden egyes tagja.

De ah! irántam bármi nagy haragja,
Bárhogy tekint rám: abba nem hagyom,
Sosem szünik reményem, sóhajom.

CXIX.

Irígység! minden jónak ellene,
Mely rárontsz bárminő erényességre,
Hogy' változtathatád meg ennyire,
Mondd, milyen úton törhetél szívébe?

Üdvömnek érted szakadt íme vége!
Oh mondd: miért hitetted el vele,
Hogy túlszerencsés lettem, érte égve?
Most gyűlöl ő, ki hajdan kedvele!

De hasztalan! bár kínomon örűl,
Jókedvemen meg sír kegyetlenűl —
Érzelmim' meg nem változtatja azzal

Ha százszor is gyilkol meg egy napon,
Én benne bízom, én el nem hagyom
Mert bár ő búsit: Ámor megvigasztal!

CXX.

A szép szemeknek, mikben Ámor él,
Lelkem ha látja fényes nappalát;
Szívemtül elszakadva, útra kél
És földi édenébe szárnyal át.

S ott annyi édest' s ürmöt hogyha lát
És hogy pókháló minden földi czél:
Föllázad Ámor ellen s fölkiált:
Sarkantyúd mellé féket mért tevél?

Két szélsőségbe' forg szünetlenűl
Szerelme, majd kigyúlad, majd kihűl,
Most nyomorult, a másik perczbe' boldog;

Sok benn' a szomorú, kevés a víg,
S ha olykor bátrabb, később bánkodik . . .
Ilyen fa mindig ily gyümölcsöt hordott!

CXXI.

Vad volt a csillag, mely alatt születtem
— Ha ugyan van hatása ránk az égnek!—,
Vad volt a bölcső, melybe fektetének,
Vad volt a táj, amerre vonza kedvem!

S vad az a nő, kinek a szeme éget,
S ki úgy megsebze *(énrám* lőtt szünetlen!)
Hogy kértelek, oh Ámor, mély keservben:
Gyógyítson is a nyil, mely összevérzett!

De mig te csak gyönyörködöl kinomban:
Ő nem! Ő azt szeretné, fájna jobban,
S ne nyíl, de dárda ütné át szivem!

...Csak *egy* vigasztal: hogy szenvedni érte
Jobb, mintha más nő méltat hő *kegyére!*
Nyiladra fogadád ezt, s én hiszem.

CXXII.

Hölgyem, ha gondolok időre s helyre,
Hol elvesztettem egykor magamat,
S a lánczra, melylyel Ámor lefegyverze,
Hogy édes ürmöm s élvem könypatak:

Taplóvá, kénné lesz szivem egy perczbe'!
Csendűlni hallom édes ajakad,
S bár lángolok, lángomból kéj fakad,
S én ebbül élek, mást nem is keresve.

Oh mert a nap, mely csak nekem világit
S lelkembe küldi hevitő sugárit,
Most, este is csak úgy ragyog, mint délbe';

Fényét úgy szórja mostan is felém,
Hogy emlékemben tisztán él s üdén
A hely, a percz és ama láncznak képe.

CXXIII.

(Midőn P. Kölnből visszatért Provence-be, az Ardennes-ek erdején utazott át, még pedig védetlen és egyedül, bár akkor háborus idők jártak arrafelé.)

Rideg vadonnak járom sűrüjét,
Hol harczos is csak félve jár manapság;
Én meg nem rémülök, csak látva *napját*,
Amelyben Ámor tiszta tűze ég.

És dallok *róla* — ah! mi balgatagság! —
Kit el nem távolíthatsz tőlem, Ég!
És látni vélem szűzek seregét,
Kik *véle* járnak — s mind csak néma, nagy fák!

Őt vélem hallani, ha súg a szellő,
A galy között ha búg a gerlicze,
S zúg a patak, a fű között szökellő . . .

Még nem bűvölt el sohsem ennyire
A csend, a borzadályos, sűrü erdő!
— Ah! csak Napomból több fény rezgene!

CXXIV.

(L. az előbbi szonett kezdő-jegyzetét.)

Száz tájra, száz patakhoz elvezérle
Az Ardennákban tegzes zsarnokom;
Szárnyat növeszt ő szívek- s lábakon,
A harmadik eget hogy lássuk élve.

Be szép volt védtelen bolyonganom,
Hol akkor Marsnak csillant vasa éle,
Búval rakottan kelni víz szinére
Árbocz- meg evezőtlen csónakon!

S most, hogy a vészes út megtéve régen,
Eszembe jut, hogy honnan s mint jövék,
S elborzadok az elmult merészségen.

De ah e szép folyó, e bűv-vidék
Derűlt mosolylyal nyugalomba renget —
Hisz lelkem Fénye az, kihez közelgek!

CXXV.

Sarkantyuz Ámor s fékez egyaránt,
Ijeszt meg biztat is, fagyaszt meg éget,
Hív és elűz, kegyel, majd nyomba' bánt
Most kínt okoz, majd hagyja, hogy reméljek.

Hegyen, sikon oly sokat vezérlett,
Hogy eltéveszté vágyam az irányt,
S ürömnek hiszi már magát az élvet —
Ily botor ösvény, melyre eljutánk!

Mutat egy Eszme bár gázló-helyet,
Mely át nem könyek folyamán vezet,
S mely boldogság felé röpítne tán:

De egy nagyobb erő más útra hajt,
Amelyen vágyam, hosszu harcz után,
Csak vélem együtt fog meghalni majd!

CXXVI.

(Geri Gianfigliacci egy szonettben azt kérdezte P.-tól, mit tegyen, ha imádottja haragosan viselkedett irányában?)

Oh Geri, hogyha édes ellenem
Rám küldi nyilait a bosszuságnak,
Egy módja van, mosolyt hogy ujra lássak,
Csak egy van, ami hágy lehellenem,

Bármily haraggal nézzen rám a szem,
Amely, ah! jól tudom, vesztemre lázadt:
Az én szememben ott van az alázat,
Melylyel haragja lángját fékezem.

Ha nem így volna: rája úgy tekintnék,
Mint a ki rátekint Medúza-főre,
Mely nyomban átváltoztatja kőre.

Nincs más segély. Példám kövesd csak min-
Mert hisz az ember hjába menekűl [dég,
Kis istenünknek szárnyai elűl.

CXXVII.

(Midőn a költő a Pó folyón Lombardia felé hajózott.)

Pó! gyorsan ömlő és hatalmas árjid
Csupáncsak földi kérgem viszik el:
De ah! a lélek, amely benn' lehell,
Nem kérd se tégedet, se más akárkit,

Nem ing hajóként se alá, se fel:
Jó légbe', nyilként száll egész odáig,
Az aranyszínü lombig, hova vágyik,
S vitorla, szél, hab — egy sem éri el!

Oh büszke, lassu víz! folyam-király,
Mely úgy sietsz a kelő nap elé,
S nyugaton el még szebb Napot hagyál:

Csak múló részem' viszed hátadon!
A *másik* lágy szerelmi szárnyakon
Immár repűl a kedves hon felé!

CXXVIII.

Hálót csinált aranynyal s drágagyöngygyel
Ámor s a fűbe, oda tette le,
Hol fámnak örökifju lombja zöldel,
Mely nékem élvnél több kínt növele.

És olyan fű volt a csalétele,
Mely rossz is, jó is, kéjjel s kínnal tölt el,
S a lég oly csábos hanggal volt tele,
Minőt még sohasem fogott a föld fel.

És az a fény hintette sugarit,
Amely elől a nap is elbuvik,
S egy hó-kéz szoritá a madzagot.

S én beleestem — s ott körűlvevének
Az angyali szavak s mozdúlatok,
Körülvevének vágy, gyönyör, remények.

CXXIX.

Ámor, ki lángra gyujtj' a szíveket,
A félelem fagyát is küldi rájok,
Hogy aztán tőlük hjába kérdezed:
Melyik nagyobb: a fagy-e, avvagy lángjok?

A nyár hideg nekik, a tél meleg,
Él egyre gyanujok s él egyre vágyok,
S rettegnek, hogy tán férfit rejteget
Asszonyruhák alatt a hőn imádott.

Szívem e két kín közt csak egyet érez:
Hogy folyton lángolok — e kín mily édes,
Azt föl se fogja s nem dallhatja senki!

A *másik* nem gyötör; *e* napvilágnak
Mindegy, akárki jő; s hiába fárad,
Ki azt hiszi: tud *oly* magasra menni!

CXXX.

Ha már szelíden nézve rám, is öl,
Ha kínoz bűvölő, okos beszéde,
Ha oly erővel s oly soká gyötör,
Midőn cseveg, midőn mosolyg elémbe:

Oh jaj, mi lesz, ha vagy mert szívem véte,
Vagy tán mivel az ádáz sors gyülöl,
Majd nem lelek nyugalmat már szemébe',
S ott, hol ma biztat még, majd összetör?

Ezért remeg, ez okból fagy szivem,
Ha változást lelek szemeiben —
Félelmem bús tapasztalás nevelte!

Hajh, ingatag a nő természete,
És jól tudom, szerelem érzete
Nem tart sokáig asszonyi kebelbe'!

CXXXI.

(Laura egy megbetegedése alkalmából.)

Ámor, Természet s maga az a Lélek,
Mely mindegyik erénynek ád lakot,
Im ellenemben összeesküvének,
Ámor megölni vágy s tesz, mint szokott;

A *Természet* meg olyan gyönge féket
Rakott hölgyemre, hogy elszáll legott;
S ő maga is szól: «méltó vagy-e, élet,
Hogy elviseljem kínod, nyomorod?»

S már napról-napra fogy im ereje
E szép, e szűzies, dicső tagoknak,
Hol minden bájnak tűköre leve.

És ha csak a Halált nem fékezi
A Szánalom: tudom, hová jutottak
Szivemnek éltető reményei!

CXXXII.

E phőnix, kin az arany-tollazat
Oly szépen fon rá arr' a karcsu nyakra
Természet-készitette lánczokat,
Nekem keservet, másnak élvet adva:

Oly diadémet hord, hogy lángra kap
Körösköről a lég. Ámor se hagyja
S folyós tüzet csihol egy percz alatt,
Amelylyel éget most is, téli fagyba'!

Szép bíboros ruha — uszálya kékes, —
Takarja vállait; rózsával ékes,
S ez új köntösben újak bájai.

Arábia egy illatos hegyébe
Helyezte őt kelet egy agg regéje —
Holott egünkön látom szállani!

CXXXIII.

Virgilius s Homér ha látta volna,
Mit *én* csudálok, e büvös napot:
Tudom, csak őt dicsérte vón' szavok,
Egymásba folyt vón' hangjok, őt dalolva.

S busúlna Aeneas, hogy könyje folyna,
S Achilles és más halhatatlanok,
S ötvenhat évig ki uralkodott,
S akit Aegisthus sujta le a porba.

Ő is, ama virága hősiségnek
És harczi kedvnek — mily rokon *vele*,
Ki bájnak a virága s szűziségnek!

Amarrul szólott enniusi ének,
Erről magam . . . Oh vaj' nem sérti-e
Én gyönge lelkem hő dicséneke?

CXXXIV.

Látván, hol domborúl Achilles hantja,
Nagy Sándor fölsohajta s így beszélt:
Boldog, ki akadál oly tiszta lantra,
Kit oly magasra szálló ajk dicsért!»

De hajh! e szűzi, hófehér galambra,
Kihez hasonló még tán sohsem élt,
Méltatlan ajkaimnak gyönge hangja!
Ily balsors, mit az ég reája mért!

Ki Orpheusra érdemes s Homérre,
Vagy hogy a híres mantuai pásztor
Kivűle sohse énekeljen másról:

Azt sorsa, mely csak ép ez egybe' véte,
Olyanra bízta, ki bár lángol érte,
De zengve őt, tán elvesz nimbusából!

CXXXV.

Oh Nap! a lomb, melyért most magam égek,
S hajdan te égtél, ott virúl tanyáján;
Nincs párja, amióta látta Ádám
Azt, aki átka lett neki s neménck.

Maradj, s csodáljuk! Jer — im esdve kérlek!
De te szaladsz, s homályos éjt bocsátván
Minden halomra: amit látni vágynám,
Arról im elmégy és hagyod az éjnek.

Az árny, mit ott vet az a kis halom,
Ahol sugárzik bűvölő napom,
S hol piczi galyból nagy babérfa nőtt,

Sürűbb lesz egyre . . . Ah szemem előtt
Már-már egészen elvesz az a szép hely,
Hol *ő* tanyázik, rabja hű szivével.

CXXXVI.

Charybdis s Scylla közt megy téli éjen,
Megrakva feledéssel, csónakom,
És hajna! épen aki ellenségem,
Ámor tanyázik kormányrúdamon.

Sok eszme száll velem evezősképpen —
Révet, vihart nem bánnak ők nagyon!
Pedig sohaj, remény és vágy szelében
Vitorlám is már veszni láthatom!

A köny esője s fellege haragnak
Áztatja rongált köteleimet,
Miket tudatlan' elkuszálgaték;

Vezérlő csillagim még rejtve vagynak,
Ész és ügyesség vízbe hulla rég —
Tán kikötőbe sohsem érhetek!

CXXXVII.

Egy hószin nőstény-szarvast vettem észre,
Amelynek két arany szarv volt fején;
Napkeltekor, tavasznak elején,
Babér alatt, két víz közt legelésze.

Én félbehagyva mindent, követém,
Oly édes, olyan büszke vala nézte;
S minő a fösvény, ki szomjúzva pénzre,
Minden bajt eltűr, olyan lettem én.

«Ne bántson senki sem!» ez volt kirakva
Gyémánt- s topázzal arr' a karcsu nyakra,
«Caesar szabaddá tette éltemet!»

A nap már dél felé közelitett,
S szemem, bár nem lakott jól, kimerült...
Én vízbe estem, ő meg elrepült!

CXXXVIII.

Miképpen látni istent: örök élet,
S nem vágy s nem vágyhat senki többre
Ugy én, mig eltart gyarló életem, [*fenn:*
Boldog vagyok, oh Hölgyem, látva *téged'!*

Ha csak szivet nem ámit el a szem,
Még sohse láttalak ily égi szépnek,
Oh Szellőm, mely fuvallasz üdvösséget,
Mely túljársz vágyamon, reményemen!

Oh bár hát oly hamar tovább ne lengnél —
Csak *ezt* ohajtom! . . . Hisz ha van olyan,
Ki szagbul él meg s e mese hitelt lél,

Ha van, ki vízbül él csak és ha van,
Ki tűzből, mikben édes semmi sincsen:
Ne éljek *én,* ha *arczaid'* tekintem?

CXXXIX.

Ámor, megállj! és büszkeségünk nézd meg,
Oh lásd e földöntúli, új csodát;
Nézd ezt a rajt' elömlő édességet,
Nézd ezt a fényt, mit ég a földnek ád!

Nézd díszét gyöngyös bíbor köntösének,
Minőt halandó másutt sohse lát,
Nézd szemeit meg! lábacskáit nézzed,
Hogy' jár e halmok hűs ösvényin át!

A fűvek és a száz-szinű virágok,
Amott a barna tölgynek közelében,
Mind kérve kérik: lépjen már reájok!

Sok apró szikra pattog át a légen,
A menny kigyúlad s úgy örűl neki,
Hogy földeríték hölgyem szemei!

CXL.

Mit énnekem ambróziája mennynek?
Lelkemnek sokkal nemesebb az étke!
Csak *rá kell néznem*, s mintha volna Léthe,
Felejtek mindent, ami szebb s mi szentebb.

S *akármit hallok*, én csak elmerengek
Azon, ki egyre sóhajtozni készte . . .
Ámor viszen — ki tudja, milyen létre? ! —
S eltelnem két nagy édességgel enged:

Mert *hangja*, melyen még az ég is ámul
Oly édes szókban omlik ajakárul,
Hogy az tudhatja csak, ki maga hallja.

S mert látszik itt *tenyérnyi kis helyen*,
Hogy mit tud a természet nagy hatalma,
Mit tud Művészet, Ész s maga a menny!

CXLI.

(A költő Toscanából visszatérve, már közeleg Avignon felé.)

Amely derűt sugározol e tájra,
S rózsát rózsára költsz, oh tiszta Lég:
Szüzi lehedről ím rád ösmerék —
Te vagy hirem szülője, búm hazája!

Elhagytalak, oh szép toszkán vidék,
Mert lelkem támaszát csak itt találja;
Hogy eloszoljék eszméim homálya,
Napomhoz térek s ott leszek ma még!

Őnála lennem olyan jó, oly édes,
Hogy Ámor százszor visszaűz e fényhez,
S hogy meg ne szökjem, ott el is vakít.

És pajzs helyt hjába kérem szárnyait,
Mert írva van: «A fénytül muljék élted,
Mely olvaszt messziről s közelbül éget!»

CXLII.

Rég változik már arczom s hajzatom —
S ő horgán mostan is mindegyre rángat,
S a *fának*, melynek hó és fagy nem árthat,
Még bűvös lombját el nem hagyhatom.

Oh menny! míg csillag lészen boltodon,
Én mindig félem s keresem ez árnyat,
Szeretem s gyűlölöm kínját e lángnak,
Mit hajna! rosszul rejtek el nagyon!

Addig kinomnok vége ne legyen,
A mig izom meg hús ragad e testre,
Vagy meg nem sajnál édes ellenem!

A lehetetlen inkább meglehet,
Mint hogy ne *ő* vagy a *Halál* hegeszsze
Ez Ámor s két szem által vert sebet.

CXLIII.

A lég, mely ott a lomb között enyelg
S onnan néha arczaimra csap,
Eszembe juttat tégedet, oh nap,
Min Ámor tegze rám nyilat lövelt.

S látom szemét, mit mostan fátyla rejt,
Mert elfödette véle a harag,
S látom azt a csüngő szöghajat,
A melyre most már tészen gyöngylepelt,

S melyet oly bűvölően bonta széjjel,
És aztán annyi bájjal vete hátra,
Hogy lelkem ég, ha gondol néha rája.

Ah most erős fonatba gyüjti már
S szivem is nyűgzi erős kötelékkel,
Mit más nem old fel már, csak a Halál.

CXLIV.

A lég, mely ama lombok közt fuvall,
A hol Apollót Ámor megnyilazta
S hol engem is oly járomban maraszta,
Melyből nem lesz menekvés egyhamar:

Úgy hat reám, ahogy Medúza arcza
Hatott a mórra pillantásival!
S elbocsátni fürtje sem akar,
Mely fényre fönn a nappal kelhet harczra!

Haját, oh ezt a göndör hálót zengem,
Mely olyan édesen hálóz be engem,
Hogy minden fegyverem csupán alázat!

Csupáncsak árnyát lássam is neki:
Már fagy szivem, arczom meg félve sápad...
De *szeme* — kővé tud mereszteni.

CXLV.

Oly tiszta légben lengedez s rezeg
Az arany, melyet göndörít s fon Ámor,
Hogy *nála* szívet nemcsak szem varázsol,
Haja is éleszt fáradt szellemet.

Minden velőm és izmom megremeg,
Ha ő közelg felém, kinek be hányszor
(Ah! ingatag mérlegben!) ajakáról
Halál meg élet szava lebegett,

S ha az a láng tünik elém, mely éget,
S villogni látom haja gyűrüit,
Mik majd a jobb, majd bal-vállát fedik...

De nem, nem zengem ezt! Ilyet nem érthet
Eszem, amelyet bánt már a te fényed,
Bármennyi édességben részesit!

CXLVI.

(Midőn a költő ellopta L. egy jobb kezére való keztyűjét.)

Oh szép kacsó, mely szívem' szoritod,
És egy picziny marokban tartsz egy *éltet!*
Oh kéz, ahol a menny s a nagy természet
Versenygve remek művet alkotott!

Öt gyöngy ti, mik tán keletről jövétek,
S vadúl csak sebeimbe nyúltatok!
Ti ujjak, mostan fátyoltalanok — —
Ámornak hála! burkotok enyém lett!

Oh keztyü! hófehér meg szűzies,
Mely voltál elefántcsont s rózsa leple:
Van-é a földön más ily égi mez?

Bár *arcza* fátyla is enyém lehetne...
Ah földi sors! te múló s állhatatlan!
Ezt is csak loptam s kell, hogy visszaadjam!

CXLVII.

(Midőn a költő ismét visszaadta az elrabolt keztyűt.)

Oh nemcsak ama mezitelen ujjak
— Most hajna! őket ismét felruházza! —
A *bal* kacsó s két karja is benyultak'
Félénk szivemnek reszkető husába!

Hisz milljó tőrt vet Ámor — s nem hiába! —
Ez égi formák közt, mik ittlen újak,
S amiktül úgy ragyog dicső ruhája,
Hogy oly magasra toll se, ész se juthat!

Mert *tőr* szeme, *az* csillagos szemöldje,
Az angyal-szája, melyben annyi gyöngye,
S min rózsa s olyan édes szó fakad,

Hogy megremegve bámul, a ki hallja!
És tőr van homlokán meg abb' a hajba',
Mely fényesb nyári délben, mint a nap!

CXLVIII.

(Szintén ama keztyűről, melyet a költő ellopott L.-től s melyet aztán neki visszaadott.)

A minap Ámor és a sors kegyelme
Adott egy aranyos selyemlepelt,
S ez engem majdnem egekig emelt —
Csak arra gondolék, aki viselte.

De most, ha gondolok e gyöngylepelre,
Mely gazdaggá tőn, oszt' nyomorba vert:
Csak bú s harag, amit szivembe' kelt
És sírnom kell, a multat szégyenelve.

Miért nem jobban tartottam kezemben
A drága prédát? Egy kis angyal ellen
Oh mért nem fejtheték ki több erőt?

Vagy mért nem raktam lábaimra szárnyat,
Hogy bosszut legalább a kézen álljak,
Mely szemeimből hullaszt könnyesőt!

CXLIX.

Szép tiszta Jég, fénylő meg eleven,
Kelté a lángot, mely gyötör meg éget,
Aszalva mén át szívem- s eremen
És szinte észrevétlen elenyésztet.

Már a halál is készül ellenem,
S mint vad oroszlán, vagy villámi égnek:
Ugy üldözi menekvő szellemem,
Mig én, remegve, szólni sem merészlek.

Tudom: a szerelem s a szánalom
Közötte szívem- s a halálcsapásnak
Lehetne nékem kettős oszlopom:

De nem *hiszek* benn'. Irva más határzat
Van, édes ellenségem, arczodon —
S én mégse téged: sorsom' átkozom!

CL.

Jaj! lángolok s kétkednek szavamon!
Mindenki hisz, csak ő nem hiszi ép,
Kiről, hogy higyje, legjobb' akarom!
De *ő*, bár látja, most se hiszi még!

Te véghetetlen Báj s kis Bizalom!
Hát lángom' szemeim nem tükrözék?
Tudom: ne vón' csak ádáz csillagom:
Innám a Szánás-kutja hűs vizét!

Hisz lángom, melylyel nem törődöl íme
És bájad, melyről versim zengenek,
Még lángra gyújtanak majdan ezreket!

Mert drága Fényem, látom képzetimbe',
Hogy amikor hideg lesz már ez ajk —
Két hunyt szem akkor is fog égni majd!

CLI.

Lelkem! mely annyit látsz s figyelsz meg itt,
Olvassz, beszélsz, írsz s gondolsz annyifélét!
Oh szemeim! s te is oh drága érzék,
Mely által szava eljut szívemig! —

Ugy-é örűltök, hogy mely idevitt,
Lábam korábban nem jött s meg se késék,
És itt találta ezt az égi fényt még,
Itt Madonnámnak drága lépteit?

Most *ilyen* fénynél, *ily* vezérjelekkel,
Nehéz utunkba' vétnünk sohasem kell,
S méltókká lehetünk örök hazára!

Törj, lankadt bátorságom, mennyországba,
S édes haragja ködein keresztül
Kövesd csak léptét! menj, hol fénye rezdül!

CLII.

Ah édes itt a béke és harag,
Édes kinom, búbánatom meg terhem,
S édes beszéded, s édes ráfigyelnem,
Édes, ha szellő, s hogyha láng szavad!

Lelkem ne zúgolódj'! ne hagyj, türelmem!
Enyhítse édes ürmöd a tudat,
Az édes büszkeség, hogy kínodat
Ő szűlte, kinek párját sohse leltem.

Még lesz bizonnyal, ki sohajtva mondja
S irígyen: «Része volt sok fájdalomba,
De ah! a legszebb asszonyért epedt!»

S más így vádolja tán a végzetet:
Mért gyűlöléd szemem'? Mért én nem lát-
[tam?
Mért nem jött később, avvagy én korábban?

CLIII.

A dombok, ahol enmagam' hagyám,
Szaladva onnan, honnan nem lehet,
Minduntalan előttem kéklenek,
És nyom a súly, mit Ámor bíza rám.

Bámultam sokszor éltem folyamán:
Hogy *járok* egyre s *el* nem mehetek,
S léptem távozva is csak közeleg
Oda hol sokszor ráztam már igám'!

S miként a szarvas, mely nyíltól találtan
Fut, bár a méregvessző oldalában,
Szaladva csak növeszti kínjait:

Ugy engem is, ki járok eme sebbel,
Mely néha örömöt is nyújtva veszt el,
Éget sebem s futásom kimerit!

CLIV.

(E szonettet P. a Rône partján vándorolva irta, midőn visszatért Avignonba.)

Te Alpesektől zúgó víztömeg,
Mely *ron*tva partod, *Rhône* nevet nyerél,
Te, melynek habja éj s nap elkisér,
Bár nem is vágy űz, csak természeted:

Siess! misem gátolja mentedet!
De mielőtt vized czéljához ér
S hullám-adód az óczeánba tér:
Állj meg, hol látod: fű, fa kedvesebb!

Ott édes, eleven Napom sugárzik;
Balpartodon ültetgeti virágit, [mem!
S tán — ah, remény! — már bántja késedel-

Csókold kezét majd s azt a piczi lábat,
És mondd, e csókkal néki azt jelentem:
«Lelkem repűlne — de a test kifáradt!»

CLV.

Mindenfelé, hol habban szirt vagyon,
Ebro s Hidaspes közt aki megállna,
S vörös meg kaspi tó közt: ah! tudom,
Hogy *egy* phönixnél többet nem találna.

Balról miféle varju, jobbomon
Miféle holló szállt? Mért kínz a Párka?
Süket kigyó nekem a Szánalom,
És vesztemet lelém — üdvömre várva!

Nem vádlom őt; de azt, aki vezére
S szerelmet, üdvösséget önt szivébe.
Ő mindazt másba önti azután,

De hajna! keserűvé teszi ám!
Talán csak színlel, hogy nem veszi észre,
Arczom *halál* előtt mi *halovány!*

CLVI.

Sarkall a vágy s elől Ámor vezérel,
Vonz kedvem és szokásom is ragad,
Reményem hízeleg meg símogat,
És odanyúl szívemhez jobb kezével.

S szivem mohón a kézhez odakap,
S nem tudja : vak s gonosz vezérre néz fel ! —
Érzékim által értelmem veszék el,
S egy rossz vágy követi a másikat !

Szavak meg léptek', szépség meg erény
Késztettek ama lomb elébe menni,
Hol nyög szivem most édes kötelékben . . .

Ezerháromszázhuszonhétbe' léptem
Szép Április hatodik reggelén,
A tömkelegbe — s nem tudom, ki ment ki ?

CLVII.

Nekem az álom üdv, és üdv epednem,
Ölelnem árnyat s űznöm szeleket ;
Uszom fenék- és parttalan vizekben,
Szántok habon s homokon épitek !

A napba néztem s ah ! olyan meredten,
Hogy az szememnek fényét ölte meg ;
Egy bolygó, röpke őz után eredtem
Lassú tinón, mely sánta és beteg.

Mindenre vak, csak keservemre nem,
Ezt éjjel-nappal félve keresem,
Halált, Madonnám s Ámort híva mindig.

Huszonegy éve hordom ezt a kint igy,
S bút, könyt, sohajt kapok csak nyereség-
Ily csillagzatban ettem én csalétket ! [nek —

CLVIII.

Kellem, mit isten ritka lénynek ad,
Erény, mit sohse láttak földi lelkek,
Ősz értelem aranyszin fürt alatt,
S alázatosság égnek bája mellett,

Csín, melyhez foghatót nincs a ki lelhet,
S dal, mely egészen be a szivbe hat,
És angyalléptek, lángoló lehellet,
Mely földre hajlit minden magasat,

Kővé meresztő két gyönyörü szép szem,
Mely megvilágit örvényt s éjszakát,
S lelket rabol, mit aztán másnak ád,

Édes varázs meg fenség a beszédben,
Sok tört sohajtás, telisteli bájjal — —
E mágusok alakitottak által.

CLIX.

Nemes a vére — s ő csupa alázat,
Esze magos, de szíve egyszerű,
Arczán komolyság, lelkében derű,
Érett gyümölcse van ifjú virágnak.

Hölgyemre csillagárul ily sok áradt,
S a csillagok urátul. Nagydicsű
Lelkében annyi báj és annyi bű,
Hogy zengni őt a dalnok belefárad.

Itt Ámor frigyre lép a szűziséggel;
S a mily szép köntöse, oly szép valója --
Szól mindene, nem nyíl' bár ajka szóra!

S attól, a mi szemébe' van, az éjjel
Világosúl s a nap homályba vész,
Az üröm édes s keserü a méz!

CLX.

Sirok egész nap s ha az ég leszáll
S más enyhülést lel: nékem nincsen enyhem,
Mert könnyem akkor is csak folydogál . . .
Ah bánatom már sohse hágy el engem.

E bús nedű tanyázik két szememben
S szivembe' kín! Ah nagy ideje már,
Hogy ilyen nyomorulttá kelle lennem,
Kit békén sohse hágy egy szemsugár.

Fáradt vagyok. Mit létnek mondanak,
Bejártam immár e halál-utat
Napomnak ébredtétül áldoztáig!

S most sem kinom: az bánt hogy *ő* hibázik,
Hogy ő, kitől vigaszt, kegyelmet kérek,
Lát annyi láng között és nem segéll meg.

CLXI.

Hajdan még vágytam gyúlni *hő* panaszra,
És *izzó* rímet vágytam zengni még,
Hogy szánalomnak lángjait gyulaszsza
A szívben, mely most, nyáron, csupa jég.

S hogy vagy foszoljanak felhői szét,
Ajkamnak tűzlehétől elriasztva,
Vagy légyen megvetett, ki szép szemét
Elrejti, melylyel bennem kínt fakaszta.

Most sohse kérem már, hogy végre szánjon,
Sem, hogy más vesse meg. Ezt nem kivánom,
Arról tudom, hogy el nem érhetem.

Csak zengem egyre, bája milyen égi,
Hogy majd, ha hullnak testem köteléki:
Hadd tudják, halnom édes volt nekem!

CLXII.

Környezve hogyha áll sok ifju lánytul
Donnám, kinek még párja nem akadt:
Szép arcza vélök úgy tesz, mint a nap.
A melytől minden csillag halaványul.

S Ámor fülembe súg ily szavakat:
Minden mi van, megszépül ím e lángtul;
De mihelyst hozzá is a halál nyul,
Szépség, erény és trónom hullanak.

Mint hogyha nap s hold buknék le az égbül,
A lég vón' szellő és a föld fű nélkül,
Szavat meg észt veszitne el az ember,

És lenne hal- meg habtalan a tenger:
Olyan sötét lesz földünk s még sötétebb,
Ha majd Halál küld szemeire éjet!»

CLXIII.

A völgybe új madárdal cseng bele
És új panasz, ha jő a reg viradta,
S folyékony kristály, lágyan mormogatva,
Szökik a friss patakban lefele.

Aranyszin fürteit kibontogatja,
Kit meg nem ejte még Ámor csele,
S fölébreszt. Csendül bűvös táncz-zene
S ő férje ősz szakállát símogatja.

S köszöntöm Aurorát s a napnak lángját,
S még inkább amaz új nap sugarit,
Amely, mint hajdan, most is úgy vakit.

Kik őket kelni *egy* időbe' látták:
Tudják, hogy *attól* csak a csillagok,
De ettül az maga halványodott.

CLXIV.

Aranyat Ámor mely bányába' vétet
Ily szőke fürthöz? És mi rózsafának
Van ily virága? S oly deret mi táj ad,
Minőbe itt lehelle Ámor éltet?

Honnan vett ennyi gyöngyöt, min kiszállnak
Különös, édes csók, mikor beszélget?
S mennynél derűltebb homlokára éknek
Honnan kerültek ilyen csuda-bájak?

Mily angyaloktól jött, mi sphaera szülte
Ez égi dalt, mely engem úgy emésztget,
Hogy kevesem van már, mit elemészthet?

E büszke szemfény mily napról került le,
Mely késztet folyton békülésre s hadra,
Forralja szívem' s űzi jégbe, fagyba?

CLXV.

Mi sors, mi vad erő, miféle csel
Visz engem védtelent megint e térre,
Hol sohse győztem! Nem menekszem élve —
S vaj kár lesz-é, ha ottan vérzem el?

Nem: üdv lesz az! Mit néha rám lövell,
Tekintetének olyan sok az élve,
Hogy immár lángolok huszadik éve,
S egyformán gyújt ma is szemeivel.

Ha fényök messziről felém sugárzik,
Immár halál követje tűn elém;
S ha aztán olykor közeleg felém:

Oly írt ad Ámor s ver oly mély sebet,
Hogy arrul én sohase zenghetek:
Ész s nyelv nem érnek föl az Igazságig!

CLXVI.

(L. rendesen sétálgatni szokott barátnőivel az avignoni halmok között, ahol P. is gyakran találkozott vele. Ugy látszik, L. rokonai nem tartották e találkozásokat az illemmel összeférhetőknek, és ezért megtiltották neki, hogy e sétákban részt vegyen. Midőn aztán egyszer P. Laura *nélkül* pillantotta meg ama hölgyeket, akik rendesen azzal szoktak járni, az alábbi szonettet költé.)

«Kik majd busúlva, majd meg mosolyogva,
Együtt, de egyedűl közelgetek:
Éltem s halálom mért nincs sorotokba,
Mi okból nincs Madonnám véletek?»

««Vigak vagyunk, mert gondolunk Napodra,
Búsak, mivel hajh! el nem jöhetett.
Ma ő gonoszság és irigység foglya —
S ez néki fáj, mert tudja: fáj neked!»»

«Törvényt szerelmeseknek vaj' ki szab?»
««Léleknek senki — testnek a harag!
Ez bünteti ma őt és néha minket!

De ah! elárul szívet a tekintet!
Láttuk: magasztos bája elborult,
Láttuk: szeméből harmat gyöngye hullt!»»

CLXVII.

Sol aranykocsiját tengerbe mártja,
A levegő és lelkem elborul;
A hold s a csillagtábor felvonul,
S kezdődik éjem bánatos homálya.

S én annak, a ki nem figyel reája,
Elmondom, a mi csak szivembe' dúl:
S panaszkodom hajh! szakadatlanúl
Ámor- meg hölgyem-, sorsom s a világra.

Száműzve álmom s nyugtom sem maradt itt,
Csak ömlik sóhajtásom reghasadtig,
Szivemből feltolúl a köny szemembe.

S ha jő a hajnal: derüt hoz a *légnek*,
De nem *nekem*... Csak az a Nap, mely éget,
Csak az lehet keserveimnek enyhe!

CLXVIII.

Ha szív, mely nem ha ug; hű szerelem;
Ha édes epedés, szerény kivánat:
Ha szűzi lángtól gyújtott tiszta vágyak
S bolyongás által tömkelegeken;

Az arcz ha hírnöke a szív buvának;
Ha szókba öntve egy-egy érzelem
A rettegéstül érthetlen leszen;
Ha színe tűznek s halvány violának;

Magát gyülölni, s másnak adni lelkét,
Ha egyre sírva járni és sohajtva,
Ha élvet lelni minden kínba', bajba',

Ha éget távol- s megfagyaszt közellét:
Ha mind *ez* az, mi én reám halált hoz —
Te vagy a bűnös, hölgyem... én a káros!

CLXIX.

Minap tizenkét fáradt hölgyet láttam,
Megannyi csillagot, és Napomat;
Egy bárkán mentek' egyedűl s vidáman,
Minő habon még sohasem haladt,

Minőn nem hozta Jázon hajdanában
A gyapjut, mit ma annyan hordanak,
Minőn Páris se járt görög hazában,
Pedig hiröknek párja nem akad.

S látám e nőket diadal-szekéren,
Hol Laura, szentként félre ült szerényen
S dalolni kezdett lágyan, olvadón.

Nem földre méltó ilyes, hanem égre...
Boldog a Typhis s az Automedón,
Ki ily csapatnak lehetett vezére!

CLXX.

Nem volt tetőn veréb oly elhagyatva,
Mint én, se vad az erdő mélyiben,
Mióta arcza nincs itt énvelem,
Mely szemeimnek egyedűli napja.

Azóta élv nekem a köny patakja,
Busít a vigság, méreg ételem,
A tiszta mennybolt is sötét nekem,
S békémet vissza még az ágy sem adja.

Az álom félhalál, azt mondogatják;
S igaz; mert lelkem ama gondolatját,
Amely életbe tart még, elüzi!

Oh táj, te boldog, te egyedüli!
Ti lombos árnyak és ti zöld mezők!
Én siratom, ti meg birjátok őt!

CLXXI.

Oh lég, mely környezed a szőke fürtöt
És kéjelegsz benn' olyan sűrűen!
Majd bodorítod édes gyűrüben,
Majd szerteszórod, majd meg összegyüjtöd;

Enyelgsz szemével, hol a szerelem
Rám olyan fájó méregvesszőt küldött,
Hogy támolyogva keresem az üdvöt,
Mint ló, mely csetlik-botlik szüntelen,
[van még,
Majd szólok: «megvan!» — s látom, messze
Majd fölkelek, majd lerogyok a földre,
Nézem, hogy mim van — s látom, mit
[akarnék!
... Oh lég! maradj csak ama drága fénynél!
De te, oh hab, mely gyorsan elömölve
Felé szállsz: bár velem utat cserélnél!

CLXXII.

Ámornak jobbja keblem balfelébe
Markolt erősen s megnyitá szivem',
S oly zöld babérfát ültetett beléje,
Hogy túltesz színe a smaragd-szinen.

Sohaj szellője, irótol ekéje
S szememből hullott keserű vizem
Úgy megmüvelték, hogy fölszáll az égbe
Az illat, min túl nem tesz semmisem.

Hír, tisztelet, erény meg égi kellem
És szűzi bájak mennyei lepelben:
Im gyökeri, melyekből fakadott.

Igy él szivemben kínom s boldogságom,
Bármerre járjak... S én leborulok,
S mint szentet, könyörögve úgy imádom.

CLXXIII.

(Midőn L. egyszer megneheztelt rá.)

Daloltam — most sírok. És édesebbek
Könyűim, mint az elzengett dalok;
Érzékim, mik oly nagyra törekednek,
Nem a hatást, de nézik az okot.

Lássam keménynek avvagy kegyesebbnek,
Haragszik vagy szelíden mosolyog:
Szivem akármi bútól sem ijed meg —
Harag nyilától földre nem rogyok.

Csak hadd kinozzanak a régi módon
Ámor, Madonnám, sorsom s a világ:
Boldog leszek e kurta élten át!

Élek, halok, vagy bármint is vivódom:
Ennél szebb éltet isten nem teremthet —
Gyökere olyan édes e keservnek!

CLXXIV.

(Midőn L. kiengesztelődött.)

Sírtam — s ma dalolok. Hisz ama Napnak
Megint szemembe hull im büszke fénye,
Hol, Ámor isten! tisztán tünt elémbe.
Mily édes az, szenvedni te miattad.

Éltemnek fonalát kurtábbá téve,
Szememből olyan könyfolyók szakadtak,
Minőkön gázló már segélyt nem adhat,
S híd, csónak, szárny se hozhat már a révbe.

Oly mélyek voltak, olyan szélesek,
S a part oly messze, hogy a képzelet
Odáig már csak nehezen repült . . .

De most a Szánás — nem babér-, se pálma-,—
De küld im olajágat! Kiderült!
Ő törli könnyem, s éljek, azt kivánja!

CLXXV.

(Midőn L. szembajba esett.)

Hajdanta beh elégedetten éltem!
Köny és irígység meg nem zavara,
S bár más szerelmes boldogabb vala,
Száz kéjért kínomat el nem cseréltem.

S most szemeit, melyeknek általa
— Nem vádként mondom — annyi búbajt
Felhő takarja, vastagon, setéten, [értem,
Mikéntha vón' halálnak fátyola.

Természet, te ki jó és rossz anyánk vagy,
Hogy' élhet ily két ellentétes vágyad:
Teremtni s széjjeldúlni legdicsőbbet?

S ha *egy* a kútfeje minden erőnek:
Mért engeded meg, mondd, oh földnek Atyja,
Hogy mit te adtál, más meg elragadja?!

CLXXVI.

(Midőn P. elkapta L. szembaját, ez meg kiépült belőle.)

Ah milyen üdv, hogy mikor egyikét
A nagy világ két legdicsőbb szemének
Bús fátyol fedte: épen az enyém lett
Hölgyem szemétül beteg és setét.

Bőjtömnek napjai hogy eltelének
És Madonnámhoz újra elmenék:
Oly ritka kegygyel néze rám az ég,
Minővel eddig sohasem tetézett.

Mert hölgyem jobb szeme, jobb napja fénye,
Elküldte im a magam jobb szemébe
Baját, mely élvem lett s nem bánatom!

Az, mintha bírna észszel s bírna szárnynyal,
Repűlt, mint csillag mén a légen által:
Természet vezeté meg Szánalom!

CLXXVII.

Oh kis szobám, hová mint révbe léptem
A nap sulyos viharjai után,
Most éjjel úszol könnyeim vizében
Mert nappal orczám hazug és vidám.

Kis ágyam hajdan enyhitő tanyám!
Hölgyem milyen köny-urnát tart kezében,
Hogy elefántcsont-karja öntse rám,
Mely nem tudom, miért ily ellenségem?

Futom a csendet és futom az álmot
S méginkább magamat meg azt az eszmét,
Melyet követve, ég felé repesnék.

A köznép, melyet gyűlölök s utálok [hem —
— Ki hitte vón' — most az lett nékem eny-
Ugy rémit, úgy ijeszt magamba' lennem.

CLXXVIII.

(Midőn a költő hosszú távollét után újra visszatért L.-hoz.)

Visz Ámor, hova menni nem kivánok,
És jól tudom, hogy tilos útakon;
S tudom, hogy annak szerzek bosszuságot,
Ki szívem trónján ül, mint zsarnokom.

Hajós még annyira sosem vigyázott
Hajóra, melyen drága gyöngy vagyon,
Mint gőgje sziklájára én vigyázok:
Neki ne menjen gyönge csónakom.

De sóhaj vihara és köny esője
— Hisz szörnyü éjen megy hajóm előre —
Im végre mégis csak felé sodorta,

Hol mást boszant, magát meg egyre rontja.
De mit tegyek, a hullám ha legyőzte,
Ha nincs rajt kormányrúd, nincs evezője?!

CLXXIX.

(Ugyanazon alkalomból, mint az előbbi szonett.)

Hibázom, Ámor; jól tudom, hibázom;
De úgy vagyok, mint kibe' minden ég;
Mig nő kinom, értelmem is parázson,
Gyötrelmim majd hogy el nem perzselék.

Fékeztem hajdan vágyam erejét,
Hogy mert gyülöl, Madonnám sohse lásson:
De most már vége! Elszakadt a fék —
Kétségbesett szivem széttörte lánczom.

S azért, ha most merészebb, mint szokott:
Oka te vagy, ki mindig sarkalod,
Hogy bármi vészes szirtet megkisértsen,

S oka méginkább amaz égi bájak . . .
Hát legalább hadd hallja esdeklésem
S bocsássa bűneim' meg önmagának!

CLXXX.

(Egy avignoni udvari ünnep alkalmából, melyen egy külföldi fejedelem kitüntette L.-t.)

Királyi lény s valódi angyal-elme
Világos agy, éles hiúz-szemek,
Egy szív, mely fenkölt érzetekkel telve,
Minők csak ily helyütt növekszenek,

Látott minap igéző hölgyeket,
Akiknek bája ünnepét emelte.
S alig hogy rajtuk végignézhetett,
Már tudta, m'ék ez arczok fejedelme?

S akik azt meghaladták' korban, sorsban
Mindnyáját félreinté keze gyorsan
S eléje csakis azt magát ereszték.

S oly kegygyel csókolá meg homlokát
Hogy mind örvendve nézték, bámulák . . .
Csak én irigylém édes, furcsa tettét.

CLXXXI.

Már kértem Ámort sokszor s ujra kérem,
Mentsen ki nálad, édes Fájdalom,
S keserü Élv, ha néha elhagyom
Az ösvényt, melyen járok olyan régen.

Hisz nem tagadtam sohsem, Asszonyom,
Hogy már legyőzte vágyam volt vezérem',
Az ész hatalmát; immár ezt kisérem,
Ő mén elül s én követem nyomon.

Neked meg, kiben tiszta értelem
S erények oly tüzét gyujtá a menny,
Minőt kegyelme még sosem adott,

Igy kéne engem szánnod: «Nem haragszom!
Hisz mit tehet mást? Elemészti arczom,
Mert vágya túlnagy s én túlszép vagyok!»

CLXXXII.

(Laura egy betegsége alkalmából.)

A szányas Úr, ki elül nem lehet
Rejtőzni, futni, kelni védelemre,
Gyujtotta lelkemet ez érzelemre,
Láng-nyillal amidőn megvérezett.

És bár halálos, fájó mély sebet
Vert már ez egy nyil is: ő, nem pihenve,
Szánás nyilát is röpité szivembe,
S most íme két sebem van egy helyett!

Az éget, s lángot meg tüzet okád,
Míg *ez* szemembe csak könyűt bocsát,
Mit búm fakaszt, melyet *bajodon* érzek!

De hajna! ez a két sebes patak
Szikrát se olt a tűzből, a mely éget —
Szánalmam csak növeszti vágyamat!

CLXXXIII.

Nézd, fáradt Szívem, azt a halmot ott!
Ott hagytuk tegnap őt, ki eleinte
Gondolt velünk még, s most ránk sem te-
Ömlesztni vágy szemünkből patakot. [kintve,

Menj hozzá (egyedül is elvagyok!)
S kérdezd meg: vajjon még ideje nincs-e,
Hogy vígasz hulljon égő sebeinkre?
Menj, te ki osztod búm, s jósolgatod!

. . . Hah! Te, ki önmagadat elfeledted,
Hisz mintha itt vón', úgy beszélsz szivednek,
Mi dőre ábrándokkal vagy tele!

Hogy elhagyád, ki szived üdvössége,
Te távozál csak, *az* maradt vele,
És mélyen elrejtőzött szép szemébe!

CLXXXIV.

Oh hűvös, árnyas, zöldelő halom,
Hol majd dalolva űl, majd elmerengve,
Az, aki emlékeztet égi szentre
És hírben túltesz minden asszonyon:

Szívem, mely elszállt (hajh! okos nagyon,
S okosb, ha vissza sem tér kebelembe!)
Nálad jár s nézi, lába merre leng
S a fűvön merre folyt könypatakom.

Ott jár és fel-felsóhajt hébe-korba:
«Bár volna itt, ha perczre is csak, ő,
Kit fáraszt élte s fáraszt köny-eső!»

S hölgyem nevet . . . Ah sorsunk nem egy-
Én szívnélküli árva sziklakő, [forma!
Te — éden, szenthely, boldog és dicső!

CLXXXV.

(Felelet Dondi egy szonettjére, melyben az elmondja, hogy szerelmében majdnem megőrül és tanácsot kér P.-tól, mit tegyen?)

Aggaszt bajod; ne váljon súlyosabbra,
Mert útja könnyü! Ládd én rájuték,
S ez őrületnek ösvényén haladva,
Most is hogy szólok, lelkem kínban ég.

Nem t'om, mi kell? vágyjam békére, hadra?
Igy nagy a szégyen, úgy a veszteség . . .
Eh! kár tünődni! Belenyugszom abba,
Mit rólam elhatárza fönn az ég!

S ha méltót nem is ért a tisztelet,
Amelyben részesitsz (mert megcsal Ámor,
Ki bármi jó szemet roszszá varázsol):

Mégis tanácsolom, hogy lelkedet
Emeld csak égnek! S szíved' ösztökéljed,
Mert hosszu ám az út, s rövid az élet!

CLXXXVI.

(Sennuccio del Bene, az agg szerelmi költő, kihez P. több verset intézett, egyszer találkozott ezzel és Laurával, nyájasan megszólítá őket, beszélt velök a szerelem édességeiről, végül pedig egy-egy rózsát ajándékozott mindegyiköknek.)

Két üde rózsát — éden gyermekét —
A multkor, május első reghasadtán
Két ifjabb szerető közt oszta szét
Egy mostan is szerelmes bölcs aggastyán.

S úgy szólt velök, meg úgy mosolyga aztán,
Hogy lángra gyúlt vón' attól bármi jég!
S bennök szerelmi hő tüzet gyulasztván,
Mindkettő arcza színben változék.

«Ily két szerelmest többet Ég nem alkot!»
Igy szólt az agg nevetve; fölsohajtott
És mindakettőt általkarolá.

Igy oszta nékik szót meg üde rózsát,
S a szív örűl meg fél, gondolva rá . . .
Ah boldog ékesszólás, drága órák!

CLXXXVII.

A lég, mely édesen sohajtva lenget
Egy zöld babérfát s aranyos hajat,
Szemeimnek annyi uj csodát mutat,
Betelnem vélök hogy sohasem enged.

Tövis közt nyugvó rózsa ő, milyennek
Még itt a földön párja nem akadt:
Korunk disze! . . . Oh ég, jósága add,
Hogy én el innen ő előtte menjek,

Hogy azt a nagy, közös gyászt meg ne lássam,
Ne lássam, hogy' lesz földünk nap nékűl,
Szemem, ha ez az egy fény is kihűl,

S lelkem, mely nem tud gyönyörködni más-
[ban,
S fülem, mely más beszédét meg se hallja —
Ha majdan némul szűzi, édes ajka!

CLXXXVIII.

Tán véli sok, hogy zengve azt a nőt,
A kit imádok, tévelyeg a tollam, —
Azt irva, hogy mint ő, más nincsen olyan,
S hogy mindnél bölcsebb, szűzibb, szebb,
[dicsőbb!
Magam meg vélem az ellenkezőt,
És félek: megveti, amit daloltam, [ban!
Mert méltó, zengjék szebb, magosb dalok-
S ki nem hiszi, az jőjjön — *nézze* őt!

S majd szól: Beléfáradna mindkét líra,
Arpinum, Mantua, Athene, Smyrna,
Ha látnák, kit kell nékem zengenem.

Ah földi nyelv olyan magasra nem mén!
De Ámor, nem mint hogyha érdemelném,
Készt őt dalolnom — mert ez végzetem.

CLXXXIX.

Ki nézni vágyik, mit tud hát a menny
S a nagy természet: jőjjön, nézze *őt,*
Kit egyedűli napnak lát szemem,
S az is, ki máskor *vak* a fény előtt.

S siessen! Mert ki *jobb:* az vész *előbb.*
S korán a *bűnös* nem hal sohasem!
A szép, ha földi, mindig legtünőbb,
S ép *őt* már régen várják odafenn!

Jertek hát idején, hogy kiki lássa,
Mint egyedűl egy csuda-alkotásba
Minden, mi fenség, minden, a mi szépség!

Hogy néma minden rímem: így kiálttok,
Bámúlva majd e túlerős világot —
De holtig ezt siratná, a ki késnék!

CXC.

Mint félek, ha a napra gondolok,
Hol elhagyám merengő, bús Madonnám'
És szívemet! Min annyit gondolkodnám,
Oh nincs a földön több olyan dolog!

És látom: szép nők közt hogy álla ott,
Mint a hogy díszeleg a rózsa bokrán
Kisebb virágok közt. Nem bánkodott ám,
De víg se volt. Félt, s okot nem tudott.

A régi jókedv nem honolt szivében,
Nem volt rajt víg ruha, gyöngyös, füzéres,
Mosolya, hangja nem volt olyan édes.

Aggódva hagytam el én drága éltem,
S most bánt sok álom és sok borus eszme...
Oh bárha mindez ok nekűl epesztne!

CXCI.

Álmomban hajdan vígasztalgatott
Madonnám bűvös-édes angyalarcza —
Most ijedelmet küld és bánatot,
S búm' s rettegésem' már misem apasztja.

Úgy vélem, arczain együtt lobog
A kín s a szánás, mely szivét dagasztja,
És mintha mondaná: nem várhatok
Már többé új örömre, új vigaszra!

«A végső estre vaj' gondolsz-e még?
— Igy szól —, oh láttam: szemed könyben ég,
Midőn a késő percz el készte mennem!

Nem bírtak akkor szólni ajkaim;
De most az igazat kimondom im:
Ne hidd, hogy újra látsz a földön engem!»

CXCII.

(Midőn Petrarca azt álmodta, hogy Laurája már meg is halt.)

Oh bánatos, iszonyu látomás!
Való-e hát? Kioltva már az élet,
A fény, mely által boldog lesz a lélek,
Bár benne kín és jó remény csatáz?

De akkor mért nem mondja senki más
A szörnyü hirt? Mért nem *ő?* Oh kérlek,
Természet! oh ne hadd! Ne, ura égnek!
Tünjék a félelem, mely leigáz!

Oly jól esik, még untalan remélnem,
Hogy édes arczát ujra láthatom,
Mely földünk éke s nekem támaszom!

S ha mégis örökös hazába szállt át,
S nem lakja régi bűvölő tanyáját:
Akkor ne tartson már sokáig éltem!

CXCIII.

Dallok, sirok, s kétségtül hányatom;
Félek, remélek, és sohajban, versben
Öntöm ki búmat — Ámor ily nagyon
Meggyötri szívem, ilyen nagy keservem!

Oh lehet-é arczától egykoron
Szememnek régi fényét visszanyernem?
Avagy tán örökös lesz bánatom?
Ah nem tudom már, hinnem mibe' kelljen!

Nem kérdi ő azt, mi lesz itt velünk,
Kik más napot, mint őt, nem ismerünk,
Csakhogy a néki járó égbe lengjen.

. . . Ily félelem s örökös küzdelemben,
Már nem vagyok, ki voltam hajdanában;
S remegve bolyg e kétes úton lábam!

CXCIV.

(Midőn P. Legutólszor volt együtt L.-val, ez a szokottnál sokkal nyájasabb volt iránta.)

Még látlak-é, még hallom-é beszéded',
Édes tekintet okosszavu ajk?
. . . Oh fürtök, mik szivem körűlvevétek,
Miken mint lánczon Ámor sírba hajt;

Szép arcz, mit átkomúl adott a végzet,
Busúljak s ne vigadjak sohse majd;
Sok drága csáb, szerelmi cselszövések:
Gyönyörtök is csak kínt szül és sohajt!

Mert ha a szemből, hol a Báj tanyázik,
S mely minden eszmém, *éltem* lakhelye,
Szüzi kegyelme olykor rám világit:

Akkor, hogy minden üdvöm elvigye,
Mindjárt hajót, lovat teremt a sors,
Mely énrám törve, oly iszonyu gyors!

CXCV.

(Midőn a költő soká nem hallotta hirét a beteg Laura hogylétének.)

Figyeltem egyre s hírét nem vevém
Szivem imádott, édes ellenének.
S most nem tudom, mit higyjek, mit beszél-
Ugy sebzi lelkem' félelem s remény. [jek

A báj szülője volt már sok veszélynek,
S őt mindnél szebb- s szüzibbnek vélem én!
S tán isten — mert oly jó, oly. tiszta lélek —
Kivánja, tündököljön fenn, egén,

S csillagja, napja légyen!... S ha ez így van,
Mért éljek én tovább e hosszú kínban,
Mit kurta béke vált csak néha fel?

Oh zord bucsú, mért űzél tőle el?
Rövid tragédiámnak íme vége,
Létem delén bukik napom a mélybe!

CXCVI.

A hajnalt gyűlölik s az estre várnak
A boldog és vidám szerelmesek.
Én nálam estve nő a köny s a bánat
S a reggel nékem sokkal kedvesebb.

Mert akkor gyakran két nap fénye árad,
S egy perczbe' támad kétfelől kelet:
Egyforma két fény s oly egyforma bájak,
Hogy égbe föld megint belészeret,

Mint akkor, hogy a lomb zöldelni kezde,
Mely gyökerét szivem földjén eresztve,
Im készt: magamnál jobb szeressem őt.

. . . Igy bán velem ez a kétféle óra;
Ezt szeretem, mert búm vigasztalója,
Azt gyűlölöm, mert kínt szül s könyesőt!

CXCVII.

Bár ki lehetne bosszúm töltni rajta,
Ki szólva s nézve, kínoz szüntelen,
S még sokkal inkább támad ellenem,
Édes, büvös szemét ha rejtve tartja.

Kiszívogatja fáradt szellemem,
Öli, emészti, száz veszélybe hajtja,
S éjjel, ha lelkem nyugovást ohajtna,
Ordító vadként dúl-fúl keblemen.

Akkor, mikéntha űzné a halál,
Lelkem bilincstől menten tovaszáll
S ahhoz repül, ki durván rája förmed...

Sokszor csodáltam, hogy ha rátalál
S öleli s szól vele s ont sűrű könnyet:
Az aluszik tovább, jól hallja bár.

CXCVIII.

(Midőn a költő egyszer L.-ra tekintett, s ez kezével eltakarta előle szemeit.)

Vágyó tekintetem rá volt szegezve
Az arcza, melyet látni úgy kivánok,
De Ámor szólott: «Mi is jut eszedbe?»
S egy kis kacsó szemem elébe állott.

S szivem, miként madár, mely lépre szállott,
Mint hal, amelynek kis horog lőn a veszte,
Nem nézheté az *igazi* világot,
Hol élő példa oktat jó- s nemesre.

De tárgya-fosztott szemem *képzelegve*
Utat tört gyorsan önmaga a tárgyhoz,
Mely nélkül üdvöm oly nagyon hiányos.

S szivem, e két nagy fénynek közepette
Valami égi, uj örömöt érzett
És nem tudom, mi furcsa édességet!

CXCIX.

Oly édesen villámlott az a két fény,
Amikbül élő szikra serczege,
Vidító hangok bűvös csermelye
Lágyan mormolva úgy folyt szive mélyén:

Hogy ama napnak képét fölidézvén,
Szívem már így is kéjjel lesz tele...
Midőn oly nyájasan közelgete
Eszméletem hajh! szinte tűnni érzém!

A megszokásnak oly nagy a hatalma,
Hogy mindig búval, könnyel táplált lelkem
Ah, gyönge volt a kettős öröm ellen.

És alig izlelé uj boldogságát,
Már félelem s remény hullámi hányták —
És könnyen elmerül az ily viharba'.

CC.

(Midőn egyszer Avignonban jobbkezével megérinthette Laurát.)

Mindég szerettem a magános éltet —
Tudják a rétek, mezők, patakok!
Kerültem a sok siketet s vakot,
Akik a mennynek útjáról letértek.

S ha az lehetne meg, mit akarok:
Toszkán legemtől távoli vidéknek
Szép árnyas halmai köszöntenének
S a Sorga, mely velem dalol s zokog.

S sorsom, a mely csak nyomorba dönt,
A helyre visszakerget untalan,
Hol lent a sárba' van egy drága gyöngy.

Bár most kezem iránt nem volt kegyetlen,
És méltán nem volt, mert megérdemeltem...
Csak Ámor s hölgyem tudják ezt s magam.

CCI.

Oly csillagzatban láttam két szemet,
Amiknek édes volt és szűzi bája,
Hogy fáradt lelkem mindent megvetett,
Ilyen szerelmi fészkeket csodálva.

Hozzá hasonlót senki sem találna
Bármilyen korban, bármily part felett;
Nem tartom szebbnek azt, kinek a csábja
Göröghon átka, Trója veszte lett.

Nem Róma hölgyét, aki bús vasával
Haragvó, szűzi keblét döfte által,
Sem Argját, Hypsipylét, Polyxénát.

Hisz legnagyobb díszt a világnak ő ád,
S énnékem ő ád legfőbb égi enyhet...
Mit ér? Oly későn jött — s oly gyorsan
[elmegy!

CCII.

Ha nő messzeszálló hírre vágy,
Mit kellem, bölcseség s erény teremtnek:
Nézzen szemébe édes ellenemnek,
Kit Madonnámként ismer a világ.

Ott látja majd, mint nyerhet glóriát,
Szivesség, szűziség miként terem meg,
S mi nyitja meg ösvényeit a mennynek —
Mert őt már ottfen régen áhiták.

Tanulja meg szavát (toll nem ir olyat!),
Szép hallgatását, szent szokásait,
Amikről földi ész nem is dalolhat!

De azt a végtelen bájt, mely vakit,
Meg nem lehet tanulni . . . *Oly* szemekkel
Természet, nem iparkodás szerel fel!

CCIII.

(Midőn L. egy idősb asszonynyal a női becsületről beszélgetett.)

‚Az élet drága — oh de *ez* után
Következik a női becsület!'
«Ne így: *fordítva* mondjad, jó anyám —
Becsület nélkűl szép misem lehet.

És az, ki becsületet veszített,
Nem nő, s nem eleven; és bárha tán
Még annak látszik: él oly életet,
Amely halálnál rosszabb s kín csupán!

Lukrécziát én sohasem csudálom,
De azt igen, mért kellett néki vas,
Hogy haljon, s mért nem volt elég a kínja?»

Szólhat, amennyi bölcs van a világon,
E tárgyban útjok nem lesz ily magas —
A felhőt ebben csakis ő hasítja!

CCIV.

Győzelmi lomb, amelynek általa
Költők s királyok díszt s jutalmat kapnak:
Hány bánatos, meg hány víg nappala
Volt kurta életemnek temiattad? !

Gondod mindenben csak erény vala,
Melyből a legtöbb kévét te arattad;
Nem bánthat Ámor semmi bősz nyila
És tőrbe ármány sohse csalogathat.

Nemes vér, kincs, mit rejt silány göröngy.
Arany, rubint meg ékes drágagyöngy,
Hitvány teher tenéked s megvetendő.

És bájadat, melylyel misem egyenlő,
Azért becsűlöd csak, mert kellemid
Erényeid becsét még emelik.

CCV.

Nyers ellenállás, durva, vad szivecske,
Lakot mik angyaltestbe' kaptatok:
Éltemnek az lesz nem nagy dicsü veszte,
E bősz szigor ha mulni most se fog!

Tenyészhet s halhat lomb, virág, füvecske,
Bár éjszaka borong, bár nap ragyog:
Én sírok egyre — ennyi bajt növeszte,
Oh Sors, Madonnám s Ámor, nyílatok.

Reménybül élek s arra gondolok csak,
Hogy cseppek is, ha szüntelen csorognak,
Követ meg sziklát bírnak rontani.

Bármily kemény a szív: esdés szavától,
Sírástól, szerelemtől végre lágyul,
S nincs jég-vágy, amely így ne gyúlna ki!

CCVI.

(Colonna János bibornokhoz, a költő Mæcenásához.)

Oh jó Uram! hidd: engem minden eszme
Feléd von, kit szemem mind egyre lát:
De végzetem — sulyosb vaj kit talált? —
Csak körbe forgat s el sosem eresztne.

Amelynek Ámor egyre tápot ád,
A tiszta vágy lett kebelemnek veszte;
Bárhol vagyok: két fényemet keresve,
Csak sírok egyre, éjen-napon át!

Szerelem hozzá, hozzád szeretet —
Ily két bilincset kínnal hordozok,
Ha magam is raktam rám terhöket!

Egy zöld babért, s egy nemes oszlopot
(Ezt át tizennyolcz, azt tizenöt éven)
Hordok szivemben — és ki sohse tépem!

LAURA HALÁLA UTÁN ÍRT SZONETTEK.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

I.

Oh jaj, a szép arcz! Jaj, a szem világa,
A bűvös tartás, sok szép mozdulat!
Oh jaj, ti hangok, melyektől a vad
Megszelidűle s hőssé lett a gyáva!

Jaj a mosoly, ahonnan szállt a dárda,
Mely sírba visz s más üdvöt már nem ad!
A lélek, melynek trónusa akad,
Ha nem ily későn jő le e világra!...

Most is csak élek és lehellek érted,
Mint mindig égtem! S ha te eltünél,
Immár akármi balszerencse érhet!

Még azzal biztatál, hogy csak reméljek,
Midőn, oh legfőbb kéjem, elüzél...
Hogy elkapdosta szavadat a szél!

II.

Eltört az oszlop, fám elhervadott,
Melynek tövében enyhülést találtam!
Ah veszve, kire rá nem akadok
Nyugat, kelet, észak meg dél honában!

Egy kettős kincsem volt és most halott,
Kiért oly büszkén léptem s oly vidáman,
S kit h'jába ébresztnének trónusok,
Keletnek gyöngye, kincse mindhiában!

De hogyha már a sors úgy rendelé:
Nagy bánatomban mást tehetek-é,
Mint csüggedt arczczal, nedves szemmel
[járni?
... Mi szépnek tetszenek éltünk virányi!
S egy árva regg mi gyorsan dönti szét
Mit évek kínja által szerezék!

III.

A lánczokat feloldta a Halál,
Miket huszonegy éven át viseltem.
Még nem volt sohse ilyen nagy keservem —
Hogy öl a bánat, nem hiszem ma már.

De Ámor most uj alkalomra vár,
S a minap újra cselt szőtt nyugtom ellen.
Uj, csábos tűz felé vezette lelkem —
Kevésbe mult, és szivem lángban áll!

Ha csak nem okulok, a mult baján,
Egy percz alatt már égtem volna tán —
Hisz jól tudom, aszott fa hamar ég!

Megint jött a Halál — s szabad valék!
Eloltá lángom', széttöré bilincsem'
Ő, akinél hatalmasb senki sincsen.

IV.

Az élet meg nem áll; az elrohan,
S a zord halál siet a lét megett...
Egyformán bús nekem az, ami van,
Az ami elmult s ami közeleg.

Fölváltva egymást, majd emlékezet,
Majd várás búsit! . . . Ah csak enmagam'
Ne szánnám, ne sajnálnám lelkemet:
E sok kín ne gyötörne untalan!

Rágondolok, jót mily keveset értem —
Körűltekintek és viharban, szélben,
Látom, hogy mily bizonytalan az ut!

Fortúna és kormányzóm meg nem óvnak,
Nincs vitorlája s árbocza hajómnak
S két vezércsillagom is kialudt.

V.

Vigasztalan lélek, mondd, mit teszel?
Tekinteted' mért szegzed egyre hátra?
Hiszen mi elmult, ujra nem jön el!
Hát mért raksz galyat az emésztő lángra?

Melyekről kobzod annyit énekel,
Az ajk s a szem már fölszállt mennyor-
Hát nem tudod még, búsongó kebel, [ságba!
Hogy *itt* keresned már késő s hiába?

Miért ujítnád búdat szüntelen?!
Hiú kivánság egyre mért epesztne?!
Töltsön be jóra vivő, biztos eszme!

Ha mitse nyujt a *föld*: nézd, ott a menny!
. . . Vesztedre szállt le ide annyi szépség,
Ha élve s halva elrabolja békéd!

VI.

Eszméim! hagyjatok békét nekem!
Elég, hogy Ámor, Sors meg a Halál
Megostromolnak künt a kapunál;
Hát ellenség még itt ben is legyen?

S szivem! Te is még az vagy, ki valál:
Csak hozzám hűtlen! Mert hisz szüntelen
Fogadsz vad sergeket! Sok ellenem
Czinkosra benned bármikor talál!

Fogadod *Ámor* minden hírnökét,
A *sors* akármi bút küldhet beléd,
S a zord *halál* emlékét a csapásnak,

Mely lassan-lassan éltem dúlja szét . . .
Tebenned tévely s hiu vágy tanyáznak —
Ah! minden bánatom' te okozád csak!

VII.

Oh szemeim! Fényes napunk letünt —
Vagy inkább, *fent* ragyogni égbe szállott!
Tán a viszonttalálkozásra vár ott,
Tán bánkodik már, hogy még nem jövünk!

Oh füleim! már nem zeng minekünk
A hang, a melyre ím hiába vártok!
Oh lábaim! ti is hiába jártok —
Hol ő van, ott nekünk még nincs helyünk.

Oh mért okoztok nékem annyi kínt hát?
Nem *én* tevém, hogy őt már nem lehet
Látnotok, hallnotok, követnetek!

Vádolni a halált kell . . . avagy inkább
Dicsérjük Őt, ki old meg ujra köt,
S ki búbánatra küld majd örömöt!

VIII.

Ah, amióta olyan hirtelen
Tovatünék szeráfi arczulatja,
Szivem epesztő, mély keservbe' hagyva
Azóta enyhem dalban keresem.

Kezembe lantomat mily bánat adja,
Madonnám tudja és a Szerelem!
Ah! csak a dal volt mindig gyógyszerem,
Amikor üldözött a sors haragja!

S most tőlem ezt is elveszed Halál!
S te boldog föld, mely rejted ott alant
A drága arczot, mit elragadál:

Mért hagysz itt engem, vak vigasztalant,
Ha szemeimnek édes szép világa,
Szerelmes fénye fölszállt más világba?

IX.

Ha Ámor új ösvényre nem vezérel,
Halált cserélek majd be éltemér';
Bús szivem reszket egyre s jajveszékel',
Reményem meghalt és csak vágyam él.

Vigaszom nincs sehol, gyötör a kétely,
Sirásom véget immár sohsem ér,
Zajgó habon vitorlám' rég veszék el,
Uttalan útamon nincs hű vezér!

Kísér egy ködkép — annak szelleme,
Ki odalenn van... nem! ottfenn az égbe'!
Onnan sugárzik le szivembe fénye!

Szemembe nem hatolhat tűze le:
Azt rejti sűrü, gyászos fátyol éje —
S ezért festődnek fürteim fehérre!

X.

Épen virágkorában életének,
Amikor legerősb a szerelem,
Akkor veté le ép a földi kérget,
Ép akkor szállt tovább egyetlenem!

Fölszállott élve és lepeltelen,
S onnan vezet most, onnan kínoz, éget —
Oh mért is nem jön hát a nap, melyen
Ebből a létből más életbe térek?

Ha szállnak gondolatjaim utána,
Hát hadd repűljön lelkem is nyomába —
Hadd szabaduljak meg minél előbb!

A késés csak növelli szenvedésem,
És terhem egyre súlyosabbnak érzem . . .
Szép lett vón' halnom három év előtt!

XI.

Ha ülök irva s elmélázgatok,
S panaszszal telve hangzik a madárdal,
Vagy lomb susog az esti légen által,
Vagy csergnek üde-partu friss habok:

Őt, kit nekünk az ég megmutatott,
S kit most a föld takar örök homálylyal
Látom, meg hallom, amint föl- s leszárnyal
S jajomra válaszolva így susog:

«Minek emészted egyre magadat?»
Szól szánakozva hozzám, «mért e kín?
Mért foly szünetlen e könyáradat?

Oh ne sirass; halálom: örök élet;
Te azt hivéd, behúnyom szemeim'
Pedig kinyitvák az örökös fénynek!»

XII.

(Vaucluse-ben.)

Kire, mióta meghalt, egyre vágyom,
Ily tisztán még nem állt szemem előtt;
Nem volt még ilyen édes szabadságom,
Nem szíttam mámorítóbb levegőt!

Nem láttam völgyet sehol a világon,
Hol jobban búghatnának szeretők;
Se Cziprus mezein, se bármi tájon
Nem lehet fészek vonzóbb, bűvölőbb!

Víz, lég, füvek, virágok, madarak,
Itt mind csak szerelemről szólanak,
«Szeress megint!» mind mind csak erre kér-
[nek.

De te, ki fenn a mennyországba' vagy,
Eszembe juttatod halálodat,
S kérsz: ne kivánjak hiú földi élvet!

XIII.

Hányszor rejtőzködöm, e völgybe' járva,
Az emberektől, enmagam elől!
Hány könnyem hull le fűre és virágra!
A légen át hány sóhajom repül!

A néma ligeteknek sűrü árnya
Hányszor lát bolygni félve s egyedül,
S keresni üdvöm', ki a sírba zárva,
S kit mégis szólitok szünetlenül!

S ő eljön... istennő- vagy nimfa-képbe'
A Sorga fenekéről száll elém
S végig terül a pást himes gyepén.

Vagy fölkel és a friss virányra lépve
Rózsán jár, mintha élne igazán!
S mutatja arcza is, hogy szíve szán!

XIV.

Oh üdvözült, ki eljösz *éjjelente*
S szemeddel, melynek nem aludt ki lángja,
— Csak még csodásb lett, mint volt *e* vi-
[lágba' —
Vigaszt csepegtetsz bánatos szivembe:

Oh köszönöm, hogy így küzködni látva,
Vigasztalsz nappal is, szivem szerelme,
S hogy nemrég elmenék szokott helyemre,
Árnyképedet szemem ott megtalálta.

Ahol sok éven által *zengtelek:*
Most — látod-e? — *siratlak* tégedet,
Vagy inkább enmagam', ki elvesztélek.

Csak egy van, ami vígaszt nyujt nekem:
Hogy bárhol jösz elém, megismerem
Lépted', szavad', ruhád', édes beszéded'!

XV.

A legszebb arczot foszták meg szinétül,
A legszebb szemnek vették sugarát,
A legszebb szellemet föloldozák
A legislegdicsőebb kötelékbül!

Egy percz — s ott álltam szívem üdve nélkül!
A legszebb ajkon honol némaság,
Csak én kesergek éjen-napon át,
S akármit hallok: szívem föl nem épül!

De olykor-olykor eljő szánakozva
Az égből szép Madonnám vigaszomra —
S csak ez feledteti nagy veszteségem!

Ha fösthetném szavát, tekintetét:
Tudom, szerelmi lángot keltenék —
Tigrisben, nemcsak emberek szivében!

XVI.

Egy röpke percz, egy kurta gondolat csak,
Mik Hölgyem' néha látnom engedik;
De nyugtot énnekem csak képe adhat,
S nagy búmon ily kis gyógyszer nem segit.

Ámor, ki tőlem el sohsem szakadhat,
Reszket, ha szűm küszöbjén feltünik
Ő, kinek hangja s szemei behatnak
Még mostan is lelkemnek mélyeig.

Miként lakába, úgy jő kebelembe,
S ami komor, ami sötét van benne,
Előzi mind derült tekintetével.

Lelkem nem bír meg ennyi sugarat,
S sohajtva szólok: «Áldott az a nap,
Melyen e drága ösvényt fedezem fel!»

XVII.

Anya, ki hű fiút könyezni lát,
Hitves, kinek veszedelembe' férje,
Olyan aggódva, oly remegve, félve,
Oly hű tanácsot, tudom, sohsem ád:

Mint nékem ő, ki ottfen lelt tanyát,
S lenéz száműzetésem bús helyére.
El is jön. Még a régi tiszta vágy
És kettős szánalom él kebelébe':

Anyáé s szeretőé. Majd remeg,
Majd szűzi lángban ég. Igy mondja meg,
Mit kell keresnem és mit kell kerülnöm.

A lét ezer bajára rámutat,
S az égre irányozza vágyamat . . .
Ha szól: az nékem boldogságom, üdvöm!

XVIII.

Ha fösthetném beszédje kellemit
Szivem hölgyének, ki fölszállt a mennybe,
S kiről hiszem, hogy itt van egyre, itt,
Lehel, szeret, jár, suttog közelembe':

Szavam sok hő vágy ébresztője lenne!
Aggódva, kegygyel, elibém tünik,
S fél: «hátha lába más ösvényre menne?»
S hogy ki ne dőljék fél-uton, segit.

«Előre!» szól, «csak egyre, egyre fel!»
Majd csábitóan hí, majd esdekel,
Majd halkan, lágyan kezd beszélgetésbe...

S az *ő* parancsait követni kell,
Hisz olyan édes hangon mondja el,
Hogy sziklaormot is sirásra késztne!

XIX.

(Sennuccio költő-társa halálára.)

Sennucciom! bár magamra is hagyál,
Én megvigasztalódom. A te lelked,
A testből, melybe zárta a halál,
Büszkén egy boldogabb hazába lengett.

Most mind a két sark ím előtted áll;
A csillagokat, látod, mint kerengnek;
Tudásunk szemeidbe' semmi már . . .
Te örvendsz, s ez ad énnekem is enyhet!

S érvén a harmadik nagy égi kört,
Majd Dantet, Cinot, Guidót üdvözöld
S Franceschint! Légyen üdvöz valamennyi!

S hölgyemnek elmondd: éltem csupa köny,
Hogy mint vadállat bolygni nem szünöm,
S arczát, szent éltét nem birom feledni

XX.

A levegő sohajjal van tele,
Ha nézek le az édes rónaságra,
Mely szülte őt, ki lebilincsele
Élte virág- s gyümölcshozó korába'

Ő elment, hirtelen a mennybe szállva,
S hivének ím, mivé kell lennie!
Fáradt szemem keresi, de hiába,
S mindent benedvesít köny-özöne.

Ezért nincs a hegyekben szikla, cserje,
Nincs e vidéknek olyan lombja, berke,
E völgyben oly levél s virágszirom,

Olyan csepp nem folyik pataknederbe',
És nem tanyázik olyan vad semerre,
Amely ne tudná, mekkora kinom!

XXI.

Kit fenn az égben annyira kegyeltek,
A nő, ki minden szépnél szebb vala,
Idő előtt honába szárnyala,
S most ujra fenn van csillagpárja mellett.

S én ébredek; s látom, javamra kellett
Hő vágyaimnak ellenállnia,
Javamra csillapítá szigora
Tüzét az ifju, lángoló kebelnek.

Áldott legyen hát ő és bölcsesége,
Orczája s édes-haragos beszéde,
Mely lelki üdvöm óvására bírt!

Oh itt két szép müvészet tett nagyot:
Ez ajkkal, az meg szemmel alkotott —
Ő énnekem erényt, én neki hírt!

XXII.

Amért oly gyötrelembe' vala részem
— Ilyen a sors! — azon ma vígadok!
Az ég üdvömre mért rám bánatot:
Rövid harcz díja örök béke lészen.

Vágy és remény mindig hiú dolog,
Kivált szerelmes szívben! Mostan érzem,
Mi jó, hogy nem hallgatta esdeklésem
Az, a ki sírban s mégis fönn ragyog.

De siket lelkem s a vak Szerelem
Erővel vettek rá, hogy fölkeressem
Az ösvényt, hol a Halál van jelen.

Áldott, ki bűnös vágyam' másfelé,
Virágzó, szebb vidékre terelé,
S édes szavával meggátolta vesztem!

XXIII.

Mikor Auróra légi kocsiján,
Aranyhaján füzérrel utra kél:
Ámor reám tör. Arczom halovány
S sohajtok: Laura is rég ottfen él!

A percz, hol drága kincsed visszatér,
Oh boldog Títon, néked nem talány!
De mit tegyek hát én babéromér'?
Viszont nem látom, csak majd halva tán!

Ah, a ti búcsuzástok sohse gyászos:
Hiszen tudod, hogy este visszaszálldos
A nő, ki nem veté meg ősz hajad'!

De nékem éj és nap egyforma gyászt hoz!
Ki fogva tartja gondolatimat,
Rám arról csak egy puszta név maradt.

XXIV.

A szem, a melyről annyit zenge tollam,
Az arcz, a kar, a kéz, e kis csodák,
Amik szivem' úgy átváltoztaták,
S egészen mássá tettek, mint ki voltam;

A fürt, mely mint a fényes arany, olyan;
S az a mosolygás, mely a föld honát
Paradicsommá változtatta át:
Mind érzéketlen porrá vált a porban!

S én élek egyre, s egyre gyászolom,
Hogy nincs már itt a Fény, melyet szerettem,
S roncsolt hajón evezek fergetegben.

Tovább már nem is zengem bús dalom' —
Az annyit használt véna elapadt,
És gyászlepel takarja lantomat.

XXV.

Ha tudtam vón', e rímes sóhajokban
Ha majd gyönyört találnak annyian:
Már rég emeltem volna fel szavam,
Sürűbben énekeltem volna s jobban.

De mert im meghalt, kiről zengni szoktam,
S kiről egyedül képzeleg agyam:
Dalom bár durva s sok homálya van,
Már nem tudom kiköszörűlni mostan!

Csak az volt vágyam abban az időben,
Hogy kiönthessem' búm valamiképen,
S eszembe dicsvágy sohasem jutott.

Én könyre vágytam csak, nem hírre s névre!
Most vágynám — ah! de ő már híjja égbe
A fáradt és elnémult dalnokot!

XXVI.

Szivemben úgy honolt, mikéntha élne:
Delnő, ki pórkunyhóba érkezék.
Most halhatatlan s odafönn van égbe',
Mig én, halandó, halottá levék.

Sír lelkem, melynek üdvét elvevék,
Sír Ámor, kinek ő volt fényessége.
A vad is usznék könyek tengerébe',
Ha bárki zengné e kin erejét.

Mert ők csak bennem sírnak; nincs ki hallja,
Csak én magam, kit üldöz annyi bú,
Hogy egyre bolygok, mindig csak sohajtva..

Igaz, hogy árny az ember, meg hamú;
Igaz: *vakon* megyünk, hogy czélhoz érjünk;
Igaz, hogy álnok mindegyik reményünk!

XXVII.

Régente kedvencz tárgyamon tünődtek
Eszméim s szóltak: «Tán már közeleg
A Szánás s késedelmét bánva, jő meg!»
Vagy: «Tán most rólunk szólva, fél s
[remeg!»

De most, hogy az a végső perczenet
Az emberektől elragadta őtet:
Tán ottfen hall, lát, érez engemet!
Ez *egy* reményem nem indult veszőnek!

Oh bűvölő csoda, te tiszta lélek,
Te szépség, melynek nem volt sohse párja,
Mely gyorsan visszatértél szép hazádba:

Ott fönn babérral koszorúznak téged,
Akit hiressé tettek idelenn
Erényeid és lángra gyúlt hevem.

XXVIII.

Vádolni szoktam magamat, de kár!
Mentnem, becsűlnöm kell szivemnek jármát.
S a seb, mit hordok annyi éve már,
Kell, hogy előttem légyen mindig drágább!

Hamar veték az orsót el a Párkák —
Pedig hálómmá lett a szép fonál!
Szivembül az arany nyilat kiránták —
És jól esett vón' tőle a halál!

Ember sohase vágyott oly nagyon
Lehelni vídám kedvvel, szabadon,
Hogy kész ne let vón' megváltozni *érte;*

És, hogyse' dalt más nőről zengene,
Ne bánná, bárhogy kell is tengnie —
Ily sebben halna meg, s *ily* lánczon élne!

XXIX.

Ugyanegy szivben békén együttéltek
Két régi ellen, Szépség és Erény;
S akiben laktak, az a tiszta lény,
Közöttük lázadást sohasem ért meg.

De eljön a halál, s a kettő szétmegy;
Az egyik ott van, hol az égi fény,
A másik lent, hol por van szép szemén,
Melynek nyilától szívem annyit vérzett.

Járása, bölcs, alázatos szava,
Nézése, mely sziv-sebező vala
(Hisz nem hegedt be most se még sebem) —

Mind oda van! S én vagy megyek utána,
Vagy szép nevét majd híressé teszem,
Kifáradt tollam' csak neki ajánlva!

XXX.

Ha nézzem éveim', mik tovaszálltak,
S olyan sok gondolatom' messzehordták,
Fagyasztó lángomat amik elolták,
S mindegyre kínos nyugvásban találtak,

Erejét vették sok büvös varázsnak,
És üdvömet két külön helyre hozták
(Mert immár osztozik rajt' föld s meny-
[ország)
S amikbe' nem nyert díjat annyi bánat:

Megdöbbenek! Ah semmim sem maradt!
Már minden koldust megirígyelek,
Ugy szánom s félem ennenmagamat!

Őrcsillagom! Oh végzet! sors! halál!
S te nap, mely édes és gyászos valál! —
Oh milyen nyomorúlttá tettetek!

XXXI.

Hol van a homlok, melynek derüje
Irányt szabott szivem akaratának?
Szemöldjit, csillagit *éj* fedi-e,
Mik életemre fényt sugározának?

Hol van az ész, a lélek ereje,
S az ajk, min bölcseség lakott s alázat?
És hol van teste annyi kelleme,
Mik bennem rabjukká tevék a vágyat?

S az édes arczot vajjon hol lelem,
Min megpihent kifáradt szellemem,
S amely sugallta gondolatimat?

Ah hol van ő, ki úr volt éltemen?...
Mint érzi híját a világ s e szem,
Melyből a köny ki sohasem apad!

XXXII.

Hogy' irigyellek, kapzsi föld, ma téged,
Mely öleled, kit látnom nem szabad már!
Melynél a harcz közt békét lelt a lélek,
A szende képet ott fogod magadnál!

Oh Ég, terád is irígykedve nézek,
Amely lakot oly mohó vágygyal adtál
A testtől elszakított szellemének,
S mely ritkán nyílsz meg, hogyha más halott vár!
Irígylek minden szellemet az égben,
Kik élvezik szent s édes társaságát,
Melyet keresve, annyi vágytul égtem!

Halál! még téged is kell irigyelnem!
Meghaltam én is, mikor sírba zárád —
S szemében ülve, nem szólítasz *engem!*

XXXIII.

(Midőn P. hosszú távollét után ismét visszatért Vaucluse-ba.)

Oh völgy, amelyben annyit keseregtem
Folyó, mit könnyeim dagasztanak!
Vadállatok, madárkák s ti halak,
Mik úsztok üde-partu gyors vizekben!

Oh lég, mely hallád sóhajtásimat!
Ösvény, mely édes voltál s lől keservem!
Te bús halom, mit hajdan úgy szerettem,
S melyhez szokásból Ámor hívogat:

Ti nem változtatok meg — ah! csak én,
Kinek előbb vidám volt élete,
S ki mostan annyi búval van tele!

Ide jövök, hol üdvöm meglelém,
S honnan mezítelen az égbe ment,
Csak földi köntöst hagyva idelent!

XXXIV.

Fölvitt a gondolat oda, hol az van,
Kit keresek a földön s nem lelek;
Megláttam ott a harmadik eget,
S benn' őt, nem oly büszkén, de szebb
[alakban!

Kezemnél fogva, így szólt: «Itt e lakban,
— Ha vágyam nem csal — lészen majd
Velem, kiért a lelked szenvedett, [helyed,
S ki, est se volt, már meglelém nyugalmam!

Ember nem érti boldogságomat!
Csak téged várlak még és földi ékem',
Mit úgy szerettél, s amely lenn maradt!»

...Mért hallgatott? Mért vonta el kezét?
Ahogy csengett e szűzi, szent beszéd,
Kevésbe múlt, hogy nem maradtam égben!

XXXV.

(Vaucluse-ben.)

Ámor, ki hogy még boldog volt szivem,
Társam valál ez ismerős vidéken,
S vitázgatál a habbal és velem,
Hogy örökös viszályunk véget érjen,

Fű, lomb, virág, s ti illatok a légben,
A parton, halmon és a völgybe' lenn,
S te táj, amely valál szerelmi révem
Bús életem nehéz keserviben;

A zöld liget szárnyas lakói ti,
Nimfák, s ti, kik az erdő csermelyit
Szoktátok hűs lakúl választani;

Napom derűlt volt és ma oly sötét,
Mint a halál... Az ember végzetét
Igy döntik el, már mikor születik!

XXXVI.

Mikor javában őrölt szívemen
A szerelemnek férge, s lángban égtem:
Magános, puszta, elhagyott vidéken
Szép vad nyomát hajszoltam szüntelen.

Dalomban Ámort vádolám merészen
És őt, kiről, hivém, hogy szívtelen;
De akkor gyönge volt szegény rimem,
S még ifju észszel dallám szenvedésem.

Most sír takarja *őt*, s tüzem kioltva!
De ha, miképen megesik gyakorta,
Nőtt volna lángom hajló koromig:

Nem hagynám még el lantom húrjait,
De zengenék tovább, hogy ősz dalomra
Még sziklakőbül is köny árja folyna!

XXXVII.

Szép lélek, amely fel vagy oldva immár
A legislegszebb földi nyűg alól:
Tekints le rám az égnek tájiról —
Feledd az üdvöt és időzz a kínnál!

Hogy tévedél, ha roszszal gyanusítál,
S neheztelél rám, azt tudod ma jól!
Hallgatva, miről híved ajka szól,
Nyugodtan vetheted rá szemeid' már!

A kőre nézz, ahol fakad a Sorga,
S majd látsz egy embert, aki ott a porba'
Emlékiből és bánatábul él.

De honodat s a tájat elkerüld,
Amelyen szívem érted felhevült,
Hogy meg ne lásd, amin kesergenél!

XXXVIII.

A Nap, mely nékem az ösvényt mutatta,
Min föl lehet majd jutnom mennyekig:
A legfőbb Naphoz tért, s most kő takarja
Lelkének börtönét és szemeit.

S én, mint az erdő vadja, megyek itt,
Fáradtan, czéltalan és egymagamba';
S szivem nehéz, szemem meg könnyezik,
S úgy élek, mintha volnék sivatagba'!

Csak egyre azt a tájat bolygom át,
Hol ő lakott. Mutatni, merre menjek,
Ámor kisér csak, aki búm szülé.

Őt nem lelem, csak lába szent nyomát,
Mely fölvezet tájékira a mennynek,
A Styx tavától messze hon felé!

XXXIX.

Hivém, hogy az, aki mozgatja szárnyam',
Erőssé tett már s méltón zenghetem
A lánczot, melyre fűze szerelem,
S mely feloldódzott végre a halálban.

De magam' ágnál gyöngébbnek találtam,
Mely nagy terűt elbírni képtelen,
S szóltam: «Bukom majd túlmagas helyen!
Az ég nem engedé — hát mindhiában!»

Sohase szállott oly magasra szellem,
Se toll, se nyelv, hová a nagy természet,
Mikor szövé ez édes köteléket!

Ámor se ékíthette volna szebben
Őt, akit látni méltó sem valék —
De mást határzott odafönn az ég!

XL.

Kiért Arnómtól jöttem Sorga mellé,
Fényes bilincs közűl szabad nyomorba:
Annak bűbája lett hajh! keservemmé —
Az, ami *éltetett*, most éltem *oltja!*

Próbáltam annyiszor: sikerülend-é
Nevét ráhagynom késő századokra,
Hogy akkor is mindenki emlegetné?!
De földi tollhoz túlszép az az orcza!

Erényi közzül, mik csak benne éltek,
Elszórva rajt', mint égen csillagok,
Bár festeni csak egyet akarok:

De hogyha amaz égi hölgyhöz érek,
Mely fénylett, mint egy földi napvilág:
Művészet, eszme — minden cserbe hágy!

XLI.

Ámor, ki nyelvem oldá s ki miatt
Ezerszer pazaroltam el hiába
Időm', eszem', papírom' s tollamat,
Most azt akarja, fösse dalom árja

Az új csodát, amely a földre szálla,
De egymagában ittlen nem maradt,
Mivel fölvitte csillag-sátorába,
Az ég, amely nekünk *mutatta* csak.

De ah! dalom nem ér föl még oda —
Ezt tudom én és tudja bárki jól,
Ki dallott szerelemről valaha!

Ki igazságra vágyik, mitse szól,
Bámúlja némán s így sohajt magába':
«Boldog a szem, mely *életébe*' látta!»

XLII.

Megjött Zefír, s az idő jóra fordul;
Itt szép családja is: füvek s virágok;
Már csalogánydal hallszik a bokorbul —
A piros-fehér tavasz visszaszállott!

Mosolyg a rét s a vídám égi boltrul
Örűlve nézi Zeus a világot;
Most minden állat csak szerelmet koldul,
Föld-, lég- és vízben csak szeretni látok.

De legtöbb sóhaj ép most kínoz engem,
Melyeket ő fakaszt csupán szivemben,
Ki annak mennyországba vitte kulcsát.

Virúló rét meg búgó csalogány,
Szüzen felém mosolygó ifju lány —
Nekem vadállatok s iszonyu puszták.

XLIII.

Amott egy csalogány hogy' kesereg!
Tán fiait vagy párját veszité el,
S ezért büvöl meg földet és eget
Bánattal s bájjal teljes énekével.

Csak búg köröttem majdnem egész éjjel
S vélem, hogy sorsomat énekli meg:
Hogy csak magamra vessek — mért hivém el,
Hogy égi lényt halál el nem vihet?

Könnyen csalódik, ki nagyon bizik!
Ki hitte volna, hogy majd az a két szem,
Mely napként ragyogott, majd fényt veszit?

Most már tudom: vad végzetem akarta,
Hogy rátanítson éltem s veszteségem,
Hogy nincs olyan szép, mi sokáig tartna.

XLIV.

Se csillag, tiszta kék ivén a mennynek,
Se gyors hajó, mely mint a szél halad,
Se daliák, akik csatázni mennek,
Se ligetekben szökdelő vadak,

Se hogyha bármi jó hirt mondanak,
Se hogyha költő fönnen dall szerelmet;
Se hogyha réten, hűvös árny alatt
Szüzi leányok lágyan énekelnek,

Se semmi más nem ad nekem vigaszt —
Ugy sírba vitte minden boldogságom,
Ki szemeimnek fény volt és tükör!

E hosszú kín már elég rég gyötör!
Én halni vágyom, hogy meglássam azt,
Kit ah! be jobb lett volna sohse látnom!

XLV.

Elszállt a kor, amelyben lángra kaptam,
S a láng között is volt, mi hűsitett;
Elszállt az is, kit dalltam s megsirattam,
S most is csak dallok, most is könnyezek.

Elszállt az arcz, mely szép és halhatatlan;
De rám oly édes szemeket vetett,
Hogy elvivé tanyázni égi lakban,
Szép köntösébe burkolt szívemet.

Elvitte le a földbe s föl az égbe,
Hol mostan elnyeré a szent babért,
Mit érdemelt győzhetlen, szűz erénye!

A földi láncz hadd hulljon végre szét,
Mely idefűz, hogy én is fölrepűljek
Oda, hol nincs sohaj, csak üdvözűltek!

XLVI.

Oh lelkem, amely sejtve veszteséged'
A boldogságban is már bús valál,
És édes arczát oly figyelve nézted,
Hogy a jövendő bajra írt találj:

Vizsgáltad volna aznap, mint beszélget,
Mint néz, busúl, szán, mily ruhába' jár:
Elgondolhattad volna: szerencsédnek
Hogy az a legutolsó napja már!

Mily édes érzet volt is az, oh lelkem!
Hogy' égtünk, látva azt a két szemet,
Mit ujra látnunk sohse lehetett,

S hol, mint két hű barátnál, elhelyeztem
Mindent, mim akkor volt legbecsesebbem:
Eszméim' s vélök együtt szivemet!

XLVII.

Már akkor elmult zöldelő korom,
Már lángjaim hevét csökkenni érzém,
Már ott valék az élet ama részén,
Hol lejtős lesz a földi út nagyon.

A régi gyanupörrel már nem élvén,
Már szinte nem aggódott lángomon;
Játékká változtatta bánatom,
S örülve csüngtem édes szüziségén.

Jött már a kor, midőn a Szerelemnek
A Szűziség lesz párja, s kik szeretnek,
Csak el-elülnek, békén enyelegve.

De maga a Halál volt irigyem.
Üdvöm reményét is megirigyelte,
És fegyverével támadt ellenem.

XLVIII.

Már idején volt, nyugalmat találnom
A harcz után, s nem voltam messze tőle;
De visszaűzött ő, ki e világon
A nem-hasonlók kiegyenlitője.

Mint gyönge köd a szélben, mint az álom,
Oly gyorsan szállt az élet ő előle,
Kinek szemében volt vezérsugárom,
S akivel eszmém fölszállt szebb mezőkre.

Csak kissé várt vón'! Ősz hajam, korom,
Megváltoztatták volna lelkemet,
S szólhattam volna véle szabadon!

Sohajtva mondtam volna néki meg,
Minő a kín, a melyet most csupán
Az égből láthat s szíve-lelke szán.

XLIX.

Hosszú, zajongó viharok után
Ámor a partot engedé remélnem:
A tisztes, éret aggkort ha elérem,
Mely irtva bűnt, erényt növel csupán.

Ő kezdte már megértni szenvedélyem,
Magas hűségem tetszett néki tán —
De semmivé lett perczek folyamán
Sok év gyümölcse a halál kezében.

Élt volna csak! Jött volna pillanat,
Melyen fülébe tettem volna le
Terhét szerelmes gondolataimnak!

Ő mondott volna holmi szent szavat,
S megváltoztatta volna majd vele
Ősz fürteink szinét meg arczainkat!

L.

Kidőlt fát láttam, az erdőbe' járva;
Tán fejsze vagy vihar döntötte le,
Hogy égnek fordult piszkos gyökere
És sárba hullott büszke koronája.

S gondoltam Ámor-választotta fámra,
Melyet hogy zengjek, Múzsám ihlete;
Gyökere hajh! szivembe nőtt bele
S oszt' mint a repkény, úgy kuszott reája.

E fa babérfám; rajta fészkelének
Magasztos eszmék, égő szenvedélyek.
A miktől meg se rezzent a fa ága!

Bár égbe szállt már: ámde volt lakába',
Sok apró gyökerét még benn hagyá...
Híjják is ott, de nem felel reá.

LI.

Gyorsabban tűnik éltem, mint a szél;
Több részem nem volt sohse földi jóba',
Mint egy pár röpke percz, nehány vig óra...
Édes-bús képök most is bennem él.

Oh nyomorult világ! hazug, csalóka!
Vak az, a ki tebenned még remél!
Itt lopta szivem' el, ki már nem él,
De hajh! magával vitte koporsóba.

Ám lénye jobb fele, mely egyre él *fenn*,
S fog élni szüntelen a magas égben,
Szépségivel mindinkább elbüvöl;

S őszülve is csak az a gond gyötör,
Hogy milyen ő, hogy merre lakhatik,
Mi fátyol rejti légi tagjait?

LII.

(Avignonban.)

Megint szivom a régi levegőt!
Im ott a domb, hol láttam Fénysugárom,
Szemem' ki víggá tette azelőtt,
Hogy aztán rája köny és boru szálljon,

Hiú remény! Oh sok csalóka álom! ...
Poshadt a víz, kopárak a mezők,
Üres a fészek, amely szűlte jármom,
Hol élek, s hol kivántam temetőt,

Remélve, hogy tán rám tapos a lába,
S rám könnyezik a szem, mely gyújta lángra,
S hogy ez majd megenyhíti kínaim'.

Szolgáltam fösvény és kegyetlen úrnak:
A lángok bennem mindent összedúltak —
Most *én* sirok az *ő* hült porain!

LIII.

(Ama ház előtt, melyben Laura meghalt.)

Ez-é a fészek, hol elhullatá
Aranyszin tollát phőnix-madaram,
Mely szívem' rejté szárnyai alá,
S most is sóhajt szül benne untalan?

Oh lak, hol bánatom forrása van:
Hol az a szem, a melybül oly soká
Tápláltam égő lánggal enmagam'?
Magában állt — s az Ég elszólitá!

S én itt maradtam, árván és nyomorba',
És mindig, mindig arra' a helyre térek,
Melyet imádok, mert ő szentelé meg!

Ott járok, hogyha éj száll a halomra,
Ahonnan lelke fölrepűlt a mennybe,
S hol szeme nappalt annyiszor teremte!

LIV.

Halál! erődet jól megfeszitéd!
Szegénynyé tetted Ámornak hazáját,
Elvitted szépeink legszebbikét —
Szememnek fényét szűk gödörbe ásták!

Éltünknek minden bája eltünék,
Ah minden ékünk, díszünk sírba zárád!
Csak híre és erénye nem tiéd —
Bird csontjait bár — lelke égbe szállt át!

Igen, ő égbe' van, ahol örűlnek
Fényének, mint valami csoda-tűznek,
Melyet a föld majd sohasem feled . . .

És most, uj angyal! égi győzedelmed
Hadd keltsen benned könyörűletet,
Mint bájad kelte bennem hő szerelmet!

LV.

Édes babérfám lehét, illatát,
Árnyékos lombját s bűvölő virágit,
Hol fáradt lelkem enyhülést talált;
Elvitte ő, ki mindent földbe szállit.

Miként a nap, ha már a húga látszik,
Épugy kereste Fényem a homályt.
Hajh! szívem telve búval csordulásig,
S halál mert sújtott, hívom a halált.

Szép asszony! oly rövid volt szendered,
S már ébredél a boldogok sorában,
Ahol az Istent lehet értened!

És hogyha lantom valamire képes,
Neved a gyöngéd szívek táborában
A földön is majd örökhírüvé lesz!

LVI.

(Emlékezés arra a napra, melyen utólszor látta L.-át.)

Utolsó víg napom volt (oh miér'
Hogy ily napot csak oly keveset láttam!)
S tán sejtve, hogy majd mennyi búban él,
Olvadt szivem, mint olvad hó a lángban!

Mint a ki idegén, erén, agyában
Már érzi: rendes láza visszatér:
Ugy voltam én is. Ah de mégse vártam,
Hogy, bár hiányos üdvöm véget ér!

Amikor búcsut mondtak szemeimnek
A szép szemek, mik mostan boldogok
A fényben, melyben üdv honol meg élet:

Szokatlan' rájok néztek s igy beszéltek':
«Édes barátink! békén várjatok —
Itt nem, de másutt láttok ujra minket!»

LVII.

(Szintén emlékezés a végső találkozásra.)

Nap! óra! percz! s ti csillagok a mennyben,
Mik üdvöm ellen összeesküvétek!
Hű szem! mit mondtál, mikor tovamentem,
Hogy soha többé örömöt ne érjek?

Csak most tudom, mi nagy bú sujta engem!
Én azt hivém — beteg, hiú remények! —
Hogy veszve bár egy rész: de mégse minden—
S ah! mennyi csalfa vágyam semmivé lett!

Már akkor el volt döntve fenn az égben,
S mutatta is keserves-édes arcza,
Hogy majd eloltják fényét, melybül éltem!

De szememet egy fátyol eltakarta,
Mely látnom nem hagyá, a mire néztem,
Hogy annál fájóbb légyen szenvedésem!

LVIII.

(Szintén emlékezés az utolsó találkozásra.)

Oh az a kedves, bűvölő tekintet
Igy látszott szólni: «Végy most el belőlünk,
Amennyit birsz, mert nem látsz többé minket,
Ha lassu lábad elvisz most előlünk!»

Eszem! mi máskor őzet is legyőzünk —
S most mért nem sejthetéd keserveinket?
Mit most tudunk, s amért most úgy evődünk,
Azt bús tekintete nem mondta mind meg?

Szokatlan fénynyel ránk szegződve, szóla:
«Baráti szemek, akik évek ólta
Oly kész örömmel tükreim levétek:

Miránk az ég vár. Jókor lesz tinéktek, —
De aki lánczunk' megköté: feloldja,
S bútokra, nem is bántja köteléktek'!»

LIX.

Menj, s arr' a kőre szállj, bús énekem,
Mely drága kincsem' földbe rejtve tartja,
S hívd azt, ki égből majd felel szavadra,
Bár teste nyugszik sírnak mélyiben.

Mondd néki, nem birom már életem,
Erőm' vevé a lét sok szörnyü habja,
S hogy szétszórt leveleit óvogatva,
Már lépdelek utána szüntelen.

Mondd: dallom életét s zengem vesztét
Annak ki élt s ki most már halhatatlan,
Hogy itt a földön ismerjék, szeressék!

Nézzen reám, ki ím feléje jő;
Hadd hívjon, vonjon, s fönn az égi lakban
Lehessek én is olyan, milyen ő!

LX.

Szűz szerelem ha elnyeri diját,
S nem változott a Szánalom se még meg:
Meglesz jutalma majd e nagy hűségnek,
Mit napként látott Laura s a világ.

Félt tőlem azelőtt; most hiszi hát,
Hogy ajkim többet, mint *most*, sohse kértek!
Előbb csak hallott, csak arczomba nézett,
De most szivembe, most lelkembe lát.

És én remélem, végre könyörül
Azon, ki egyre nevét sóhajtozza,
S előttem megjelen majd szánakozva.

S ha rólam majd e köntös lekerűl,
Népünkkel együtt majd el is jön értem
Krisztus- s a szűziségnek híveképpen.

LXI.

Ezernyi nő közt egy akadt elém,
Ki szívem megtöltötte szerelemmel,
Mikor *való* alakját nézhetém,
Minőt csak égi szellem hord, nem ember.

Halandót benne mitse leltem én,
S nem is törődött mással, csak a menynyel;
S lelkem, mely égve csüngött szellemén,
Szárnyát kibontá s szólt: hozzája megy fel!

Magasan állt ő ennyi földi súlyhoz,
S — jéggé leszek, ha rája gondolok —
Szemem elől el is tünt nemsokára!

Oh szép, világos, fényes ablakok,
Melyeken az, ki annyi szívre bút hoz,
Testébe rontani utat találа!

LXII.

Lelkembe szállt — vagy úgyis benne van! —
Kit Lethe onnan ki sem űzhet már ma,
S látom, mint láttam őt virágkorába',
Ragyogva csillaga sugáriban.

S őt olyan szépnek, szűzinek találva,
És látva őt merengni társtalan:
«Ah ő az! él még!» — így szól ajakam,
S kérem, hogy szóljon, s várok lágy szavára.

Ő olykor szót se mond, s felel is olykor;
S akkor belátom csalódásom' én,
S szólok eszemnek: «Tévedél, ime!

Ezerháromszáznegyvennyolczra gondolj,
Hogy április hatodik reggelén
Kiszállt a testből boldog szelleme!»

LXIII.

Oh az a kincs, melynél misem mulóbb,
Mely köd meg árny, s amelynek neve szépség,
Sohase volt, csak mostan legutóbb,
Egy testben együtt... Kínom csak ezért ég!

Oh a természet nem tesz soha jót,
Ha *mind* szegény s *egynek* jut minden érték;
S most mégis minden kincset *egyre* szórt!
(Ki mégis szép, rimeim meg ne sértsék!)

Ily szépet nem teremtett mult, jelen,
S nem szűl jövő sem; de oly rejtve élt —
Alighogy észrevették idelenn.

Eltünt hamar . . . Ah mily szerencse ért.
Hogy nékem jobb szemet adott a menny,
Az *ő* szent arczulatja kedveért!

LXIV.

Idő! Oh Égforgása, mely csalod
Az elvakult és nyomorult világot!
Napok! mik nyíl módjára tovaszálltok:
Tapasztalám már csúf ármányitok'!

De nem! csak magamat — mást kit se vádlok!
Ti szárnyat repülésre kaptatok,
S én kaptam két szemet és bolygtam ott,
Hol búm lakott csak... Szégyenteljes átok!

Ideje volna — sőt lett volna régen! —
Jártatnom őket biztosabb vidéken,
S kiírtnom így szivemnek bánatát!

Igádat, Ámor, nem hagyám el én —
Csak búsitómat! S tudod, mért tevém...
Nem vakesély, erényt *akarat* ád!

LXV.

Amelynek színe s illata legyőzték
Az ámbrás napkeleti tájakat,
S ott minden fát s virágot meghaladt,
Hogy ebben nyugaté lett a dicsőség:

A szép babér, melyen tükröződék
Minden erény, s hol minden báj fakadt:
Láthatta ülni lombjai alatt
A szerelem urát meg istennőjét!

És zöld lombjára én is rája raktam
Legtisztább gondolatjim fészkeit,
S boldog valék bármilyen jégben, fagyban.

Csak nagy tökélyiről beszéltek itt,
Amikor isten mennybe szólitá,
Azt ékesitni! S méltó volt reá!

LXVI.

Halál! a föld hideg lett temiattad,
Mert nincsen napja; Ámor vak s beteg,
A Szépség meg a Báj mezítlenek,
Én meg terhévé lettem önmagamnak!

Szivesség, Szűziesség porba' vannak;
Csak én sirok, s mindenki veszitett!
Hisz az Erénynek magva kiveszett,
S lesz-é más ily Fény, most hogy *ez* ki-
[hamvadt?
Siratni kéne víznek, földnek, légnek
Az embereknek sorsát, mely olyan,
Mint gyűrü kő, mező virágok nélkül!

Addig, mig élt a föld nem ismeré meg,
Csak *én*, ki itten sírok egymagam,
S az ég, mely búm okától egyre szépül!

LXVII.

Amennyire látnom hagyott az ég,
S eszem meg Ámor szállanom hagyott:
Sok szépet (bár mulót) megösmerék,
Mit *rá* halmoztak mind a csillagok.

Ezernyi más is volt benne még:
Idegen, égi, szent tulajdonok,
Melyekhez szellemem nem volt elég,
Szemem melyekbe nézni nem tudott.

S azért ha róla szóltam vagy daloltam,
Ki most imával válaszol a dalra:
Csak csöppje volt az egy nagy oczeánnak!

Értelmemen túl nem birt járni tollam!
Ki napba néz, annál kevesebbet láthat,
Minél nagyobb s erősb a fény hatalma!

LXVIII.

Oh én legédesb, drága zálogom,
Kit elvitt a természet föl az égbe:
Mért késik benned így a szánalom,
Bús éltem támasza és reménysége?

Hisz máskor fölkerested vánkosom,
Mig mostan itt hagysz, gyötrő lángban égve,
Hüvös fuvallat nélkül? S mi okon?
Hát megvetés, harag, ott fenn is élne,

Mint itt lenn, hol a hölgy bármily nemes,
Más' kinja néki sokszor kéjt szerez,
S Ámort saját honából veri ki?

Te jól tudod, keservre hogy mi készt,
S hogy véget *te* szakíthatsz csak neki —
Hát hozzon árnyad egy kis enyhülést!

LXIX.

(E szonett összefügg az előbbivel.)

Mily kegyes angyal volt, ki hirtelen
Fölvitte panaszom' az égi honba?
Mint hajdan, most is eljött Laura nyomba',
És most is csupa báj volt léptiben.

Ő enyhülést hozott nagy bánatomra!
Alázatosan jött és gőgtelen,
Hogy már most halni nem kiván szivem!
Élek — s nem élek immár fájdalomba'!

Boldog vagyok, Madonnám boldogít
Nézése avvagy édes szava által,
Amelyet más nem ért meg, csak mi ketten.

«Barátom — így szól — szánom kínaid' !
Üdvünk akarta, hogy legyek kegyetlen !»
— S megállíthatná a napot szavával.

LXX.

Könyűvel s búval Ámor étele ! —
Táplálom szívem', mely már rég kifáradt.
S eszembe ha jut sajgó, mély sebe,
Reszketni kezdek s arczom színe sápad.

De ő, kihez hasonlót nem találtak
Se, most, se rég, ágyamhoz jő ide ;
Én rajta nézni sem merem a bájat
S ő leül fekhelyemnek szélire.

Kezével, melyre vágytam annyira,
Letörli könyem, s édes a szava,
Milyet halandó sohse hallhatott :

«Mit ér tudásod», szól, «ha nem vigasztal ?
Nem sírtál eleget már ? Hagyj föl azzal !
Térj már eszedre : nem vagyok halott !»

LXXI.

Ha édes szemeire gondolok,
Miket ma ég bir, s aranyos hajára,
Orczáira vagy angyali szavára,
Mely most busít s előbb gyönyört adott :

Csodálom azt, hogy nem vagyok halott!
Az volnék, hogyha ő — kinek a bája,
Vagy szűzisége több-e? ki se látja —
Hajnal felé nem volna nálam ott!

Mily kegygyel, milyen édesen fogad!
Hogy' hallgat rám, midőn szomoru ajkkal
Elmondom kínaim történetét!

De azután, mikor tünik a hajnal,
Az égbe megy, jól tudva az utat.
És szeme nedves, arczán könyje ég!

LXXII.

Hajdan tán édes volt a szerelem
(Bár nem tudom mikor?): ma csupa bút ád!
S azok tudják csak ezt, kik megtanúlták,
Mint én, ki terhem oly rég viselem.

Ki századunknak éke volt: kimúlt hát,
S *fényétől* tündököl már most a menny;
Mig élt, volt néha vigaszom nekem —
Most elvevé szivemnek minden nyugtát!

A halál elrabolta javamat,
És bármily üdvben él is tiszta lelke,
Az énnekem már enyhülést nem ad!

Sirtam s daloltam — s most is azt teszem!
Mert éjjel-nappal gyűl a bú szivembe,
S kiömlik által ajkam- s szememen!

LXXIII.

(Az előbbi szonett amaz állításáról, hogy a költőt nem vigasztalja az, hogy L. lelke milyen boldog a mennyben.)

Szerelmi bú rossz útra vitte nyelvem,
Amelyen rég tanyázik már panasz;
S őróla, kiről annyit énekeltem,
Mondtam olyast, mi bűn s mi nem igaz.

Oh kell, hogy abban megtaláljam enyhem',
Hogy szívemet derítse hő vigasz,
Ha látom, milyen otthonos a mennyben,
S a kire vágyott, mint bán' véle Az!

És igazán meg is vigasztalódtam,
S nem vágyom őt itt tudni e pokolban —
Inkább egyedül élek és halok!

Hisz szebbnek, mint valaha, látom őt,
Amint maga s a többi angyalok
Lebegnek közös istenünk előtt!

LXXIV.

Az ég lakósai (az üdvözűltek
S az angyalok), alig volt fenn a mennyben,
Madonnám mellé mind oda röpűltek,
S csodálkozának rajta valamennyen.

«Mi fény, mi báj okozza gyönyörünket?»
Igy szóltak: «Hogy' van, hogy ily tiszta szel-
A földről még sohase menekült meg, [lem
Hogy új tanyát az égi honba' leljen?»

És ő örűl, hogy más a lakhelye;
Magát a legelsőkkel méri össze,
S mentében hátrafordul közbe-közbe,

Azt nézni, vajjon én követem-e?
Ezért irányul minden vágyam égnek —
Hallom, szavai sietésre kérnek.

LXXV.

Oh hölgy! Te, a ki látod Alkotónkat,
Mint érdemelték szűz erényeid,
Te, kit dicső fokán az égi trónnak
Már nem a bíbor, nem a gyöngy diszit,

Ki nők közt mégis a legcsillogóbb vagy:
Most annak arczán, aki égbe hítt,
Szerelmem' látod soha nem mulónak,
S látod, mért sírtam, írtam évekig.

Látod: olyan volt örökké szivem, [lak
Mint most, hogy téged mennyországba tud-
S hogy *látásodra* vágytam — soha másra!

A földről hozzád nézünk szüntelen . . .
Oh vess hát véget hosszu háborumnak,
Oh tedd, hogy fölmehessek szép hazádba!

LXXVI.

A legszebb két szem, mely valaha fénylett,
A legszebb orcza és a legszebb hajzat,
Mely mellett még a nap se tetszett szépnek
A legszebb hangok és a legszebb ajkak,

A kar, mely bárkit rabigába hajthat,
Ha Ámor még sosem is győzheté meg,
A legszebb lábak, mik poron haladtak —
Ah mindene amaz édeni lénynek:

Éltet lehelt belém! De most vele
Az Úr van, s annak szárnyas serege;
Csak én maradtam itt vakon meg árván,

Vigasztalásként arr' az egyre várván,
Hogy ő, ki látja búval telt szivem'
Könyörg majd, hadd lehessek véle fenn.

LXXVII.

Olykor, mikéntha hallnék hírnököt,
Kivel magához fölhivat Madonnám!
. . . Belől s kivűl változni nem szünök,
S olyanná lettem, egy pár év lefolytán,

Hogy immár alig ösmerem meg orczám'!
Már rég nem élek úgy, mint ezelőtt;
Vég órám' tudni régen vágyakoznám,
S hogy jöjjön gyorsan, lelkem könyörög.

Oh nap, min véget ér e földi fogság,
S én rongyosan, jól össze-visszatépve
Majd e halandó köntöst levetem,

És innen, hol vagyok sürű setétbe',
Majd odaszállok, ahol a menyország,
S hol látom istennőm' meg istenem'!

LXXVIII.

Szent *levegőmet* oly sürűn találom
Nyugalmam mellett, hogy én nagymerészen
Elmondom néki minden szenvedésem' —
Mihez éltében nem volt bátorságom.

És kezdem a szerelmes pillantáson,
Melylyel fejemre oly sok bút idéztem:
Mint éltem boldogul, habár szegényen,
S Ámor nyilától mivé kelle válnom . . .

Ő hallgat, rám szegezve szemeit,
S mutatja arcza bánatát szivének;
Olykor csak sóhajt, máskor könyezik.

Engem meg le-legyőz a fájdalom;
Sirok, s hogy szóltam, azt is fájlalom —
Mig álmom elszáll, lelkem meg fölébred!

LXXIX.

Egyenlő minden napom ezer évvel,
Mig hü vezérem' nem követhetem,
Ki itt lenn kalauzként ment velem,
S most boldog létre jobb uton vezérel.

És erről lábam most sohase tér el,
Bármily világi csáb is int nekem!
Szivembe már olyan fényt hint a menny,
Hogy egyre számitom, hány percz tünék el?

Nem félem, óh Halál, fenyegetésed'!
Urunk több kínnal szenvedett el téged,
S ő bátorságot énnekem is ád.

S csak nemrég annak testét jártad át,
Kit búmra nékem juttatott a végzet —
S felleg se boritotta homlokát!

LXXX.

Édes szemet halál el nem csufíthat
S halál is édes, édes szemekért!
Minek kivánjak halni más vezért,
Ha *ő* vezet, ki mindig jóra vitt csak?

Ő is, kinek te Föld! a vérét ittad,
Aki bezúzta Hades küszöbét:
Azt látszik mondani: «A sírt ne féld!»
Jöjj hát, halál! Én el nem utasítlak!

S ne késlekedjél — már nagy ideje,
Jöhettél volna akkor már ide,
Mikor Madonnám uj életbe szállt!

Mert én azóta egy napot sem éltem;
Csak *vele* jártam s czélhoz vele értem;
Lábam megállott, ahol *ő* megállt!

LXXXI.

Hű tükröm sokszor megmondotta már,
Megmondta változott halandó kérgem,
Lelkem s erőm, meg testi ügyességem:
«Öreg vagy — kár azt eltitkolni, kár!

A természetnek ellen sohse állj!
Korodban — úgy se győznél semmiképen!»
S most, mint a láng elalszik tó vizében —
Ugy súlyos szenderem is tovaszáll!

És látom azt, mint tűnik röpke létünk,
És látom azt is, hogy csak egyszer élünk,
S szivembe csendül annak a szava,

Kiről leoldák már a földi lánczot,
De aki ittlen oly egyedül állott,
Hogy hírbe' minden nőt túlszárnyala!

LXXXII.

Képzelmem oly gyakran szárnyal égbe,
Hogy azt hiszem, hozzájok tartozom,
Kik romlott földi fátyluk' összetépve,
Odarepültek, hol kincsök vagyon.

S ah! édes jéggé fagy minden tagom,
Amikor csendül üdvöm lágy beszédje,
És szól: «Hivem! szeretlek most nagyon,
Mert szíved s fürtöd mássá leve végre!

S az Úr elé visz. Én a porba hajlok,
S könyörgök, hagyja látnom valahára
A maga arczát s azt a másik arczot!

S ő szól: «Megírva rég, sorsod mi lesz!
S bár husz vagy harmincz évig várj még rája:
Meg ne sokalljad! Hidd el: nem sok ez!»

LXXXIII.

A nap, mely elvakított annyiszor,
Már kialudt; a fényes szem a sírba';
Dicső babérfám immár gyönge szilfa —
Akiért fáztam s égtem, az ma por!

S ez üdvöm és keservem. Nincs sehol,
Ki már most remegtetne s bátorítna,
Fagyasztana s szivembe' lángot szítna —
Nincs már reményem s már kinom se forr!

A kézbül, amely szúrt s czirógatott
S szült bennem annyi hosszu bánatot,
Édes-bús szabadságra rég jutottam:

S az Úrhoz vágyom mégis, kit imádok,
S kinek szemöldje mozgat száz világot!
Fölvágyom — kimerűlve, jóllakottan!

LXXXIV.

Huszonegy évig voltam Ámor foglya,
Örűlve — lángban, s kínok közt — remélve;
S hogy hölgyem s lelkem is fölszálltak égbe,
Tiz évet tölték ujra búslakodva.

S most elfáradtam; s annyi tévedésre,
Miktől erényem is már-már eloltva,
Bűnbánón nézek. De most, végkoromba',
Az istené lesz csak szivem verése!

Busít, hogy éltem rosszra forditottam,
Bár éveim' tölthettem volna jobban,
Ha kíntól futva, békét keresek.

Isten, ki lelkem' börtönébe zártad:
Ereszd ki! — érjen véget ennyi bánat!
Ládd: ismerem s nem mentem vétkemet!

LXXXV.

Siratom multam', a mikor csupán
Halandó, eltünő dologra vágytam,
S fenn nem repültem, bárha volt is szárnyam,
S jó példát tudtam volna adni tán.

Győzhetlen Úr, ott fenn a mennyországban,
Ki látod, mennyi kín zúdúla rám:
Segíts eltévedt lelkem bánatán,
És pótold, hogyha bennem mi hiány van.

Hogy már ha harcz között s viharban éltem,
Haljak meg békén, haljak meg a révben,
S hagyjam el szépen üres lakomat!

E pár napomban, amim még maradt,
S halálom perczeiben nyujts kezet,
Hisz más reményem nincsen kívüled!

LXXXVI.

Édes keménység, báj a megvonásban,
Melyett sugallott jóság s szűziség;
Szelíd, haragvó szók, mik fékezék
Emésztő s — jól tudom már — dőre vá-
[gyam';
Nemes beszéd, melyet ha hallhaték,
Legfőbb szemérmet s kellemet csudáltam;
Forrása, jónak, szépnek, melytől nálam
Minden alacsony eszme eltünék;

Édes tekintet, amely üdvözített,
Majd zabolázva merész lelkemet,
Ha vágyam nem haladt a jó ösvényen,

Majd enyhet adva fájó sebeimnek: —
Imé, ezek azok a gyökerek,
Mik nélkül nem lett volna üdvösségem.

LXXXVII.

Oh boldog lélek ott fönn! Te, aki
Rám szegzél napnál fényesb szemeket,
Ki által zengtek sóhaj- s szavai,
Mik bennem mostan is még csengenek:

Mikor még szűzi láng melengetett,
A rétre vitted őt bolyongani,
Ki mostan is körültem itt lebeg!
S járása nem volt földi: angyali!

De hajh! hogy Alkotódhoz röpülél fel,
S itt lenn maradt megint a szűzi fátyol,
Melyet te nyertél csak az ég urától:

Veled a Szerelem s a Kegy tünék el,
Fényes napunk a semmiségbe dűlt,
S maga a zord halál megédesült.

LXXXVIII.

Oh nyujts kezet kifáradt szellememnek,
Lendíts, oh Ámor, lankadt tollamon,
Hogy róla most is méltón énekeljek,
Kinek tanyája már az égi hon!

Legyen hasonló bájihoz dalom,
Amely *magától* így föl sohse lenghet!
Hisz oly szépséget, oly erényt, tudom,
Még ez a föld sohasem érdemelt meg!

S szólt Ámor: «Mit a menny tehet s magam,
Amit tanács s jó lelkek tanitása:
Mind megvolt *benne*, ki most sírba' van!

Mióta Ádám kinyitá szemét,
Őnéki mása nem volt . . . De elég!
Én könyezek, s te írod könyben ázva!»

LXXXIX.

Dalolva szálló, kedves kis madárka,
Amely keserged elmult szép idődʼ,
Ha látsz telet vagy éjt magad előtt
S emlékezel a napra, vagy a nyárra:

Ha mint a bút, mely lelked általjárja,
Ismernéd kínomʼ, mely még égetőbb:
Tudom, ölembe szállnál mielőbb,
Hogy osztozkodjam szived bánatábaʼ!

Én nem tudom, hogy búnk egyforma-é?
Kit *te* siratsz, tán él még, ugylehet,
Mig tőlem őt a menny irígyelé.

De ez az évszak, ez az esti óra,
Édes-kinos emlékim újitója,
Von, hogy most elcsevegjek teveled.

XC.

(A költő egy barátjához, ki szintén a hölgyét siratta.)

A nő, akit szerettél annyira,
Egyszerre elszállt tőlünk más vidékre;
S én azt hiszem, hogy fölrepült az égbe,
Mert mindene oly mennyei vala.

Attól, ki őket birta, földön élve,
Szivednek kulcsát kérjed vissza ma;
Ne nyomjon immár földi vágy sulya,
S lépj arr' az útra, melyre ő is téve.

S ha legnagyobbik terhed majd letetted,
A többit már letenned nem nehéz,
S könnyű-ruhás zarándok, mennybe mész.

Tudod: halandó minden, ami él,
S hogy könnyünek kell lennie szivednek,
Amikor arr' a vészes útra kél!

MAGYARÁZATOK.

LAURA ÉLETÉBEN IRT SZONETTEK.

II. E vers Petrarca homályosabb szonettjeihez tartozik. Gondolatmenete ez: Ámor meg akarta magát boszúlni rajtam, a mért ezerszer is visszavertem támadását, s azért egyszer csak kiszemelte a legjobb perczet és a legalkalmasabb helyet: úgy ajzotta föl ívét ellenem. Én (látva, hogy fölajzza ívét) ellenállásra készültem, s azt akartam, hogy *erényem* verje vissza a szerelem rohamát. S azért minden erényemet, a mim csak volt, szivembe központosítám, hogy védhessem meg mindenek előtt azt, másodsorban pedig szemeimet, (melyeket t. i. Laura nagyon is elbűvölt). De alig készültem ily módon az ellenállásra, már belé is csapott szívembe Ámor nyila, mely eddig nem tudott sohasem beléhatolni. — Itt aztán a költő tovább viszi e hadászati képet, s a szívbe központosított erényét hadsereghez hasonlítja, a mely ha hirtelen rátámadnak, nem tudja sorait eléggé kifejteni, nem tud elég erővel működni, sőt még csak nem is védekezhetik; de föl sem szalad egy biztos meredekre, a hol mentve volna a keservtől.

Most már (a csata után) szeretne oda menekülni, de már nem tud. — Mint e szonettből is látszik, Petrarca erénytelenségnek tartotta szerelmét, és más helyütt is gyakran tesz magának szemrehányást: mért nem tér vissza a jó utra, az *erény* utjára, az isten iránti szeretet utjára.

2. «*Lakoljon egy nap ezer sérelem*»: okozat ok helyett. Lakoljon az, ki ezer sérelmet követett el.

3. Mint másutt aztán meg is írja Petrarca, ez a legjobb idő ünnepnap volt, még pedig nagypéntek. A költő nem gondolta, hogy Ámor még ily szent napon is szórja a nyilat s azért nem is várta a támadást. A «legjobb hely» pedig a templom volt, a hol szintén nem gondol az ember Ámor rohamaira.

12. «*A biztos meredekre*»: az ész hegyére.

III. E szonett tárgya azonos az előbbiével, s az ahhoz adott magyarázat segélyével ez is érthető.

1. «*Midőn az alkotó*» stb. Mint már említve volt, Petrarca nagypénteken szeretett Laurájába; azon a napon, melyen hajdan, a szentírás szavai szerint, a nap is elsápadt, keseregve az Üdvözítő kínhalálán. Ezért mondja a

4. sorban: «Az egyetemes búnak közepette». Azaz nemcsak az egész emberiség bánkódott, hanem a természet is, rengett a föld, repedeztek a sziklák stb.

12. Laurát, a ki mindig — tehát akkor is — vértezve volt a szerelem nyilai ellen, nem bántotta Ámor; hanem igenis megsebezte a védtelent, ami pedig nem nagy dicsőség.

IV. 4. «*S kegyesbbé tette*» stb. A középkori astrologusok azt hitték, hogy a Jupiter bolygó kedvezőbb hatást gyakorol az emberre, mint Mars.

5—8. «*Ki földre jött*» stb. Ki emberré lett, s ez által világosakká tette az ó-testamentomnak a Messiás eljövetelére vonatkozó jóslatait, s ki által János meg Péter apostolok égi trónra lettek méltókká.

12. Krisztus, a ki már születése helyének megválasztása által is kimutatta, hogy szeret alázatos, szegény helyet dicsővé, híressé tenni: nem engedte Laurát sem nagy városban megszületni, hanem csak kis helységben (Avignonban). — «*Oly napot*». Petrarca leggyakrabban napnak mondja Lauráját.

V. Mint látható, ez egész költemény nem egyéb mint szójáték Laura kisebbített nevével, mely a régi olaszban Lauretá-nak (LAU-RE-TA), az új olaszban pedig Laurettá-nak hangzik. A *Lau* szótag dicséretre (laus) emlékeztet, a *Re* regensnőre, a *Ta* taceo-ra (hallgatni). E szerint: ha lassan ki kezdi ejteni Petrarca a Laureta szót, már az első szótag biztatja, hogy csak dicsőítse, dalolja kedvesét. S e daloló kedve még nő, ha a Re szótag eszébe juttatja neki Laura királynői megjelenését. Csakhogy a Ta-nál eszébe jut a Taceo ige, s így arra gondol, hogy jobb volna, ha ilyen, nem az ő erejének való thémákról hallgatna. A 10. sorban *Laus* és *Reverentia* ismét a két első szótaggal űzött szójátékból kerültek a versbe. — Természetes, hogy e szójátékoskodás az eredetiben olasz szókkal történik meg, de ezeket bajos lett volna a magyar szövegbe

beleszőnöm. Czélszerűbbnek láttam ezért őket az általánosabban ismert megfelelő *latin* szókkal pótolni, s azt hiszem, ily alakban a szójáték teljesen érthető lesz.

12. «*De hát Apollo*» stb. Itt találkozunk először Petrarca egy nagyon sűrüen előforduló hasonképével: azzal t. i., hogy Laura helyett Apollo szent fáját, a babérfát említi. A «Laura» név ugyanis rokon hangzású a «lauro» (latinul laurus) szóval, mely babérfát jelent. Ez alapon szereti Petrarca imádottját egyszerűen csak babérfának, örökzöld lombnak, Apolló szentelt fájának stb. nevezgetni.

VI. 1. A vágy e szonettben lóhoz van hasonlítva, mely letért a régi útról (azaz már nem kívánja meg azt, amit előbb) s kirántva a lovas kezéből a féket, nekiszilajodva ront a halálba.

12. «*S csupán hogy a babérfát*» stb. A babérfa (lásd V. sz.) Laura. A babérfa gyümölcsének gyógyereje van, de ez *egy* babérfa gyümölcsei (Laura szavai, tekintete stb.) gyógyítás helyett csak mérgesítik a sebet.

VIII. «*Midőn a bolygó*» stb. Midőn az időt mérő bolygó, azaz a nap, eljut a bivaly jegyébe, azaz a mikor neki tavaszodik: oly fény hull az égről, hogy virít minden stb. Az *én* napom (Laura) is fakaszt ugyan bennem édes eszmét s szavakat: de számomra mégsem tavaszodik ki soha sem.

9. «*Az ilyen s más gyümölcs*»: az *ilyen* gyümölcs, aminőt én ime küldök.

X. 9. «*Az az édes Eszme*» nem más, mint az, hogy iparkodnia kell méltóvá lenni a paradicsomra, mert különben nem fog találkozhatni holta után Laurával, aki természetesen majd ott lakik. Ezért kezd tehát a költő jámborabb, istenfélőbb lenni. — Ez eszme sajátságos ellentétben van azzal, melyben Petrarca a *szerelem* útjáról vissza akar térni az *erény* ösvényére. (L. II. sz. s még sok más helyen.) Ily ellentétek nála nem ritkák.

11. «*Mit bárki más szeret*»: A hiu földi élveket.

XI. 6. «*Rá, mily nagy*» stb.: arra a hosszú útra, melyet meg kell tennem, hogy méltóvá legyek a mennyországra, hol vele majd együtt élhetnék, és gondolok életemre, mely oly rövid, hogy kérdés, vajjon e hosszú utat meg fogom-e tehetni?

11. «*Ha lelke réges-régen elhagyá*»: mert folyton Lauránál időzik, arra gondol.

XII. 12—14. Épúgy, mint a zarándok ama fakó kendőn az Üdvözítő arczvonásait keresi: épúgy keresem én más nők arczán, ha vajjon nem hasonlít-e valamely vonásuk a tiedhez?

XIII. 9. «*De szellemeim aztán jéggé válnak*»: az életszellemek (spirti vitali), melyek az akkori physiologia szerint, amíg működnek, melegek, aztán pedig meghidegűlnek. Értsd tehát: szinte megmerevedem, szinte eszméleten kívül vagyok, ha el kell tőled távoznom.

11. «*Csillagim*»: szemeid.

12—13. Szerelmem olyan erőre kap, hogy mintegy megnyílik a szívem, hogy lelkem kiszállhasson belőle s mehessen *utána*, időzhessen *őnála*.

XVII. 1—14. Hogy visszatérjen végre békém, melyet szemeid elraboltak: már százszor kértelek, fogadd el szívemet. De te nem akarsz hozzám leereszkedni. Csakhogy ha más nő azt reméli, hogy így majd tán *néki* kínálom szívemet: téved. Azonban magamnak se kell majd az a szív, melyet te megvetsz; s így ha sem nálam nem lehet, sem nálad, sem másnál, egyedül pedig, test nélkül, szív nem élhet meg: majd letéved természetes útjáról, azaz meghal. S ez mindkettőnk bűne lesz (az enyém, mert elűztem, a tied, mert nem fogadtad magadhoz); de a te vétked mégis nagyobb volna, mert szívem jobban akar hozzád menni, mint nálam maradni.

XVIII. Ama platoi eszméből indulva ki, mely szerint a tiszta lelkek a test halála után valami csillagba mennek által: a költő töpreng azon, melyik égi kör melyik csillagába fog Laurája szállani. Ilyen égi kör az akkori astronomia tanai szerint tíz volt, melyek egymás fölött állottak: legalantabb a hold, aztán a Mercurius, Vénus, a Nap, Mars, Jupiter, Sáturnus, Álló csillagok körei, a kristály-ég és az Empyreum. Ha tehát Laura lelke a Mars és Vénusz közt üt majd tanyát, azaz *a nap* szomszédságában: majd ennek elhalványul a fénye az övé mellett, mely oly nagy lesz,

hogy az ég minden lakója majd odaseregel, azt megbámulni. Ha pedig a negyedik bolygó, a *nap* alatt fog lakni, tehát vagy a hold és Mercurius közti, vagy a Mercurius és Vénus közti körben: mind a hold, mind a Mercurius, mind a Vénus veszítenek majd fényükből, azaz nem fognak olyan fényeseknek látszani, mint most. A Mars, az ötödik bolygó égi körébe föl se szálljon, mert e bolygó vad természete nem egyezik meg az ő gyöngéd lelkével. Hanem a többiek közül, amelyek a Mars után következnek, már akármelyikbe szállhat: bizonyos, hogy őt egy se birná elhomályosítani, még a legfényesebb, maga Jupiter bolygó sem.

XX. 2. A nagy medve (gönczölszekere) vagyis *Callisto*. Juno féltékeny volt e nimfára s átváltoztatta csillaggá.

9. «*Ilyenkor tért*» stb.: t. i. reggel kezdtem megint remélni. De reményemet most nem onnan merítém, a honnan rendesen szoktam; arczából, mosolyából stb., mert szemem le volt hunyva s álmomban sirtam is. A remény tehát nem a *szem* megszokott ösvényén jött belém.

12. Nem volt már oly merész, kevéssel beérte.

14. Felüdül majd Laura s még soká fogsz a földön benne gyönyörködni.

XXI. 1—2. Hogyha még szereted Laurát, azaz a babérfát. Apollo ugyanis szerelmes volt Dafnéba, s ez, mikor előle menekült, szűzi félelmében arra kérte anyját, Gaeát (a földet), nyelje őt magába. Gaea ezt

meg is tette s leánya helyébe babérfát növesztett azon a ponton. E hitrege egy másik változata szerint pedig magát Dafnét változtatta át babérfává. Dafne apja Peneus thesszáliai folyam-isten volt, s ennek partjain történt is meg az átalakulás. Ezért mondja a költő:

2. *A vágy, a mely Thesszáliába gyúlt.* Az V. szonett 12. sorának magyarázatában említve volt, mi alapon nevezi Petrarca Laurát babérfának. Itt már tovább megy e csereképben és Laurát *egynek* veszi ama babérfával, melyre Dafne Thesszáliában átváltozott. Igy hát Petrarca Laur*á*-ba is szerelmes, minthogy hajdan szerelmes volt a laur*o*-ba. Vagy pedig azt látszik föltételezni, hogy Laura Dafne képében élt, s ezért e két alak teljesen ugyanaz. — Az akkori műizlés nagyon kedvelte az ilyen furcsaságokat, melyeket modern költő ugyancsak nem merne magának megengedni.

7—8. *A szentelt lombot»* stb. Mint már említve volt (l. V. szonett), a babérfát Apollo szentelt fájának tekinték. E szerint e versszak értelme: Védd meg e rossz időtől Laurát. Apollo, mint a napisten, megváltoztathatja ugyanis az időt.

10. «*Amely föntarta*» stb. A mythologia szerint Apollo Dafne kedvéért emberré változott, s Admetus thesszáliai király udvarában szolgálva, sóhajtozott imádottja birásáért.

11. Azaz: legyen megint jó idő, s majd ez sietteti Laura fölépülését.

12—13. S majd akkor kijöhet a szabadba s szokása szerint elüldögélhet a pázsiton.

14. Itt a költő újra átcsap a babérfa-hasonlatra. «Megint kizöldel majd fánk» tehát azt teszi, hogy Laura megint egészséges lesz.

XXIII. 3—14. Öngyilkossá lettem volna, de félek, ha testem meghal is, lelkem majd holtom után is szenved. S így bár előttem már az ösvény, t. i. az öngyilkosság útja, s már félig-meddig rá is szántam volna magamat e tettre: nem merem mégsem elkövetni és megállok fele-úton. Minthogy hát én *magam* nem merem magamat megölni: szeretném, ha amúgy halnék meg. Vagy Ámor röpítse rám azt az utolsó, mintegy kegyelem-nyilat, melyet már annyi emberbe lőtt, vagy pusztítson el a kéréseim iránt *siket* halál, ki arczaimat befesté ugyan színével, a «halálos sápadtság»-gal, de nem hí el mégsem magához, azaz nem szólít a sírba.

XXVI. Alapeszme: Az egész természet bánkódik és haragszik, ha Laura elmegy innen.

6. Caesar hava: Julius Caesar hava, július hó. Janus hava: január.

7. «*A föld is sír*»: áradás van. — «*A nap meg*» stb. Apollo pedig néz távozó kedvese után.

9. «*Két ádáz csillag*»: Marsnak és Saturnusnak az akkori astrologusok szerint rossz befolyásuk volt az emberre. (L. XVIII. szonett.) — «*Orion kaszája*»: Orionnak, a kaszás csillagnak feltünését a hajósok vihar előjelének szokták tekinteni.

12. Poseidon: a tenger helyett, Here: a lég helyett, mi valamennyien: a föld helyett, melynek lakói vagyunk.

13. Eolus a szelek királya. Értsd tehát: A szelek pedig légben, vízen és földön zúgnak, s nekem úgy tetszik, mintha azt zúgnák: Laura im elmegy innen.

XXVII. 3—4. Vulkán, a szicziliai Aetna-hegyben lakó kovács, hiába csinál Zeusnak mennykövet, mert annak nem kell.

7—8. A napsugár megmelegíti Herét is, a levegő istennőjét, Apollo hugát, s a légnek megújúl illata.

XXVIII. 1—2. «*Latona fia*» stb. Kilenczszer kelt fel a nap (Apollo, Latona fia). (L. XXI. szon. jegyz.)

13. Esett az eső.

XXIX. 1. Julius Caesar tudvalevőleg Thessaliában, Pharsalusnál verte le vejének, Pompejusnak hadát. Ez aztán Egyptomba menekült, ahol egy áruló katonája megölte. Midőn levágott fejét Caesar elé vitték, s ez ráismert Pompejusra: állítólag sírva fakadt.

5. Dávid is sírva emlékezett Absalonra, bár ez lázadó volt.

7. Midőn Dávid a Gilboa hegy mellett értesült Saul leveretéséről és haláláról, a biblia szerint elátkozta e hegységet, hogy többé se harmat, se eső ne érje. Ezért maradt a hegy kopár.

9. De téged nem győzhet le sohasem a szánalom, mint emezeket.

XXX. 3. «*Bájakba*» stb. A tükör oly báj segítségével tett téged magába szerelmessé, a mely nem az *öve*, hanem a tied.

6. «*Lakombul űzz ki*»: űzz ki szivedből.

9. «*De oly szilárdul laktam*»: oly híven, oly rendíthetetlen szerettelek, hogy bár nem vagyok arra méltó, hogy szivedben éljek (ott, a hol *te*): mégis roszszul cselekedett tükröd, hogy tégedet ily büszkévé s önmagadba szerelmessé lett.

12. Narcissus oly szép volt, hogy mindig magát bámulta a patak vizében. Ezért büntetésből a hasonnevű virágra változtatták át.

14. Vigyázz, hogy belőled is valami virág ne legyen, ámbár a fű ily szép virágot nem is érdemelne.

XXXI. 1—2. Oly hiú vagy, hogy mindig czifrázgatod magadat gyöngygyel és aranynyal, sőt virággal is, bár most csak igen kevés virágot kaphatni, mert tél van.

XXXII. 2. «*A szellemek*»: a középkori physiologusok által föltételezett életfentartó szellemek (spiritus vitales). L. XIII. szon. 9.

5—8. A régi, azaz a Laurához vivő útra engedném vágyamat, melyet eddig annyira zablán tartottam, hogy bármint szeretett volna odavinni, én nem engedtem meg. (Itt is, mint a VI. szonettben a vágy lóhoz van hasonlítva.)

9. Nem *én* vezettem vágyam lépteit, de *az* vitt engemet oda, a hova akart: Laura felé.

13. S aztán, ha megint ébred majd vágyam s én ki nem elégítem, mint most: belehalok.

XXXV. 1—7. Ha kissé közelebb álltam volna Laura szemeihez, tán én is babérfává lettem volna a haláltól való rémületemben, mint hajdan ő, Apollótól való féltében. De ha ilyen kis lélek mint én, nem is változhatik oly dicső fává (ámbár hiszen tudom, ő még úgy sem szeretne, ha én is ép olyan volnék, a milyen ő): talán sziklává meredtem volna.

12. S nem hordanám a bú eme nagy terhét, mely olyan óriási, hogy még Atlast is irigylem, a ki pedig a mennyboltot kénytelen vállain hordani. Atlas itt azonosítva van a nevét viselő marokkói hegygyel.

XXXVII. 1—4. Szerencsém (azaz Laura egy-egy barátságos mosolya) oly soká késik, oly lustán jön, hogy már reményem habozóvá lett, bár vágyam még folyton növekszik. S szerencsém közelegte oly lomha, hogy nem kisebb kín várni rája, mint egyenesen elfutni előle. De ha aztán végre csakugyan megjő, ha Laura barátságos lesz irántam: oly hamar elmulik az egész, oly gyorsan mén tova, úgy ered futásnak, mintha csak tigris volna.

XXXVIII. Laura, a ki míg nem haragudott rám, jó és erényes eszméket fakasztott szellememből s meg is védte azokat, hogy egyre nőjjenek: most egyszerre, váratlanul, míg magamat biztonságban hittem, kegyesből kegyetlenné lett irántam. S ez rám oly nagy csa-

pás, hogy mindig ezt mérlegelem. Majd mit fognak azok mondani, kik azt remélték, hogy ha dalaimtól meglágyul Laura, majd az ő imádottjaik is fogják követni ennek példáját? Mit fognak ezek most mondani, hogy egy babérfa miatt (azaz Laura miatt) semmivé lesz reményük? Bizonyára elátkozzák e fát, hogy senki se dallja többé, s hogy száradjon ki!

XL. 8. «*Vad ellenem*»: a sátán.

XLI. 5—14. Vagy a harag más ilyes jelei által elérhetnéd azt, hogy többé ne szeresselek, hogy kiűzzelek szívemből, hol Ámor alakodat mindig inkább meggyökeredzteti, azaz a babér-ágat mindig uj meg uj fába ojtja be, úgy hogy már lelkem minden fájába, azaz minden gondolatába be van ojtva irántad való szerelmem: akkor igenis érteném, hogy mért haragszol rám. Mert akkor azt hinnéd, hogy végre mégis csak elhagylak! Hisz tudom, hogy nem szereti gyöngéd lelked az én forró szenvedélyemet, mint a hogy a gyöngéd fa nem a túlmeleg talajt: de hát mind hiába! Te szívemből el nem költözhetel, s azért, ha már a végzet úgy akarja, hogy benne élj: legalább ne gyűlöld azt a földet, melyben tenyészel.

XLIII. 1. A földközi tenger balsó oldalán, tehát azon a felén, melyben Olasz- s Franciaország fekszenek.

3—14. Petrarca a vízről hirtelen egy babérfát pillantott meg, s minthogy rögtön kedvesére gondolt, oda

akart rohanni a «Laura fájá»-hoz. Kiszállt, de futtában nem vett észre egy a fű közé rejtett patakot, s abba belebukott. Bár senki sem látta, mégis szégyelte dőre szerelmi hevét, mert hisz a gyöngéd lelkű embernek elég az is, ha *maga* látja nevetséges voltát. De azon örült, hogy most *lába* lett vizes, nem pedig *szeme*, a mint ez nála rendesen meg szokott történni. Tartós e szerepcsere csak úgy lehetne, ha könyeit örökre letörlené egy a mostani áprilisnél vigabb április.

XLIV. Róma viszontlátása, oh rómaiak, arra késztet, hogy sirassam multamat, melyet legnagyobbrészt hiu földi szerelemben tölték. Azt hiszem, hogy maga e föld szól: «Ébredj álmodból! Ugyan mért alszol ily sokáig! Eszmélj fel és gondolj a lelki üdvre!» s aztán égnek mutat. De e gondolattal szemben áll egy másik, mely így szól: Mért mennél el a szerelem utjáról? Hisz nemsokára megint láthatod majd Laurát!» S ama másik *örvendetes* gondolat után a *kínos* szerelmemre való emlékeztetés mintegy jéggé dermeszt. És így folyik egyre a harcz e két gondolat közt, s nem tudom, melyik fog győzni, bármennyiszer küzdtek már.

XLV. 11—2. Csak mint egyszerű vándor mentem, és senki sem tudta, hogy én Petrarca vagyok. De azért, oh Ámor, hírnökeid, a szerelmi gondolatok, sóhajok ott is rám találtak és gyötörtek.

XLVII. 3. Értendő a földközi tengerben található ugynev. phrygiai kő.

9—19. Bárkire nézett L., mindenki beleszeretett, de leginkább én.

XLVIII. 2. «*És börtönömbe*», azaz Laura mellé, mert ha nála vagyok, nem mozdulhatok mellőle s így börtönben érzem magamat.

4. Nemcsak a L. rabja lettem, de vágyaimé is.

7. «*Tudom, ha esküszöm rá, sem hiszik*» azt, hogy rosszul esik a rabnak, mikor kiszabadul.

9—14. S most is oly szomorú vagyok, mintha egyre raboskodnám. Magammal hordom lánczomat (azaz szerelmi gondolataimat) és a mi szívemben van, le lehet olvasni homlokomról. Ezért aztán úgy nézek ki, hogy majd ha, barátom, meglátsz: azt fogod mondani: «Már ez az ember féllábbal sírban állott!»

XLIX. 1. Polycletus híres görög szobrász itt mint a képzőművészetek repraesentansa van említve. Értsd tehát: ha az összes szobrászok és festők versenygtek volna szép tárgyak keresésében stb.

5—6. Csak a paradicsomban készíthette Memmi e festményt, ott, a hol Laurának *hona* van, minthogy ő az *égből* szállt földre.

LI. 1. E költeményt P. Laura iránti szerelme 14. évében, 1341-ben írta.

3. Ha ez a kín így eltart a tizennegyedik esztendő végeig: égő tüzem elemészt, mert nincs olyan hűvös árny, sem olyan enyhítő szellő, mely ilyen nagy láng elől üde menhelyet adna.

7. Mert lelkem másik fele Laura.

LII. Már szinte roskadozom bűneim terhe alatt, (hogy t. i. oly régen járok hiu földi szerelem után) és félek, hogy a jámborság útjáról végkép letévedve, a sátán kezébe kerülök. Igaz: Jézus Krisztus lejött a földre megváltani bűneinktől valamennyinket, s így engemet is: de ő, kit az Uristen küldött le, már elszállt tőlünk régen. Hanem azért még mindig élnek ama szavai: «Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis!», s ezért remélhetem, hogy én is még üdvözűlök. De nem tudom: égi kegyelemnek fogom-e azt köszönhetni, vagy a magam iparkodásának (ezt Petrarca szeretetnek hivja), vagy pedig a praedestinatiónak? A két végső sor Dávid 54. zsoltárából van véve, melynek az egész szonett utánzata.

LIII. 5—8. Ha szellemem majd fölszáll szabadon, mely pedig bennem még soká megélhet: inkább ne legyen még fölirás sem a síromon, hogysem azt irják rá pl.: Laurát dalolta s miatta halt is meg. Más szóval: Igy én még soká elélhetnék, ha *te* nem kinoznál; s én inkább akarok dicstelenül meghalni, mint hogy azzal tegyek szert fényes síremlékre, hogy örökké rólad zengek s belehalok búmba.

12—14. Ha pedig azt hiszed, hogy így is hű leszek hozzád, bár egyre boszúdat érzem csupán: tévedsz. Mert majd a szerelem istene és enerőm is kiszakítnak bilincseidből.

LIV. Petrarca már öregszik s már csökkenni érzi szerelmi lángját; bár nincs teljes biztonságban Ámor

fegyverétől, de már közelébe mer menni. Több veszélytől, tőrtől már nem retteg, sem attól, hogy bár még vérzik a szerelem nyilától, bele is haljon a sebbe. A köny is csak egész szeméig tódul, de azon *ki* már csak ritkán ömlik, bár nehéz visszatartani. Már nem lángol, csak hevül, nem álmatlan, csak meg van álma néha zavarva.

LV. 1. «*Szívem' kisérve*»: accompagnirozva.

4. Holott *az,* hogy szíved haldoklik, nem a *mi* bűnünk, hanem másé.

5—6. Nem *ti* rajtatok ment-e be, s megy be még ma is Ámor szívembe, a mely lakhelyévé lett? Nem *ti* néztetek Laurára?

7—8. Azért tettük, mert a *szív* vágyott rá.

10. T. i. Laurát.

LVII. 1—2. Laura szemeit.

4. Nem pedig, mikor már sok szenvedést is végig kelle tűrnünk.

7—8. Kínaim nem halnak meg, mert addig fognak tartani, míg csak élek. Pedig úgy látszik, lelkem épenséggel nem akar kirepűlni szívemből.

11. Nem fordul meg: azaz nem hozza vissza régi nyugalmamat, s nem is áll meg, ha véletlen egy-egy jó perczem akad.

LVIII. 12—14. Minthogy Laura rögtön, mihelyt csak rám nézett, tudta, hogy halálos sebet ütött szívemben: most már szemei (ellenségeim) nem azért kí-

noznak, hogy meghaljak, hanem azért, hogy minél kínosabb legyen vesztem.

LIX. 1—6. Soká késik ama reményem valósulása, hogy L. majd nem lesz oly szigorú irántam. Éltem pedig oly gyorsan tűnik, hogy szeretném, ha nem most menekülnék csak a szerelem útjáról, mikor már elcsigázott béna vagyok, hanem tettem volna meg régen, mikor idején volt, mikor úgy szökhettem volna le amaz útról, mint a gyík.

9. A nem viszonzott szerelem útjára.

12—14. Fussatok és ne higyétek, hogy mivel nem vesztem el *én,* ti sem vesztek el. Nálam az volt menekülésem oka, hogy L.-nak is mély seb volt szivében. — Ez az egyetlen hely P.-nál, melyből a kommentátorok többsége azt olvassa ki, hogy L. *viszonzá* a költő szerelmét, holott általában csak arra engednek következtetni P. erre vonatkozó nyilatkozatai, hogy L. *baráti* érzelemmel viseltetett iránta. Én azt hiszem, hogy ha e «seb» alatt csakugyan P. iránti szerelmet kellene érteni, a költő e boldogságát gyakrabban jelezte volna. Némely kommentátorok ennélfogva azt a hypothesist állították fel, hogy P. kedvese *mást* szeretett. De talán mégis legvalóbbszínű az a föltevés, hogy L. egyáltalában boldogtalannak érezte magát öreg férje oldalán, s így, maga is boldogtalan lévén, több szánalmat érzett a vele egysorsuak iránt.

LX. 6—8. S még szerelmi börtönömből való szökésem közben is vissza csábítgatott egyre Ámor, a ki

mindenféle álarczos öltözetben tűnt elém, úgy hogy mindjárt rá sem bírtam ismerni. S ez a folytonos csalogatás oly fájó, hogy ezért stb.

12. Későn láttam, hogy engem szerelmi tévelygésem fog elveszteni. Ha előbb láttam volna: most nem kerűlne annyi kínomba, hogy megszabadúljak e tévelytől.

LXII. 6. Mint a szerelmesek példaképét.

7. A tudományos munkálatokkal való foglalkozás P. eszméit egy időre elvonta a szerelemtől. (L. a XLV. szon.)

9—14. S bár az a szem, amelyben megpillantottál, s a melyben annyira szerettem lakni, amikor benned szerelmet keltettem, lassan-lassan már visszaadja ívemet: azért mégsem lesz arczod könytelen. Értsd: Bár Laura lassanként öregszik már: azért majd lesz mégis ezentúl is részed szerelmi bánatban. (L. a LXI. szon.)

LXIII. 1—2. Midőn az ifjú meglátja szerette hölgyét, szívéből e kép elől minden más gondolat tovaszáll.

6—12. A lélek útra kelő része, mely önnönmagának többi részeitől fut: átszáll a nő lelkébe. (Az ember lelke legnagyobbrészt kedvesénél időzik.) Hasonlóképen történik a nő lelkével is, melyet a férfi lelke kiszorít helyéből, és arra kényszerít, hogy viszont az a *sajátmaga* lelke helyét foglalja el. Igy áll boszút azon, a ki arczával kiűzte lelkét rendes lakából. Lelkének száműzetése víg, még pedig először mert boszút áll-

hatott, másodszor mert édes dolog, ha a lélek L.-nál időzhetik. E *lélek-csere* okozza a sápadást.

14. «*Az enyém*»: Lauráé nem.

LXIV. 12—14. Nem is zengem hát, csak annyit mondok, hogy Jézus Krisztus igenis meg szokta jutalmazni a hűséget, a mint megjutalmazta Magdolnában és Péterben, mig én nekem, úgy látszik, csak árt a hűség. Ti, oh Laura szemei, ennyiből is megértitek, mit akarok mondani, ha kívületek más nem is tud megérteni.

LXV. 4. A szerelem hálóját.

9—12. *Akkor* hibáztam, midőn tisztán csak azért, mert L. elbűvölte szemeimet, elhagytam a szabadság ösvényét és L. rabjává esküdtem.

13. L. önkényét, kegyetlenségét.

LXVIII. 1—4. Ama helyek közt, melyek miatt könyezni kell, első sorban, L. szobáját, illetőleg (rész az egész helyett) annak két ablakát említi a költő, minthogy L.-t azért nem láthatja még gyakrabban, mert az többnyire otthon van. Az *egyik* ablak délnek fekszik, minthogy P. azt mondja róla: mig az *én* napon (Laura) bármikor odamehet hozzá, a másik (igazi) nap délben tűz csak reá. A másik ablak északnak fekszik, minthogy a hideg északi szél rázza.

9. «*A büszke út*»: az az út az avignoni Clara-templom padsorai közt, amelyen megpillantotta L.-t. Az út büszke, mert L. járt rajta.

11. «*Ép az nap*»: szerelmem keletkezésének évfordulóján, ápr. 6-án.

LXIX. 9—14. Tudom, hogy nagyon gyorsan tűnik az idő, nagyon gyorsan öregszik az ember. És én az idő gyors tünését nem tanultam mágiai könyvekből, aminőkben az ilyenek meg vannak irva: hanem saját tapasztalásomból. Hiszen íme, alig vettem észre, már tizennégy esztendeje küzd bennem a vágy s az ész! De tán most valahára mégis csak el fog dőlni a harcz — s ha jól sejtem, az ész javára.

LXX. 1. Ptolomaeus, aki előbb Pompejus seregében szolgált, aztán pedig átcsapva Caesar pártjára, megölte urát. (L. XXIX. szon.)

11. Azaz ha vigságát akarja rejteni, mint Caesar: szomorúságot színlel; ha gyászát, mint Hannibál: vigságot mutat.

LXXI. 8. E szonettet P. Laurával való első találkozása után tizenöt évvel irta.

11. Mindig látom szemének sugarit, vagy más oly sugarakat, melyeknek fényerőt *azok* adtak. Azaz: mindig előttem vannak szemei, vagy pedig ama tárgyak, melyekre ő ránézett, s amelyeket én csupán csak azon okból veszek észre, mert az *ő* tekintete mintegy átadott valamit nekik a saját fényéből.

12—14. (Lásd XLI. szon. 6. s.) Én csak *egy* babérfát szeretek; de mégis, bárhol vagyok, mindig babérfa van előttem: mintha csak abból az egy babérból, Laurából, egész nagy babér-erdők nőttek volna.

LXXII. E szonettben P. megszólítja előbb a helyet, amelyen Laura megállott és barátságosan mosolygott feléje, aztán pedig a

12—14. sorban így szól Sennuccio barátjához: Ha igaz az, hogy te is szerelmes vagy, s e szerint gyakran találkozol Ámorral: kérd őt majd, hogy Laurám *ne* csak mosolyogjon rám, hanem érezzen irántam igazi szerelmet, sírjon, sóhajtson utánam!

LXXVI. 14. «Ámor, istenünk»: l. a LXXII. szon. 12—14. Sennuccio szintén szerelmes volt, tehát neki is istene volt Ámor.

LXXVII. 1. Másik fele Lauránál van.

2. Bár ne volnék szerelmes Laurába és bár élhetnék itt veled boldogan!

10—14. Itt lakik Laura, aki, ha akarja, véget vethet a villám- és viharnak. Ezért itt eloltja Ámor a vihartól való félelmemet, mig szerelmemet még inkább növeli. S ha már L. születéshelyének láthatása ily hatást gyakorol rám: hogy' átváltoznék rettegésem a legmagasb fokú boldogságra, ha őt magát, ha *szemeit* láthatnám!

LXXVIII. 1. «*Babilon*»: az avignoni pápai udvar, mely ellen P. sok helyen nagyon élesen kelt ki

3—7. Mely csak bút fakaszthat a jó keresztényben, annyira, hogy tovább is nézném azt a sok förtelmet: halálom lett volna. Most visszatértem Vaucluse-be, s itt amint ép szerelmi kedvem tartja: verselek vagy koszorút fűzök.

12—14. Laura és Giovanni Colonna, P. maecenása, kinek azt kívánja a költő, hogy álljon oly szilárdul, mint eddig még soha!

LXXIX. (Lásd a XXI. szon. magy.)

LXXX. 1—4. Telve ama bájak benyomásával, melyeket már az nap véstem lelkembe, midőn szememet már le is akartam hunyni örökre, hogy sohse lássak L.-nál kevésbbé szépet. Értsd: Tele ama bájak benyomásával, melyeket már L.-val való első találkozásam alkalmával véstem lelkembe — otthagytam Avignont és eljöttem Vaucluse-be.

13. Első találkozásunk emléke.

LXXXI. 1—8. A vauclusei völgy *belső* oldalán *(a)* a hegy sokkal meredekebb, mint annak külső felén *(b)* A költő, hogy sóhajait szabadabban röpíthesse Avig-

non felé, hol Laura lakik, föl szeretne menni a hegycsúcsra *(c)*, ahonnan mindenesetre kurtább és biztosabb útja volna sóhajainak, azaz ahonnan könnyebben eljutna hangja Avignonba, mintha a hegy talpánál *(d)* sóhajtozik. Csakhogy az *a* oldal oly meredek, hogy bármint fáradozik a költő, ott nem bir feljutni a csúcsra. Már most hát azt kívánja, legyen fordítva a dolog (úgy amint a 2. sz. ábrában van bemutatva).

Ott a hegy könnyebben megmászható, lejtősebb oldala Vaucluse felé esik, a meredekebb pedig Avignon felé. Már így aztán fölmehetne P. a *c* csúcsra. A *b* oldalt nevezve a hegy arczának, mint a melylyel az kitekint Avignon felé, az *a*-t pedig határának: P. kérése annyit jelent, hogy vajha a hegy *arcza* nézne Róma felé, Avignonnak pedig, mintegy megutálva az ottani bűnöket, fordítson *hátat*.

7—11. Most a meredek hegyoldal sziklái össze-vissza tördelik a hanghullámokat és azok csak így jutnak Lauráig. Csakhogy onnan, Avignonból énfelém nem száll vissza egyetlenegy se: Laura nem küldi vissza, nem viszonozza sóhajaimat, mert örömmel fogadja őket, örül neki, hogy én kínlódom.

13. «*A vesztett tájat*»: Avignont.

14. «*Fárasztja lábam*»: amennyiben mégis sokszor fel próbálok mászni a hegycsúcsra, hogy Avignon felé nézzek.

LXXXII. 7—8. Rettegek, hogy mire búm véget ér, meg lesz Laurám halva. Azaz: Búmat szeretném túlélni, de Laurámat nem.

9—12. E tájon, hol minden szerelmemre emlékeztet, már ki nem bírom. El akarnék menni. Szeretném, ha *nagyon* akarnék menni, azaz ha akaratom oly erős volna, hogy végre is hajtanám. De ilyen erősen nem bírok akarni, sőt lehetőleg iparkodom, hogy ne is nőhessen meg akaratom ennyire.

LXXXIII. A menny egy forgása az akkori astrologia szerint tudvalevőleg egy év.

4. Bűnbánatot azért, mert letértem a jámbor erényesség útjáról.

8. *Ez* átka a *testnek:* azaz ennek a test oka, mely mindig rabja a szokásnak.

12—14. Vagy ha már nem is *alhatik ki* lángom: legalább ne szeressen ily féktelenül, hanem csak annyira, amennyire *én* akarnám szeretni, s amennyire illenék őt szeretnem.

LXXXIV. 1—14. Midőn P. megmondta Laurának, hogy visszamegy Olaszországba, menekűlni ama tájtól, mely csak növeli kínjait: Laurát oly erős érzete fogta el a szánalomnak, hogy elsápadt. De restelte elhalványulását, s hogy azt P. ne vegye észre, zavartan mosolygott. De azért e mosoly daczára is észre lehetett venni a sápadást. Az a mosoly csak *ködlepelként* rejté a Sápadás testét. S annyi fenség volt e sápadásban, annyi méltóság a mosolyban: hogy *ő* is elsápadt, azaz hogy az ő szíve is nyilatkozott arczain. Szíve *kijött* arczára, mintha csak fogadni akarná a ritka, királyi vendéget: Laura Elhalványulását. — Olyan találkozás volt ez a mienk, aminő az égi szellemeké szokott lenni. Azok is megértik egymást szó nélkül, és mi is értettük egymást. Én *megéreztem,* hogy ő sajnálkozik rajtam, pedig ezt kívülem senkisem olvashatta volna le arczairól! — Annyi báj volt e sápadásban és e mosolyban, hogy más nő akármily kegyes arczot mutat: az övé mellett az úgy tünt volna fel, mintha haragos

volna. — Csak lenézett a földre s nem szólt semmit. De nekem úgy rémlett, mintha mégis beszélne, s ezt mondaná: Mért hagy itt az én hű barátom?

LXXXV. 1—4. Szerelmem, sorsom meg értelmem úgy keserítenek, hogy már irigylem a halottakat.

10. Ezentúl állapotom csak rosszabbodhatik.

13. Minden reményem törős.

14. Mindazon gondolataim, melyek segélyével boldogulni reméltem, kettétörnek, azaz semmiseknek bizonyúlnak.

LXXXVI. 1—14. Minthogy én Lauránál kegyelmet nem nyerhetek, eltávoztam ama szemtől, mely jutalma lehetne hűségemnek és ráléptem a kétségbeesés ösvényére, melyen csak a köny vigasztal és az, hogy mindig Laura arczképét látom, melyet Memmi Simon festett. De még ezt az egy vigaszt is megirigyelték tőlem, és meg akartak attól fosztani. Vajjon micsoda sivatag pusztaságba szaladjon hát az ember, hogy az irigység ne legyen sarkában?

LXXXVII. 9. L. piros ajkai, melyek között az arczbőr hófehér.

10. L. fogai.

12. «*Mindazt, amért*» stb.: mindama bájait, melyek vígasztalnak azért, hogy szerelmem megrövidíti életemet s melyeknek köszönhetem, hogy költői híremet késő nemzedékek is fogják emlegetni.

XCI. 3—4. Olykor bátrabb lesz szerelmem és meg akarja ostromolni Laurát, viszonszerelmet kérve tőle.

5—7. De Laura, aki megtanít, hogyan kell szeretni és hogyan kell tűrni és aki mindig azt kívánja, hogy fékezze vágyaimat eszem, a jövőbe vetett hitem és iránta való tiszteletem, megneheztel ezért.

12—14. Minthogy Ámornak nincs bátorsága Laurától szerelmet kérni: kénytelen vagyok a dolgokat úgy hagyni, mint eddig voltak, azaz engedni, hogy a félénk Ámor csak maradjon továbbra is szivemben. Igaz ugyan, hogy ez majd halálomat okozza: de szerelemből halni szép halál.

XCII. 8. Az akaró szellemek, azaz az akarat szellemei legyőzik az elbirálás, az itélés szellemeit: az akarat győz az értelmen.

9. T. i. szemei, melyeket annyira keresek.

XCIII. 2. Ámor megtanítja hiveit, azaz a szerelmeseket, édes, szép hangokon beszélni.

4. S lángom oly nagy, hogy ha akármilyen hideg szív ily nagy láng közelébe jutna, fellobogna tőle.

8. Nem a reggeli harang szavára ébredek, hanem sóhajoméra.

11. Igy, az emlékezet útján száll megint szivembe Laura, ki különben bármikor bejuthat oda, minthogy ő annak ura, nála van a ház kulcsa.

14. Mily hatalma van szivemben.

XCV. 7. Ifjuság vagy öregség korába.

14. Egy lustrum öt év, egy trilustrum tizenöt.

XCVI. 4. Oly erősség, melyet be nem vehet a bűnök ostroma.

5. Oh bűvölő, hószin arczon elömlő lángszin és rózsaszin.

6. Arcza lelkem tükre: ha az szomorú, lelkem is szomorú és ellenkezőleg.

9—11. Ha más országokban is értenék az olasz szót: zengnék hiredet mindenütt. — «*Thyle*» (Thule): regés sziget Anglia közelében. — «*Bactra*»: folyó az ázsiai Scythiában. — «*Tanais*»: Don. — «*Calpe*»: hegység Spanyolországban. — «*Atlas*»: hegy Afrikában. — Fölsorol hát mind a négy világrészbe való hegyeket és folyókat és ezért mondja utóbb: bár *négy* földrészbe.

13—14. De legalább az Apenninektől kétfelé osztott, s a tenger és az Alpok által határolt országban légy híressé: azaz legalább Itália ismerjen.

XCVII. 5—8. Ha vágyam túlerős kezd lenni, elmegyek oda, hol meglelem Laurát, ki rám néz, és mindjárt látja, hogy megint túlmerész akarok lenni; Laura szemében pedig ott lelemÁmort, ki rögtön visszautasít a szokott korlátok közé, azaz rámennykövez Vágyamra L. boszús szeméből.

9. «*S ez gyorsan visszahökken*» t. i. a Vágy.

12—14. De ha lángom már nem oly heves, és reményem is csak aggódó, félénk: újra kegyes irántam L. — «Üvegként általtetsző *kebelemnek*»: mert minden érzelmét rögtön le lehet olvasni arczomról.

XCVIII. 1—11. Nincs oly folyó a világon, melyet úgy szeretnék, mint a Sorga patakját, mely mellett verseimet írni szoktam, s mely úgy látszik, mintha zokogna velem együtt: és nincs oly fa, melyet úgy szeretnék, mint azt a babérfát, melyet L. tiszteletére a Sorga partja mellé ültettem.

XCIX. 3—4. «*De én sose*» stb. Nem hiszem, hogy ne szánna.

6. Mi haszna annak, hogy szán, ha, mikor neki akarok bátorodni, visszautasít; ha pedig elkeseredem és teljesen átengedem magamat a búnak: akkor meg biztat.

7. Nem Laura, hanem az, a ki szemében lakik (Ámor).

C. 7. A szem körülírása.

9—11. Az az Ámor, mely szemében székel, oly hatalmas, hogy nem is vak, mint a többi Ámor, hanem tegze meg szárnya csakugyan van. Én oly világosan látom, mintha csak valóban élne.

13. «*Hisz az a két szem*»: Ámor, ki abban a két szemben rejlik, súgja dalaimat, azt, amit a szerelemről zengek.

CII. 3—4. S ha az isten teljesíteni akarja kérésemet: vagy sírba küld, vagy azt mondatja L. ajkaival: «viszonzom szerelmedet!»

7—8. S ha már csakugyan nem kapok kegyelmet, akár mert úgy akarja sorsom, akár mert büszkesége

így kívánja: hadd tudjam legalább, hogy már kár remélnem, hogy annál könnyebben elszánhassam magamat az öngyilkosságra.

14. Azt hiszi a költő, hogy ezuttal sóhajtása és esdeklése nem lesz hiábavaló, mert L. most jókedvű, szánalomra hajló.

CIII. 3. Olyan szép az a fény (L. szeme), hogy a természet mindig gyönyörködik e művében, mindig néz bele.

4. Ugyszintén a nap is mindig nézi, mert ily szépet még nem látott soha.

12. «*Ott*»: abban a légben, melyet rezget *L.* szemének sugara.

13—14. «*Ah élt-e valaha*» stb.: értsd: Laurán kívül.

CIV. 12—14. S azóta gyakran odajön Ámor szívembe, s az ő csodás hatalmával sóhajt és könyet fakaszt belőle.

CV. 6. «*A menny királya*»: a nap.

11. Ugy látszik, L. ekkor egy kedves barátnője vagy rokona halálán sírt; így nyilvánulhatott aztán sírásában az elhunyt iránti szeretete, erénye, szívjósága és *esze* is, minthogy nem engedte át magát túlságosan a fájdalomnak, csak csöndesen zokogott.

CVI. 1. Az a nap, melyen L. sírt, s melyet úgy véstem emlékezetembe, mintha ünnepnapom volna.

12. Ajkai s fogai, melyek közül stb.

CVIII. 1—2. A földi dolgok a plátói elmélet szerint mind az égi dolgok mintájára készültek. Ezért kérdi a költő: «Az ég melyik részén volt ez arcz mintája?» — «*Melyik eszme*»: miféle művészi eszme lelkesíti a természetet, midőn stb. — «*Mutatva földön*»: stb.: a természet fogalmat akart nekünk adni arról, hogy milyen gyönyörű dolgokat alkot ő fenn az égben.

6. Erdei és vízi nimfák.

8. Ha nem volna túlerényes, jobban hallgatna szerelmi esdekléseimre.

CX. 1—14. P. sóhajtva fölemlíti mindazt, a mi keservének oka: röpke eszméit, melyek egyre csak L. felé szállnak, lépteit, melyek mindig L. felé intézvék, erős vágyát, s ezzel szemben lelke gyöngeségét, könyező, szemeit, a babérlombot, mely a költői és hadvezéri dicsőség jutalma s egyuttal L. jelképe, hiú ábrándjait, egész küzdelmes létét, s végül L. arczát, mely oly hatalmas szerelmet ébreszt, hogy annak lehetetlen ellenállani; s miután mindezeket felsorolta, tanuul hivja az egész világ szerelmeseit (ha ugyan vannak oly igazi szerelmesek, a milyen ő), tanuul hijja a halottakat is: nézzék meg, volt-e már oly bú, a milyen az övé!

CXII. 2. «*Az utat, melyre tegzed kénye vitt*»: t. i. az útat, melyen én most Laura viszontszerelmére törekszem, meg nem elégedve az üres sóhajtozással. Már pedig az az út nagyon nehéz, minthogy L. «tanyája minden erénynek».

12. Oh Szerelem! ne akarj arra birni, hogy ily merész vágyakat tápláljak! Én megemlékszem kevesebbel, nekem az is elég, ha érte elemészthet a vágy, csak ne haragudjék rám, mint most, a midőn te bátrabbá akarsz egyre tenni!

CXIV. 12. «*E négyes szikra*»: léptei, szemei, ajkai s tartása, mely mindamellett, hogy csábító, mégis komoly. — «*Nem egyedül ég*»: van benne e négy bájon kívül sok más is.

14. E bájakkal tett engem napom (Laura) olyanná, hogy mint az égi madár kerüli a nap világát, úgy kerülöm én is az ő szépségét.

CXV. 2—3. És Ámor megszánva kínomat, kieszközli, hogy lehe átváltozzék sóhajra, majd meg hangra.

CXVI. 1—4. Im Ámor azzal az édes eszmével vigasztal, melyet már gyakran küldött hozzám (melylyel már gyakran vigasztalt), hogy t. i. már közeleg az idő, melyben L. szeretni fog.

12—14. De hát hiszen Laura is megöregszik, s így nem lesz köztünk korkülönbség. Ha későn is viszonozza majd szerelmemet, engem úgy is boldoggá fog tenni, mert hisz vágyamat a kor nem csökkentheti. Csak attól félek, hogy mire ő megszán: én már halott leszek!

CXVIII. 1—5. L. arczának mosolya néha biztat, hogy leghűbb társaim, könyeim és sóhajaim kiséretében, támadjam meg ellenségemet, azaz magát Laurát

és kérjem meg, viszonozza szerelmemet. De ha meg akarom tenni, *szeme* mintegy meggátol benne. Mert e szemnek rám igen nagy az ereje, hiszen stb.

CXIX. 4—8. Hallgatva várom vesztem és szeretve, még pedig *szeretve* azért, mert szeme olyan, hogy még a Rajna jegét is lánggá tudná átváltoztatni, sőt még sziklát is tudna repeszteni. *Hallgatva* pedig azért, mert lelke oly büszke, hogy még azért is boszús, ha más valaki gyönyörködik benne.

11. Mig szive körött gyémánt van: addig teste többi tagjai egy más kőhöz hasonlítanak: fehér márványhoz.

CXXI. Ha lelkem látja, milyek hölgyem szemei, melyekben Ámor van, ki az *én* szememet áztatja könyben (nem azt, melyben lakik): akkor az (t. i. lelkem) kiszáll belőlem és beleszáll L. paradicsomi testébe; azaz: ha őt látom, csak benne élek. De lelkem ott nemcsak örömre, hanem ürömre is akad: mert ha vele foglalkozom, ez kéj ugyan nekem, de aztán látom, hogy ő elűz magától, s ez ürmöm. Igy aztán meggyőződöm újra, hogy az egész föld minden boldogsága csak olyan, mint a pókháló: percz alatt elszakadhat. S mivel mindezt a kínomat Ámor okozza, lelkem kikel ez ellen és megkérdi tőle: ha szerelmi vágyát előre hajszolja, minek állít elébe gátat? E két szélsőség (a sarkantyuzás és fékezés) közt majd boldog, majd nyomorult a lelkem. De több ideig szomorú, mint víg. Ha olykor neki bátorodik L.-val szemben, később megbánja. A szerelem fája mindig ily gyümölcsöt terem!

CXXIII. 2. Hol Lauráé lettem.

3. «*A lánczra*»: Laura bájaira.

11. Most, éltem alkonyán, is úgy ragyog, mint fénylett éltem delén.

CXXIV. 3. «*Napját*»: Laura szemét.

5. «*Ah! mi balgatagság!*» dalolni, ilyen veszedelmes helyen, hol az embernek óvakodva kellene előrehatolnia.

14. Csak világosabban láthatnám L.-t, ne az emlékezet fátylán keresztül! Csak volna igazán itt!

CXXV. 3—4. A szerelmes szárnyat kap lábára, hogy repüljön, viszontlátni kedvesét, szívére pedig, hogy olyan magasztos dolgokért hevűljön, amik által boldoggá lesz, azaz élve lássa meg a mennyország legszebb részét: a harmadik eget.

CXXVI. 9. «*Gázló-helyet*»: e gázló-hely az istenhez való visszatérés. Így ki lehetne *gázolnom* bajomból, anélkül, hogy át kellene mennem magam által sírt könyek folyamán, anélkül, hogy tovább is kellene szenvednem.

12. De ez irányból, t. i. az isteni szeretethez való visszatérítés irányától eltéríti vágyamat egy nála nagyobb erő: a szerelem. A vágy tehát ujra a szerelmi epedés útjára lép, és így nem bírja megakadályozni, hogy bele ne haljak bánatomba, bár, ha *én* meghalok, vágyaim is velem szállnak sírba.

CXXVIII. 10—11. A Pó ugyanis keleti irányban ömlik az adriai tenger felé; Avignon nyugati irányban esik Lombardiától, s ezért mondja P.: «nyugaton el még szebb napot hagyál», t. i. Laurát. A kép kissé merész, mert Avignon jó messze esik a Pó forrásaitól.

CXXIX. P. e szonettben azt, hogy mint szeretett bele Laurába, a madarászásból vett képpel mondja el.

3. Ámor a hálót babérfa alá terítette ki, tehát ama fa alá, mely L. symboluma.

9. «*A fény*»: melylyel elvakította őt a madarász.

11. S azt a madzagot, melylyel a hálót összehúzzák, L. hószinű keze szorította.

CXXX. 7—8. Oly féltékenyek, hogy ha imádottjuk valami nővel van együtt, gyakran támad az a gyanujok, hogy hát ha az a nő nem igazi nő, hanem csak nőruhába bujtatott férfi?

9. «*E két kín*»: a lángolás és a féltékenység kínjai.

CXXXII. 4—7. «*Amor megölni vágy*»: azáltal, hogy sírba juttatja L.-t. «*Tesz mint szokott*»: kínoz, mint mindíg szokott kínozni. A Természet oly gyenge testalkatot adott L.-nak, hogy nagyon könnyen megbetegszik, maga L. pedig («az a lélek, mely minden nagy erénynek ad lakot») nem is iparkodik fentartani egészségét, mert nem tartja méltónak az életet arra, hogy ő benne küzködjék.

CXXXIII. 1—8. E phönix-madár (t. i. Laura), kinek aranyhaja olyan szép fürtökben (természet által készített lánczokban) kigyódzik le nyakára, úgyhogy, bár mindenki élvezettel nézi, nekem kínt okoz: e phönix-madár tehát, mondom, olyan diadémet hord, azaz olyan fényes szeme van, hogy attól köröskörűl meggyulad a lég, Ámor pedig tüzet csihol belőle, melylyel most is, télen, elégeti lelkemet. — A régi alchymisták szerint az élet-fentartó szellemeket nem közönséges, hanem folyós tűz égeti.

12—14. A rege azt mondja, hogy a phönix, ez az örök-ifju csodalény, Arábiában él, egy illatos hegyben: pedig íme, ő itt van Avignonban, itt száll egünkön.

CXXXIV. 4. Mindketten összeállottak volna, hogy L.-t zengjék.

5—8. Aeneás, mint Vergilius «Aeneis»-ének hőse, Achilles mint az «Ilias» egyik hőse, Augustus (aki ötvenhat évig uralkodott), mint akinek az Aeneis ajánlva van, és Agamemnon is, Homér egy másik hőse, kit Aegisthus ölt meg.

9—11. S tán Ennius is Scipio Africanus major helyett *őt* választotta volna eposza főszemélyéül, mert hisz L. nagyon rokon Scipióval. Emez is legelső, L. is legelső, emez hősiség és harczi kedv tekintetében, L. báj és szűziség tekintetében.

CXXXV. 10. Vergilius, akit azért mond mantuainak, mert ott született, pásztornak pedig, mert írt sok pásztor-idillt.

CXXXVI. 1—5. Ott ama halmon áll Laura, akit te, oh Nap (illetőleg oh Apollo) hajdan Daphne-képében szerettél, és akinek Éva óta (aki nemcsak Ádámnak, hanem az egész emberi nemnek is átka lett) nem akadt sohse párja. Ne szállj le hát, oh Nap, ne alkonyodjék még be, mert én még szeretném nézni Laurát.

11. Hol L. kis lányból hajadonná virult.

CXXXVII. 2. «*Megrakva feledéssel*»: feledve önmagamat és mult szenvedéseimet, melyek pedig rábírhatnának arra, hogy ne járjak ilyen útakon.

5. Evezőseim (a gondolatok) csak arra gondolnak, hajózzak szüntelen előre, bármilyen vihar is van! Ők sem a fergeteggel, sem a révvel nem törődnek. Nem bánják, ha tönkre is tesz a vihar, ha sohse jutok is révbe.

8. «*Vitorlám*»: élet-erőm.

10. Vágyaimat és reményeimet.

12. L. szemei.

CXXXVIII. P. e szonettben egy álmát mondja el, melyben L. nőstény-szarvas képében jelent meg előtte.

2. «*Két arany szarv*»: jelképezi L. haját. Itt Petrarca egy kis természetrajzi lapsust követ el, minthogy tudvalevőleg a nőstény-szarvasnak nincs szarva.

4. «*Babér alatt*»: Laura kedvencz fája. — «*Két víz közt*»: a Sorga és Durenza között.

7—8. Én is mindent eltűrtem, csakhogy birtokába juthassak.

9—11. De a nőstény-szarvashoz nem nyulhattam még sem, minthogy annak nyakövén gyémánttal és topázzal ez volt kirakva: «Ne bántson senki! Már engem Caesar szabaddá tőn!» (Augustus császárról mondják, hogy ha vadászat közben megsebzett egy szarvast: azt a seb begyógyúlta után megint szabadon bocsátotta és az említetthez hasonló feliratú nyakövet adott rá; az ilyen szarvasra aztán többé nem volt szabad vadászni. Laurába is egyszer szerelmes volt már maga a nap, maga Apollo, s ezért most más közönséges halandó hiába vágyik utána. — «*Gyémánt- s topázzal*»: a gyémánt L. szíve keménységének, a topáz hidegségének jelképe. Az utóbbit a régiek a leghidegebb drágakőnek hitték.

12. Éltem delén állottam ép.

13—14. Bár soká néztem L.-t, nem laktam jól nézésével, csak kimerűlt szemem a nagy fénytől. Egyszer csak aztán — így fejeződött be álmom — elrepűlt a szarvas, én meg vízbe estem. A szarvas eltünéséből L. halálát lehetett kimagyarázni; a víz pedig, melybe P. beleesett, azt a sok könyet jelképezi, melyet Petrarca Laura halála után ejtett.

CXLII. 2. «*Oh tiszta lég*»: lég olaszul *aura,* a lég: l'aura, amely szónak *Laura* nevével való hasonlatosságát P. gyakran használja fel szójátékokra, épúgy mint a *lauro* (babér) és *l'auro* (az arany) szókat.

10—14. Hogy Ámor már számtalanszor visszavitt közelébe, amikor onnan elszöktem, sőt ott, hogy meg ne tudjak szökni, L. bájai segélyével el is szokott vakí-

tani. Ilyen dolgok ellen nem vértezheti magát az ember, hanem csupáncsak úgy lehetne megmenekűlnöm, ha szárnyat kapnék, melyen égbe repűljek. De a menny nem teljesíti e kérésemet, mert azt akarja, hogy lassan veszszek el a fénytől, mely messziről olvaszt, közelből meg éget, mely tehát, akárhol vagyok, mindig gyötör. «*E fény*» természetesen L.

CXLIV. 1. «*A lég*»: l. CXLII. szon. 2.

CXLV. A költőt megbűvölte a Laura körött lengő lég, Laura fürtje, sőt még Laura árnyéka is megfagyasztja szivét. De leginkább hat rá Laura szeme, mely kővé mereszti.

1—2. L. CXLII. szon. 1. j. — Apollo a babérfába volt szerelmes (l. XXI. szon.), Ámor tehát babérfa alatt lőtte nyílát Apollóra.

6. «*A mórra*»: Medúza arcza a hitrege szerint a Marokkóban, a mórok közt élt *Atlast* kővé változtatta.

CXLVI. 1. L. a CXLII. szon. 1.

1—4. L. haja oly szép, hogy az ember nemcsak szemébe szeret bele, hanem fürtjeibe is.

6—8. «*Kinek be hányszor*» stb. A költő azt képzeli, mintha L. a szót, melylyel felelni akar esdekléseire, tehát az élet és halál fölött döntő szót, az igent és nemet egy ajkán függő bizonytalan mérlegbe tenné, hogy azon mérlegelje, melyiket ejtse ki.

CXLVIII. 7. «*Dicső ruhája*»: teste, mely a lélek köntöse.

CLI. 5. Oh Laura, kiben *véghetetlen* báj *kis* bizalommal egyesül!

7—14. Tudom, hogy csak azért nem ihatom a szánás kútjából (csak azért nem szánsz meg), mert rossz csillag alatt születtem. Mert hisz külömben bizonynyal meggondolnád, hogy irántam mily hálára vagy kötelezve; meggondolhatnád, hogy dalaimtól irántad még ezren fognak lángra gyúlni! Oh mert tudom, előre sejtem, hogy ha az *én* ajkam ki is lesz már hűlve, ha én régen halott is leszek már: a *te* két szemed akkor is fog fényleni az emberiség előtt, akkor is fognak gondolni bájaidra!

CLIV. 2. «*Rod*endo intorno, onde 'l tuo nome prendi». A *rodendo* és *Rodano* szókkal űzött e szójátékot kellett e helyen visszaadnom.

CLVI. 1—4. Sehol sincs több phönixmadár annál az egynél, kit L.-nak neveznek. Erről meggyőződhetik bárki, ha átkutat az Ebro és a Hidaspes folyók, továbbá a Vörös-tenger meg a Kaspi-tó közt, tehát nyugaton, keleten, északon és délen minden tengerben álló szirtet, minthogy azt mondják, a phönix csak ilyenben lakhatik.

5—8. Mivel Laura oly egyedül áll a világon, mint az örök-ifju phönix; én tőle a legmagasb üdvöt vártam. Pedig vesztemet lelém! Miféle baljóslatnak kel-

lett rajtam beteljesednie? Mért gyötör a Párka? Mért nem találok szánalmat? — «*Balról miféle*» stb.: A régi rómaiak tudvalevőleg a madarak röptének irányából jósoltak; rossz jel volt, ha a varju az ember balfelén, nemkülönben ha a holló az ember jobbfelén repült. — «*Süket kigyó*» stb.: A középkorban azt hitték a kigyókról, hogy ha a kigyó-varázsló elkezdi fölöttük mondani bűvös mondókáit: ők, hogy meg ne hallják azokat, egyik fülöket a földre fektetik, a másikat pedig farkuk végével tömik be. Ezért szokták mondani: olyan, mint a kigyó, mely süketté változtatja magát, azaz: valóságos süket kigyó.

9. Nem őt vádolom, de Ámort: minek tette L.-t oly szerelem-ébresztővé, oly édessé. Ha ezt Ámor meg nem tette volna, L. nem önthetné át a keblében élő sok édességet és szerelmet másba, — amit ő azonban csak akkép szokott megcselekedni, hogy előbb jól megkeseríti az édes dolgokat. Megkeseríti pedig azzal, hogy nem is látszik észrevenni az ember szerelmét, nem törődik vele. Nem nézi azt sem, hogy az ember arcza már halála előtt is holtsápadt. — Az utolsó sorral az olasz eredeti e szójátékát kellett visszaadnom: Del fiorir innanzi *tempo* queste *tempie*.

CLVII. 1—12. P. felsorolja, hányféle dolog űzi őt a szerelem labyrinthjében: mindenekelőtt vágya, aztán Ámor, aztán kedve és szokása, aztán a remény, melybe a szív örömmel kapaszkodik, nem tudva, hogy az vak s gonosz kalauz szokott lenni. Ezenkívül előresiet azért is, mert már érzékei, melyekkel L.-ban gyönyörkö-

dött, annyira elvették eszét, hogy lelkében egy rossz vágy követi a másikat. S most említi a költő azokat, amik a tömkelegbe becsábították: t. i. L. tulajdonságait. — «*Ama lomb*»: a babér, L.

CLVIII. 2—14. Képzeletemben ölelem L.-t, s űzök olyat, mit el nem lehet érni. Úszom olyan vízben, melyben sem fenékre nem szállhatok, egy kissé pihenni, sem pedig partot nem érhetek. A leghiábavalóbb dolgokat cselekszem. L.-ra néztem, még pedig oly meredten, hogy belevakúltam; L. után futok, de csak lassú tinón, melyen nem fogom elérhetni soha. Mindig csak keservem okát látom magam előtt, mást semmit sem, és keservemben egyre hívom vagy a halált, hogy mentsen föl kinaimtól, vagy pedig Laurát és Ámort, hogy ne kinozzanak tovább. Huszonegy éve «kereskedem» ily dolgokkal, és nyereségem csak köny, sóhaj. Ily rossz csillagzatban estem a szerelem hálójába.

CLIX. 8. Mely előtt a legszebb, legmagasabb dolog is kicsinek tűnik fel.

11. Elrabolja a férfitól a lelket, hogy az aztán a nőnél maradjon.

14. «*E mágusok*»: e csodatévő bájak.

CLX. 9—11. Szűzisége szerelmet ébreszt. S amily szép teste, oly szép lelke; minden tagja szinte beszélni látszik, hirdetni bájait.

14. Édes lesz a szerelmi bánat s keserű bármi más üröm.

CLXII. 5—6. Vagy foszoljanak szét szíve felhői, melyek miatt kéréseim nem juthatnak egész odáig, vagy pedig gyűlölje őt kegyetlenségéért az egész világ, amérthogy oly ritkán engedi, hogy lássam.

CLXIII. 3—4. Ha a nap fényt vet a csillagokra: azokat elhomályosítja.

8. Vége szakad uralkodásomnak, mert benne van fejedelmi székhelyem, vége minden erénynek, mert benne központosúlnak.

CLXIV. 5—6. Auróra.

8. Auróra férje Titon.

10. Laurát.

12—14. Láttam egyszer L.-t együtt ébredni a nappal. A nap elől eltüntek a csillagok, L. pedig magát a napot homályosítá el.

CLXV. 2—4. «*És mi rózsafának*» stb.: Honnan kerültek arcza rózsái és tiszta dere?

CLXVII. 2. Egyedül, mert nincs köztetek L.

10—14. A szerelmesek lelkének nem szabhat senki sem törvényt, mert képzeletben mindig együtt lehetnek. De a testnek haragos rokonok igenis szabhatnak törvényt, mint a hogy most szabtak neki, és máskor szabtak nekünk is. De vigasztalódjál: tekintete, borúlt arcza elárulják, hogy neki is rosszul esett a tilalom.

CLXVIII. 1. «*Sol*»: a nap.

5. L.-nak, ki messze van tőlem, tehát nem figyelhet rám.

CLXIX. A természetes szórend ez volna: A te bűnöd, hölgyem, ha halált hoznak reám tiszta szívben élő hű szerelmem, édes epedésem, szerény kívánataim stb. stb.

4. Az, hogy sokat bolyongtam már utánad, mintha csak tömkelegből kellett volna kijutnom.

8. Ha az, hogy majd lángol arczom, majd sápad.

12. Ha az, hogy éget a L.-tól való távollét és fagyaszt ha közel vagyok hozzá.

CLXX. 6. Az időtájt nagyon dívott az aranynyal átszőtt gyapjú-szövet.

7. Sem Páris, midőn Görögországba ment Helenáért.

13. Typhis: az Argó kormányzója, Automedon: Achilles kocsisa. Értsd tehát: «Oh boldog hajós, oh boldog kocsis, kik» stb.

CLXXI. 8—11. Agyamban is csak küzködöm s nem lelek békét, minthogy az én álmom csakugyan, a mint mondani szokták, a halálhoz hasonlít, amennyiben álmom is öl. Még pedig elöli lelkem minden reményét, úgyhogy én álmomban már nem remélek sohasem.

CLXXII. A költő, Laurától távol élvén, ama léghez fordúl, mely imádottja körül lebeg és ama habhoz,

mely feléje siet. A hűsítő lég, így szól, hadd maradjon tovább is L. körött, de a habot, azt irígylem s szeretném, ha vele útat cserélhetnék, azaz helyette én siethetnék L. felé.

9. «*Megvan!*»: t. i. az üdv, melyet «támolyogva» keresek, mint az örökké botló paripa.

CLXXIII. Petrarca, a babérfa symbolumát használva fel, elmondja szerelme történetét. A babérfa természetesen Laura, kit a költő szívében hord.

7—8. Oly híressé tette Laurát keservem és dalom, hogy még a mennyországban is csodálják.

CLXXIV. 3—4. Szemem, mely oly magasztos tárgyon csüng, mint Laura, nem törődik a hatással (azzal, hogy könyeznie kell), hanem csak az *okra,* Laurára gondol és már édes neki a sírás.

CLXXV. 6—12. Oly nagy volt könyeim árja, hogy belőle, illetőleg keservemből nem lehetett volna már megszabadúlnom semmiféle módon.

13. «*Olajágat*»: a béke jelét. — «*Kiderűlt*»: elvonultak a harag felhői.

CLXXVI. 2. Nem törődtem azzal, hogy sokat kelle sírnom és sokan irígyelték szerelmemet.

9. «*Jó és rossz*»: értsd néha jó, néha rossz.

12. Értsd: ha csakugyan *te* vagy kifejezése minden erőnek.

CLXXVII. 5. «*Bőjtömnek*»: azt az időt, melyben nem látja L.-t, Petrarca bőjtölésnek mondja.

12—14. T. i. Laura szembaja átrepült az én szemembe. Még pedig először, mert a természet akarta így (a baj ragadós természetü volt), másodszor pedig az én szánakodásom. P. ugyanis, bár tudta, hogy a baj ragadós, mégis a szánalomtól vezetve, többször meglátogatta L.-t.

CLXXVIII. A költő összehasonlítja mostani szenvedéseit régi kínjaival, mikor mégis volt éjjelenként egy kis enyhülése.

6. A költő úgy képzeli a dolgot, hogy Ámornál köny-urnák vannak készletben, s hogy az ez urnákból egyet Laurának adott. Most L. ezzel önti őt le.

11. «*S azt az eszmét*»: öngyilkosságom eszméjét.

CLXXIX. 2. «*Tilos útakon*»: mert tilos azt tennem, amit L. nem szeret.

12—14. Hol L.-t csak boszanthatom szerelmemmel; magamat csak emésztem. Mást nem nyerek visszatéréssemmel; de életem csónakát a habok úgy tönkretették már, hogy nem is tőlem függ, merre menjek, nem is az én hibám, ha megint visszatérek L.-hoz! Hisz életem csolnakán már nincs se kormány, se vitorla!

CLXXX. 10. «*Te*»: t. i. Ámor, a kit az első sorban szólított már meg a költő.

CLXXXI. 1—4. Itt a birtok van említve a birtokos, a tulajdonságok maga az ember helyett. Értsd tehát: egy fejedelem, kiben ilyen meg ilyen tulajdonságok voltak meg, szép hölgyek közé került egy udvari ünnepen stb.

9. Rendesen vagy a legelőbbkelőt, vagy a legkorosabb hölgyet szokták különösen kitüntetni.

13—14. Mind örűltek a fejedelem e nyájasságán, csak én irígylém édes, furcsa tettét. Furcsának mondja pedig a költő e tettet ép a fentemlített okból: mert az udvari etiquette-be ütköző dolog volt, a magasabb rangú és korosabb hölgyeket ennyire figyelmen kívül hagyni, s tán azért is, mert Olaszországban nem szokás a nőket nyilvánosan megcsókolni.

CLXXXII. 5. A szerény tartózkodás ösvényét.

CLXXXIII. 1. Most megint megsebzett, mert szánnom kell a beteg Laurát.

CLXXXIV. 5. Hisz én egy darabig egyedül is ellehetek szív nélkül!

8. A szív osztozkodik a költő bajában és sokszor már előre is megjósolja.

9—14. «*Hah*»! stb.: szól mintegy észre térve önnönmagához a költő. «Mit beszélsz szivednek, mikor az nincs itt, hanem Lauránál maradt!»

CLXXXV. A szonett tartalma: Oh te zöld halom, hol L. lakik: szívem most rajtad időzik ép (még pedig

azon helyen, hol L. szokott járkálni), és azt kivánja, bárha gazdája t. i. *én* is ott volnék L. közelében, amin aztán hölgyem nevet. Oh te zöld halom, boldogabb vagy énnálam!

5. «*Hajh! okos nagyon*», hogy odaszállt, mert L. közelében nagyon jó lenni.

11. Ki megunta életét és az örökös sirást.

CLXXXVI. 6. Ha hadra vágyom: szünetlenül sirok és ez szégyenletes; ha békére: egészen le kell mondanom róla s ez nagy veszteség.

9—14. Ha nem is vagyok arra méltó, hogy ép tőlem kérsz tanácsot (mert hisz akármilyen okos férfiú vagy, most tévedhettél, mert Ámor megrosszabbítja az ember szemét): mindazonáltal neked is azt a tanácsot adom: iparkodjál érdemessé lenni a lelki üdvösségre. Még pedig siess, ösztökéld szívedet, mert az égi üdv elnyeréséért sokat kell tenni, életünk pedig oly rövid, hogy könnyen kifogyhatsz az időből.

CLXXXVII. 4. «*Bölcs*»-nek (saggio) P. korában a költőt hítták.

4—8. Oly édesen szólt velök a szerelemről, hogy növelte bennök a lángot.

13. «*Fél*» attól, hogy nem volt méltó arra a nagy dicséretre, melyben az aggastyán részesité.

CLXXXVIII. 1—4. Az 1. sorban három szójáték van az eredetiben: a *l'aura* (lég), *lauro* (babér) és *l'aureo* (aranyos) szókkal. A legelső (l'aura) ehelyett

áll: Laura, s ezért a versszak így értendő: Laura, kinek oly édesen lebeg ide-oda termete, s ki oly édesen tudja elsimítani fürteit, olyan csodás tünemény, hogy lelkemet magához bilincseli. És most magához Laurához fordul és őt szólítja meg.

5—8. Van-e hozzád hasonló, te tövises rózsa, kérdi Laurától. És erre hallgatag így felel: nincs. S mert nincs, azért nem szeretné őt túlélni, hogy ne lássa azt a nagy gyászt stb.

CLXXXIX. 9. «*Mindkét líra*»: mindkét világhirü lirikus: Horatius és Pindaros.

11. A születéshelyek ama férfiak helyett, kik bennök világra jöttek. Arpinum: Cicero, Mantua: Vergilius, Athéne: Demosthenes, Szmírna: Homeros helyett.

14. Nem mintha engemet valamennyi költő közül, mint erre legérdemesbet, kiszemelt volna: hanem mert ez a végzetem!

CXCI. 3. És *nála* szívemet.

CXCIII. 4. «*Jó remény*»: Olyan remény, melynek megvalósulása nemcsak az illetőre magára nézve jó, hanem általában is tiszta, nemes dolog.

6. «*Mért nem mondja ő meg*» t. i. álmaimban.

13. Lelke nem lakja testét.

CXCIV. 5—8. Nem tudom, hogy viszontláthatom-e valaha Laurát, vagy örökké kell-e majd őt siratnom?

9—12. L. vágyakozik már az égi üdvösségre, melyről tudja, hogy őt megilleti, és nem kérdi, hogy velem, akinek ő egyedüli napja, mi lesz? «*Velük*», szól a költő, értve rajta magát és szivét.

CXCV. E szonettben a gondolatok rendje a következő: Oh fürtök, oh szép arcz, oh sok drága csáb, oh szerelmi cselszövések (melyekkel az ember kedvezőbbre hangolja hölgyét): ha gyönyört is szültök, annak nyomában jár a kín és a sóhaj. Mert mihelyt hölgyem nyájasabb irántam, mindjárt úgy akarja a sors, hogy (hajón vagy lóháton) el kelljen utaznom, mint ez legutóbb is megtörtént. . . Oh vajjon fogom-e hát viszontláthatni édes tekintetét, hallhatni okosszavu ajkait?

CXCVI. 5. Mint például Ariadnének, Andromedának, Callistonak, akiket még életökben a csillagok közé helyeztek.

11—14. «*Oh zord bucsú*», azaz: átkos elválásunk! mért kell miattad most ily messze lennem Laurámtól? Ládd, lejátszottam éltem kurta szerepét s életem felén kell meghalnom (azaz férfikoromnak delén).

CXCVII. 5—12. Reggel, ha egyszerre kel fel Laura és a nap, e két naptól egyszerre támad kelet, azaz egyszerre tűnnek elénk két egyforma fény és egyforma bájak, úgy hogy az ég királya, Apollo, megint beleszeret földi lénybe, t. i. Laurába, mint akkor, amikor Daphne átváltozott a babérfára, melyet én mint Laura symbolumát jobban szeretek enmagamnál.

12. Ily hatása van rám a reggeli óráknak és az esti óráknak.

CXCVIII. 1—14. Bár ki lehetne boszúmat töltenem rajta, aki kínoz nappal és egész éjjel is. Kivált éjjel, mikor lelkem nyugovást ohajtna, kénytelen ez kiszállni belőlem és Laurához repűlni. (Nem tudok aludni és mindig L.-ra gondolok.) L. pedig ráförmed lelkemre s visszautasítja. Lelkem aztán könyörög, sír előtte, de L., bár hallja, félbe sem szakítja álmát, hanem csak aluszik tovább.

CXCIX. 5—12. S szívem úgy odatapadt L. kezére, mint a madár, mely lépen ragad vagy hal, mely horogra jutott, s nem nézheté az *igazi* világosságot, Laura szemeit, melyektől az ember jobb és nemesb lesz. De képzeletemben aztán hamar magam elé varázsolám azt a tárgyat, melytől szemeimet megfosztották és újra láttam azt a két dicső dolgot (L. szemeit és kezét), melyeknek közepette stb.

CC. 1. «*Az a két fény*»: L. szemei.

9—14. Itt a költő elmondja, hogy miképen és miért vesztette el eszméletét, mikor tünni érzé a régi szigort. Lelke ugyanis annyira megszokta már a bút, hogy attól a szokatlan kettős élvezettől (L. tekintetétől és sóhajától) megremegett remény és félelem között. Már pedig ilyen kétségnek közepette eddig is gyakran megesett, hogy lelke őt elhagyta.

CCI. 3—4. Az avignoni udvar népét, mely nem hallgat az Irás szavára és nem látja az igaz ösvényt.

7—8. Vaucluse és a Sorga patakja.

11. L. rossz nép közt lakik.

12—14. A szerencse csak most az egyszer mutatott irántam illetőleg jobbkezem iránt, amelylyel irok, egy kis kegyelmet. Az meg is érdemelte, mert hisz azzal dicsőítettem L.-t annyi versben. Hogy mi volt e kegy, amiben L. részesített, nem mondom meg. Csak mi hárman tudjuk: Ámor, Laura meg én.

CCII. 1. «*Oly csillagzatban*»: a középkorban tudvalevőleg nagy befolyást tulajdonítottak ama csillagzatnak, mely alatt valami történt.

4. «*Szerelmi fészkeket*»: szemeket, melyekben Ámor fészkel.

7—8. Helenát.

9. Lucretiát.

11. Argia: Polynices neje. Hypsipyle: akibe Theseus szeretett Lemnos szigetén, Polyxéna: akiért megölték Achillest.

14. «*Későn jött*»: oly korban, mely nem tudta eléggé felfogni erényeit.

CCIV. 6. Nem tekinthető sem igazi nőnek, sem élőnek. Mert annyi, mintha már meghalt volna.

13. Gondolataik nem lesznek ily magasztosok.

CCV. Az eszmemenet ez: Oh Laura, mennyi kínt okoztál már nekem, mert Ámor nem bánthat tégedet,

mert te minden földi hiúságot megvetsz és szépségednek is csak azért nem vagy ellensége, mert az méltó kerete szűziségednek.

8. Szerelmi ármány, szerelmes ifjak csele.

CCVII. 4. Mindig egy helyen forgat ide-oda: Vaucluseből Avignonba és megint vissza.

12. Szójáték Laura (lauro vagy babér) és Colonna bíbornok (colonna vagy oszlop) nevével.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

LAURA HOLTA UTÁN IRT SZONETTEK.

I. 5—8. Az ajk, mely bennem ezt a szerelmet ébreszté, amely szerelemtől csak egy üdvöm lesz: az, ha végre majd belehalok. S a lélek, mely bizonyára fejedelmi trónt kapott volna, ha korábban száll a földre, nem ily romlott időben.

14. Beh semmis volt szavad, beh alaptalan, hiú az a remény!

II. 13—14. Sok évi szenvedés után végre annyira jutott a költő, hogy Laura nyájasabb lett iránta; és ép akkor halt meg imádottja.

III. 3—4. Mivel elviseltem a bú ilyen szörnyű terhét, aminő L. halála miatt nehezűlt rám: nem hiszem, hogy a bú egyáltalában képes volna ölni.

12. Az aszott szív olyan mint az aszott fa, hamar lángra kap. Már pedig az én szívem a sok keservtől összeaszott.

IV. 1—4. Gyorsan rohan az élet, gyorsan közelg a halál. És ha ezt elgondolom, akkor látom, hogy egyformán bús stb.

6. «*Majd várás*»: az, hogy annyi ideig kell várnom a halálra.

7—8. Csak ne sajnálnám lelkemet, mely ilyes bűnért pokolba jutna: már öngyilkossá lettem volna.

12—14. Az élet hajójának kormányzója az ész, vitorlája az akarat-erő, árbocza pedig: a többi erények együttvéve, mindmegannyi vitorlák, melyek az árboczhoz vannak kötözve. A két vezércsillag L. szemei.

V. 4. Hát mért növeled búdat?

11. Az égi üdvösség felé vezérlő gondolatok, melyekben nem csalódhatik az ember.

13. Vesztünkre: az *én* vesztemre és a *te* vesztedre, oh lelkem!

VI. P. e szonettben megostromolt várhoz hasonlítja magát. A kapuk előtt ellenségképen Ámor, a Sors meg a Halál állnak. Bent pedig zavart az *eszmék* okoznak, melyek a vár urát egyre gyötrik, nem külömben a *szív,* mely minden más tekintetben hű, csak ép a vár urához nem az. Magába fogadja a kínos érzelmek csapatait és összejátszik a külső ellenséggel: Ámorral, a Sorssal meg a Halállal. Ámor beléje küldi a régi szerelem emlékeit, a sors tehet vele, amit akar, beléje küldhet annyi bút, amennyi csak neki tetszik, a Halál pedig egyre belemeneszti a Laura kimultára való visszaemlékezést. Ezért az áruló szív oka minden bajnak.

VIII. 9. L. halála óta már nem tudok dalolni sem.

IX. 12—14. Ez a «sűrű, gyászos fátyol» a *test,* minthogy élő, azaz testtel még bíró ember nem lát-

hatja az égi szellemeket *szemeivel,* hanem legfölebb csak lelkével. A költő tehát kesereg azon, hogy mért van neki még ilyen «sűrü fátyla», azaz sóvárog a halál után. E sóvárgása őszíti meg.

X. 2. A nő virágkorában, mikor már érettebb, hívebben, tartósabban szeret.

5. «*Lepeltelen*»: a test a lélek *leple.*

14. Ezelőtt három évvel, mindjárt mihelyt Laura meghalt.

XII. Szabadságnak nevezi a költő azt az időt, melyben szabadon foglalkozhatik Laura képével; ha látogatók vagy másféle akadály ebben gátolja: rabságban sínylik.

13. Eszembe juttatod, hogy a földi dolgok mind elenyésznek.

XIII. 6. «*Félve*» attól, hogy valaki megzavarja magányomat.

XIV. 5—8. Köszönöm, hogy mig ezelőtt csak éjjel, csak álmaimban szoktál meglátogatni, most eljösz hozzám nappal is, ugyanazon a helyen, ahol életedben láthattalak.

XVI. 1—9. Csak igen kis ideig, egy-egy röpke perczig szokott Laura képe *tisztán* előttem állani; minthogy pedig én csak akkor lehetek boldog, ha képe előttem van: nagy búmon oly kis gyógyszer, minő az a

percznyi láthatás, nem segít. Hisz az a kép oly hatalmat gyakorol szívemen, hogy Amor félve látja, mert le kell mondania ama reményről, hogy új szerelmet ébreszthessen bennem. Laura arcza, hangja még egyre sebzi szívemet, és ha ott képe megjelenik, elűz belőle mindent stb.

XVII. A sohajtó Laura képe megjelenik a költőnek, buzdítva őt, hogy törekedjék az égi üdvösségre.

XIX. 3. «*A halál*». Másutt: «ez életútnak mondott mély halált». P. az életet halálnak szereti mondani.

5. Az égnek mind a két sarkát: az egész eget.

9. A harmadik égi körben a szerelmesek laknak. P. köszönteti Sennuccioval ott lakó költő-társait: Dantet, Cino da Pistoját, Guido d'Arezzo-t és Francheschino-t.

XXI. 4. Csillagpárja, a Vénus-csillag mellett.

5. «*S én ébredek*» ama tévhitemből, melyben eddig éltem.

14. Ő szigoru tekintete által megtartott engemet a tiszta, szűzies szerelem korlátai közt, én pedig ajkam dalával hírt és dicsőséget szereztem neki.

XXII. 1. T. i. az, hogy Laura nem engedte, hogy letérjek a tiszta, szűzies szerelem útjáról.

5—6. Minden remény és vágy hiu szokott lenni, de leghiubb a szerelmesek reménye és vágya, mely többnyire múló földi gyönyör felé szokott irányulni.

XXIII. 1—4. Ha megjelen Auróra: Laurára gondolok, aki szintén ott fenn van, ahol a hajnal ébred. 5—6. Te, oh Titon, Auróra férje, te tudod, hogy mikor tér vissza nőd. De én mit tehetek, hogy viszontláthassam Laurát? Hisz ő vele csak holta után lehet majd találkoznom!

XXIV. 11. Hogy életem hajója már roncsolt és mégis fergeteg dúl körülöttem.

XXVI. 7—8. Képe olyan elevenen élt szívemben, mintha csak ő *maga* volna ott igazában, delnőként, ki egy hozzá méltatlan helyre, szerény kunyhóba érkezett. Most azonban ő meghalt; végső lépte által eljutott a mennybe, hol istennővé lett, mig én, szegény gyarló halandó, már annyi vagyok, mintha meghaltam volna. Kimultán sír bennem a lélek és sír; amaz Ámor üdvét, ez fényét veszté el és mindketten úgy kesergnek, hogy sziklát is megindítana bújok, ha ugyan arról fogalma volna a külvilágnak. De nincs, aki e bút lefösse és így mivel lelkem meg Ámor csak *bennem* sírnak, nem hallja senki, csak én.

XXVII. 1—8. Régente kedvencz tárgyamon tünődve (t. i. Laurára gondolva), mindenfelé reményt tápláltak eszméim. Így ha L. közelében voltam: azt hitték, hogy tán már most megbánja végre, hogy irántam való szánakozása oly sokáig késett és hogy valahára mégis csak megsajnál! Ha meg távol voltam Laurától, eszméim azt hitték: tán most ő én rám gondol, félt a ve-

szélyektől, remeg éltemért. De mióta Laurától meg vannak fosztva az emberek: csak *egy* reményem van: s ez az, hogy ő felülről lenéz rám, hallja, érzi keservemet.

14. Erényeid és az, hogy én beléjök szeretve, oly sokat zengtem róluk.

XXVIII. 1. Vádolni szoktam azért, mert szerelmes lettem.

5. Az orsót, melyen L. élete fonala volt, a mely fonál (t. i. Laura és bájai) nekem hálómmá lett.

11. Hogy kész ne lett volna L. kedvéért lemondani vigságáról és szabadságáról.

14. Ily sebben, mint amilyen az enyém, ily lánczon, mint amilyen az én szerelmem.

XXIX. 4—7. Mindig összeférт benne a szépség az erénynyel, holott rendesen a nagyon szép nők nem szoktak egyuttal nagyon is erényesek lenni. De az ő szépsége nem lázadt föl erénye ellen, nem iparkodott azt megrontani. Most azonban, miután meghalt, a Szépség, azaz a *szép test* föld alá szállt, hol most por van szemén, míg az Erény, azaz az *erényes lélek* mennybe röpült.

XXX. 1—8. Ha múltamra tekintek vissza, mely oly sok gondolatomat (reményemet, álmomat, óhajtásomat) tette semmivé, mely Laura életét (e fagyasztó lángomat) eloltá, mely kínos tétlenségre kárhoztatott, mely

erejét vette Laura bájai varázsának (azáltal, hogy őt sirba vitte), mely őt két külön helyre hozta (amennyiben teste föld alatt, lelke égben van) s melynek folyamában sok szerelmi bánkódásomnak nem volt semmi jutalma: — megdöbbenek.

13. Az a nap, melyen először láttam Laurát.

XXXI. 3. «*Csillagit*»: szemeit.

XXXII. 8. Sokan hiába várnak a mennyország kapui előtt.

14. Laura szemeiben a halál tanyázik, s az, ott ülve, oly jól érzi magát, hogy egészen megfeledkezik arról, hogy engemet is el kell már a földről hívnia, mert hisz hát Laurával együtt én is meghaltam.

XXXIII. 8. Melyhez most is hívogat Ámor, de csak szokásból, mert Laurát már ott nem láthatom.

13. «Mezítelen»: mert földi köntöse, teste, itt lenn maradt.

XXXIV. 1—3. Álmomban fölszálltam a mennyországba (ahol Laura van), még pedig épen a harmadik égbe, a hol (a plátói elmélet szerint) az erényes szerelmesek tanyáznak.

4. Nem volt oly büszke hozzám, mint életében; mert életében nem fogta volna meg kezemet és nem mondta volna (l. a 10. és 11. sort), hogy boldogságához csak én hiányzom és hogy szeretné, ha visszakapná földi ékét, azaz testét, mert énnekem az oly nagyon

tetszett. Életében ily nyájas nem lett volna. — «*De szebb alakban*»: mert angyal volt.

8. «*Est se volt*»: még meg sem öregedtem volt.

XXXV. 1. «Mikor boldog szívem»: amíg még Laura élt.

3—4. A költő a Sorga-patak partján sokszor szemére hányta Ámornak, hogy mért kínozza annyira; minthogy pedig a Sorga, mint másutt zengi is a költő, «vele együtt dalol és zokog»: Ámor nemcsak magával Petrarcával, hanem a patak habjával is vitázgatott.

7. «*Szerelmi révem*»: ahova szerelmemben úgy menék, mintha az volna révem, kikötőm.

10. «*S ti, kik az erdő*» stb.: értsd a halakat.

XXXVI. 4. «*Szép vad*»: Laura.

5. «*Merészen*»: merészség volt dalolnom olyan dolgokról, mikor még eszem fiatal volt, szívem pedig (azaz verselésem) tökéletlen.

6. Pedig valójában nem volt szívtelen, csak erényes.

13. Ősz dalomra: arra a dalra, melyet ősz fejjel, öreg észszel zengtem volna.

XXXVII. 2. «*Földi nyűg*»: a test köteléke.

5. «*Ha roszszal gyanusítál*»: t. i. azzal, hogy szerelmem csupán érzéki.

12. Csak a vaucluse-i völgybe nézz, ne pedig szülőföldedre, Avignonra is, ahol beléd szerettem. Mert ha oda néznél, keseregnél az ottani rossz erkölcsökön.

XXXVIII. 1. «*Az ösvényt*»: az erény utját.

4. «*Lelkének börtönét*»: a testet.

8. Az egész világ olyan énnekem, mintha már semmi sem volna benne, mintha Laura elhunytával sivataggá változott volna át.

10—11. Ámor figyelmezteti őt, azaz a szerelem juttatja eszébe, mely tájakon, mely pontokon látta Laurát.

12. «*Csak lába szent nyomát*»: a költő úgy képzeli a dolgot, mintha ama lábak nyomainak irányán is meg lehetne látni, hogy Laura egyenesen égbe ment (olyan tájra, mely nagyon messze van az alvilágtól és annak tavától).

XXXIX. 1—2. Azt hittem, hogy elég jó dalt tudok már írni, nem mintha magamnak volna oly nagy a tehetségem, hanem mert Ámor tette erőssé kettős szárnyamat.

1. S azt gondoltam magamban: Majd lebukom, ha olyan magasra szárnyalok, majd nem lesz jó a dal, melyet ily magasztos lényről zengek.

12. A természet szőtte Laura bájainak édes kötelékét, Ámor pedig azt fölékesité külön csábokkal.

XL. 1—2. Kiért szülőföldemből, kedves Arno folyóm, azaz Flórencz mellől eljöttem ide a Sorgához, Vaucluse-be, megvetve azt a fényt, melyben bárhol Olaszországban mint udvari költő élhettem volna és jobb' szeretve az itteni szabadságot, bár ez szegénységgel jár.

XLI. 12—14. Ki nem akar hazudni, nem mond róla dalt, mert tudja, hogy meg sem fogja közelíteni az igazságot. Csak maga elé idézi a holt Laura képét és így sóhajt fel magában: Boldog, aki őt *valóban* látta, akkor, amikor még élt.

XLII. 4. Piros-fehérnek a virágok szinéről nevezi a költő a tavaszt.

11. Minthogy szívem most is Lauráé, ő nála, mint a ház urnőjénél van a ház kulcsa is.

14. A viruló rét nekem iszonyu pusztának, a csalogány és a szép nő pedig vadállatnak látszanak.

XLV. 7—8. Szívem elmaradhatatlan volt Laurától, úgy hogy mikor ő elrepült innen, szívem, mintegy hozzátapadva, vele szállt. Még pedig elszállt *testével* a föld alá, *lelkével* pedig az égbe, minthogy én egyaránt szerettem Laura testi és lelki bájait.

XLVI. 2. «*A boldogságban*»: mig Laura élt.

4. Hogy oly jól bevéssödjék arcza emlékezetembe, hogy majd ha később eljön a baj (L. halála), legyen gyógyszerem az, hogy majd akármikor visszaidézhetem arcza vonásait.

6. «*Mily ruhába jár*»: L. a bucsú napján, szokásától eltérve, fekete ruhát öltött.

XLVII. 1. Mikor Laura meghalt, Petrarca már elmult negyven éves. L. ennélfogva bizonyossá lett a felől, hogy P. szerelme csakugyan ment minden érzéki vágytól.

9. Midőn máskülönben is el szokott tünni a szerelem érzéki eleme.

14. Amennyiben porba sujtá Laurát.

XLVIII. 2. «*Nem voltam messze tőle*»: Már-már nyájasabb kezdett hozzám lenni Laura.

11—12. Megöregedtem volna és még teljesebben elszállt volna lelkemből a szerelem ama kis érzéki eleme, mely még benne élt.

XLIX. 5—6. Már kezdte érteni, hogy szerelmem nem érzéki és ennélfogva már tetszett neki hűségem, melyen régebben boszankodott.

12—14. Ő, meghatva hosszu szenvedéseim elbeszéléseitől, boldoggá akart volna tenni még a földön és mintegy jutalomképen mondott volna valami szent varázs-szót, melytől mindketten megifjodtunk volna.

L. 9—14. «*Babérfám*»: Laura. E babérfára szállottak eszméim, sóhajaim, de az nem törődik velök és meg se rezgett tőlük lombja. Most már meghalt Laura: a babérfát égbe ültették át, de szívemben megmaradt sok gyökere (a rá való emlékezés) és még régi lakából (t. i. szívemből) gyakran vissza is hívják. De e hivó szózatra nem felelt senki.

LI. 13. A harmadik ég, azaz a szerelmesek honának melyik részében, kik mellett jelölték ki az ő lakát?

14. Milyennek tűnik most fel külseje, fátyla?

LII. 7. Avignon.

12. Ámor.

13—14. Szerelmem egészen tönkretett és mégis most *én* sírok az *ő* hűlt porain; nem pedig *ő* az enyémen, amint óhajtottam volna.

LIII. 6—8. Hol az a szem, melynek lángjai nekem tápom voltak, melynek fénye éltetett? Laura egyedül állt a földön és páratlanúl s ezért az ég felszólítá magához.

LIV. 2. A szerelem hazáját megfosztád legdrágább kincsétől: attól, mely legfőbb szerelmet volt képes ébreszteni.

12—14. Hát most legalább az a nagy bámulás, melyben erényeid az égben részesülnek, ébreszsze fel irántam való könyörületedet (úgy mint bájad felébreszti szerelmemet) és hass oda, hogy én is minél előbb hozzád szállhassak.

LV. 5—6. Mint a nap keresi a homályt, ha látszik húga, a hold: úgy kereste Fényem (Laura) is a sír homályát.

8. S most Laurát a halál ragadta el tőlem: én is a halált hívom segélyül.

9. Az életet P. is álomnak mondja.

11. Mert földi lény nem értheti meg isten bölcseségét.

LVI. 1. Víg azért volt e nap, mert L. ekkor rendkívül nyájas volt iránta.

8. Üdvét hiányosnak mondja, mert még sok hiányzott hozzá, hogy kárpótolva legyenek eddigi szenvedései.

LVII. 3. «*Hű szem*»: mert híven visszatükrözé L. aggodalmát.

7. «*Egy rész*»: t. i. azt hittem, hogy elutazva Avignonból, csak egy bizonyos ideig nem fogom láthatni Laurát; de azt nem, hogy sohasem láthatom majd többé.

12. «*De szememet*» stb.: Bár L. arczán, szemein ki volt fejezve amaz aggodalma, hogy többé nem látjuk majd egymást: de én akkor vak voltam, fátyol takarta szememet s ezért nem tudtam arczáról olvasni. Bár rá néztem, de nem láttam semmit. S ezért most szenvedésem még fájóbb, mert a csapás váratlan jött.

LVIII. 2. «*Végy most el belőlünk*»: lakjál jól velünk.

4. «*Lassú lábad*»: mert a költő csak nehezen tudott tőle megválni.

5. Máskor előrelátó szoktál lenni.

9. Ránk szegződék (t. i. Laura tekintete) és ez a tekintet, vagyis Laura szemei így szóltak az én szemeimhez:

11. «*Jókor lesz tinéktek*»: ti bizonyára azt fogjátok mondani, hogy még nagyon korán van, még ne menjünk!

13—14. De aki bennünket teremtett, az most minket meg is semmisíthet, mig a ti élteteket, bútokra nem bántja.

LIX. 7. «*Szétszórt leveleit*»: L. babérfa; szavai, tettei mintegy levelek voltak, melyek lehullottak a babérfáról; én azokat óvogatom, azaz fentartom verseimben emlékeit.

LX. 1—6. Ha igaz az, hogy szűzies szerelem elnyeri jutalmát, s ha még él szánalom a világon: akkor meg lesz jutalma hűségemnek, melyet oly tisztán látott Laura és az egész világ, mint a napot. Ezelőtt azt hitte Laura, hogy szerelmem érzéki s ezért félt tőlem; de most már hiszi, hogy mindig csak annyit kértem tőle, mint most (11. sor): hogy t. i. jelenjen meg előttem, nézhessem, gyönyörködhessem benne.

13—14. «*Népünk*»: az erényes szerelmesek népe, mely a harmadik égben lakik. Eljön, mint Krisztus híve, jutalmazandó erényemet és mint a szűziség híve, jutalmazandó szűzi szerelmemet.

LXI. 3. Mikor *való* alakját láttam, azaz már mikor szememet a túlságos szenvedély nem gyöngítette meg; amikor olyannak láttam, aminő *igazán*.

8—9. Lelkem fel akart szállani Laurához, de ő sokkal magasabban állt, hogysem lelkem, melyre akkora földi suly (t. i. testem) nehezedik, feljuthatott volna olyan magasságig. A lélek csak akkor bir könnyen repülni, ha már megszabadúlt a test súlyától.

12—14. Oh Laurám szemei, melyeken a halál testébe férkőzhetett!

LXII. 1—2. Lelkembe száll — vagy rosszul mondom: bele se száll, mert úgy is benne van — annak a képe, akit onnan a feledés folyama ki nem űzhet.

4. Az a csillagzat, melyben L. született, őt a legszebb sugarakkal (testi bájakkal) ruházta fel.

LXIII. 4. «*Kínom csak azért ég*»: azért t. i., hogy Laura olyan rendkivüli szép volt, hogy minden báj ő benne egyesült.

6—8. Nem jó, ha a természet minden szépség-kincset csak *egynek* ad, a többi meg szegény marad: pedig Lauránál ez az eset történt meg. (Ne vegye rossz néven ez állításomat olyan nő, akinek mégis jutott egy kis szépség.)

13. «*Jobb szemet*», mint a többi embereknek, akik Laurát észre nem vették.

LXIV. 1. «*Ég forgása*», vagy idő, minthogy az ég forgása okozza az idő haladását.

4—8. De nem, nem vádolom az időt, hogy oly gyorsan tovaszállt, mert hisz a napok, órák, perczek azért kaptak szárnyat, hogy repüljenek. De igenis vádolom magamat, mert én meg azért kaptam két szemet, hogy lássak velök s én mégis vesztembe rohantam.

12—14. Nem Ámor igáját hánytam le magamról, hanem csak elszakadtam búsítómtól, Laurától. De ezt sem azért tettem, mintha *akartam* volna: hanem mert

véletlen meghalt Laura. Már pedig az olyan dolgot, melyet az ember csak vakesélyből tesz, nem szilárd elhatározásból: nem lehet erényszámba venni.

LXV. 1—8. Babérfám oly szép volt, hogy lombja alatt a szerelem istene meg istennője leültek pihenni; értsd: Laurámat egyaránt kedvelték Ámor meg Vénus.

12—14. Amikor L.-t fölszólítá isten a mennybe, hogy ezt még szebbé tegye, a földön mindenki csak az elhunyt tökélyeiről szólott.

LXVI. 2. «*Ámor vak*»: mint a költő egy más szonettjében irja is, ő Ámort nem hiszi vaknak; így hát mondhatja, hogy Ámor a Laura halálán annyit sírt, hogy belevakult.

3. Mintha Laura adott volna a Szépségnek meg a Bájnak ruhát; Laura vette őket magához, s most, hogy meghalt, nincs lakásuk, nincs ruhájok.

6. Holott mindenkinek, az egész földnek kellene őt siratnia: csak én magam siratom.

14. Az ég szépül, mert Laura lakja.

LXVII. 1—3. Én Laurának igen sok testi báját láttam, de természetesen csak annyit, mennyit sorsom, szűzies szerelmem és belátásom, fölfogásom látnom engedtek.

4. L. bájait a csillagoktól kapta, azaz a mennytől, a menny urától.

5. «*Ezernyi más*»: t. i. nem múló, nem testi, hanem lelki bájak, melyeket én meg sem érthettem.

10. Ki azért, mert róla zengtem, most viszonzáskép lelki üdvömért imádkozik.

11. Csak nehány csöpjét énekelhettem bájai óczeánjának.

12. Csak arról lehet dallani, a mit az ember megért.

LXVIII. 1. «*Zálogom*»: Laura a mennyországban van ugyan, hanem most is az enyém. Majd egykor ujra vele együtt fogok élni.

5. Megjelentél nekem álmaimban.

11. Ámor a szép nő szerető szívében lakik; de a nő mégis gyakran kiüzi onnan. Értsd: a nő az iránt is kegyetlen tud lenni, a kit szeret.

LXIX. 13. «*Üdvünk*»: a magunk jóléte kedvéért nem jöttem le hozzád oly régen, mert tudom, hogy aztán a búcsuzás rosszul esik mindkettőnknek.

14. Szava is oly hatalmas, mint a Józsué szava, mely megállította a napot.

LXX. 12. Mit ér, ha tudod, hogy van az égben viszontlátás, ha ezzel nem birod magadat megvigasztalni?

14. «*Nem vagyok halott*»: minthogy az igazi élet csak itt kezdődik a mennyországban.

LXXI. 4. «*Mely most busít*»: mert nem láthatom valóban, hanem csak emlékezhetem rá.

6—7. Kiről nem lehet megmondani: mije van több: bája-e vagy szűzisége? Értsd: aki egyaránt szép és szűzies.

LXXIII. 8. Mily kegygyel fogadja az isten.
10. «*E pokolban*»: a földön.

LXXIV. 1. Az üdvözültek, ellentétben az elkárhozottakkal. Az angyalok, ellentétben az ördögökkel.
9. T. i., hogy már most az égben lakik.

LXXV. 4. Már nem bíboros, gyöngygyel diszített ruha ékesít: hanem égi bájak.
6—8. Az üdvözült lelkek az Uristen arczáról olvassák le az igazságot; tehát L. is ott látja, hogy a költő szerelme nem muló stb.

LXXVI. 10. Az isten és angyalai.

LXXVII. 3. Öregszem testben, lélekben.
8. «*S hogy jőjjön gyorsan*»: t. i. végső órám.
10—11. S majd elvetem e szenvedésektől elcsigázott köntöst: a testet.
14. Laurát és az istent.

LXXVIII. 1. «*Szent levegőmet*»: *l'aura* mia sacra; szójáték a Laura nevével.
2. «*Nyugalmam mellett*»: értsd nyugvóhelyem mellett.
5. A legelső pillantás, melyet rá vetettem.
13. Bánom, hogy szóltam, s ezzel őt busítám.

LXXIX. 1—2. Addig amig L.-t nem követhetem, oly hosszunak tünik fel minden napom, mintha ezer évig tartana.

4. «*Jobb uton*»: egyenesen égbe vivő úton.

7—8. Már úgy magam előtt látom az ott fenn rám váró gyönyöröket, hogy nyugtalanságomban már a perczeket számlálom.

10. «*Urunk*»: Jézus Krisztus.

12—14. Nemrég pedig L. halt meg, és az is bátran mult ki.

LXXX. 1—4. Aki szép, halva is szép, és szép nőért a halál is szép. S minthogy nekem ily szép nő a vezérem: szívesen engedem magamat általa halálba vitetni.

5. «*Ő is*» stb.: Jézus Krisztus.

14. Mikor ő meghalt, én is meghaltam.

LXXXI. 2. «*Halandó kérgem*»: testem.

3. «*Testi ügyességem*»: P. latin verseiben egy helyütt el is dicsekszik vele, hogy testi ügyességben kevesen multák felül.

5. Ne iparkodjál, magadat ifjítgatni, gyógyítgatni, erősbíteni; az öreg ember nem igen győzhet a természeten.

8. S én mintegy álomból ébredve, látom stb.

10. Laura szava, mely a költőt mennybe szólítja.

LXXXII. 4. «*Kincsök*»: Az égi üdv.

8. Mert megöregedtél és már most jámbor, erényes életet élsz.

11. «*S azt a másik arczot*»: L.-ét.

13. S ha még 20—30 évig kell is várnod halálodra: ne hidd, hogy ez sok. (Inkább kevés az örökkévalósághoz képest).

LXXXIII. 3. A babérfa a legnemesebb, a szilfa a legközönségesb fa. Ha tehát P. azt mondja, hogy babérfája, Laura, most már csak szilfa: ez azt jelenti, hogy L. meg van fosztva nemességétől, bájaitól, lelkétől, s már csak lelketlen teste van itt a földön.

5. Üdvöm azért, mert tudom, hogy L.-nak jobb dolga van a mennyben; keservem, mert többé nem gyönyörködhetem benne.

11. Mindamellett, hogy már nem vagyok rabszolga, mégis halni kivánok.

LXXXIV. 2. Midőn a szerelem égetett és kínzott, én örültem és reméltem.

3. Lelkével együtt az én lelkem is fölszállt az égbe, minthogy mindig nála időzik, mindig rá gondolok.

11. «*Békét keresek*»: a vallásban keresek csak nyugtot.

12. «*Börtönében*»: a testbe.

LXXXV. 3. Nem éltem elég jámborul, bár megtehettem volna.

8. Javíts meg.

10. A vallás révében.

11. Hagyja el lelkem szépen üres lakát: azaz keblemet, melyben semmi erény sem lakott egész életemben. Hagyja el *szépen:* az az készülődjem vallásos buzgalommal a költözködésre.

LXXXVI. 1. Bár megvonta tőlem kegyét, azt is bájjal tette.

11. Ha többet akartam tőle elérni, mint amennyit szűzi szerelem kívánhat.

13—14. Ime ezek azok a tulajdonságai Laurának, melyek megóvtak a *tiszta* szerelem utján; ha pedig ez úton meg nem maradtam volna, elvesztettem volna lelki üdvömet.

LXXXVII. A szonett két quatrainjében P. elmondja, gyakran mily boldogságban volt része, mig L. még élt, kivált arra emlékezve, milyen szép volt hölgye, mikor a réten bolygott. A két terzinben aztán mostani sorsát festi.

1—8. P. e szonettben a lelket, mint a testtől egészen különálló valamit szólítja meg, mely a test műveleteit irányozza, mely tehát ráfordította a költőre L. szemeit, szülte sóhajait, vitte lábait.

5. Mikor még itt a földön szerettél szűzi szerelemmel.

10. «*A szűzi fátyol*»: L. teste.

14. Minthogy L. meghalt, már a halál rám nézve is édes.

LXXXVIII. 7—8. Még a föld nem érdemelte meg, hogy lásson ily szépet.

9—12. Amor hallgat a költő esdeklésére és most diktálja neki a dalt: «Ami szép dolgot csak adhat valakinek a menny, az *én* kegyelmem és jó, erényes emberek tanácsa és tanítása: az mind meg volt Laurában».

12. «*Mióta Ádám kinyitá szemét*»: hogy t. i. Évát lássa. Értsd tehát: Éva óta.

13. «*De elég*» stb.: De már nem szólok tovább, mert szavamat elfojtja a köny és te is már könyezve irod, amit mondok.

LXXXIX. 8. Hogy együtt irjunk, mert így mindkettőnk búja enyhülne.

12—14. Ha nem is valószinü, hogy egyforma nagy a bánatunk: én mégis szeretnék elsirdogálni veled. Mert ebben a bús évszakban (ősszel), ebben a borus, alkonyi órában megujul régi keservem, és szükségem van rá, hogy kiöntsem.

XC. 6. «*Szívednek kulcsát*»: szívedet.

9. «*Legnagyobbik terhed'*»: hölgyed iránti szerelmedet.

10—11. Ha már ezt a földi érzést letetted: könnyü lesz többi hiu vágyadról is lemondanod, úgy hogy lelked mintegy kivetkőzve a földi gyengeségekből, könnyü ruhás zarándokként fog égbe szállni.

13. «*Könnyünek*»: mentnek a földi vágyak terhétől.

14. «*Arr'a vészes útra*»: a halál útja; vészes pedig azért, mert az embert a kárhozat helyére is juttathatja.

ORSZ. SZECHÉNYI KÖNYV-TÁR

TARTALOM.

Előszó ... 3
Petrarca ... 6
Laura életében írt szonettek ... 11
Laura holta után írt szonettek ... 159
Magyarázatok ... 223

OSZK Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár